

KULLUK

Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye

KULLUK RİSALESİ

-ŞEYHULİSLAM İBN TEYMİYYE-

Yayınlayan:

Özgür el-ERDİŞİ

Derleyen:

Huneyf el-MUHACİRİ

[facebook/ücretsiz İslami e-kıtap indir](https://facebook.com/ucretsizislami)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

BİRİNCİ BASKININ TAKDİMİ

On altı yıl önce yapılmış olan birinci baskının takdimidir.

Elinizdeki eser, ismi etrafında sayısız yalanlar uydurularak adeta tanınmaz hale getirilmiş büyük bir İslâm aliminin eseridir. İslâm aleminde yepyeni düşünce ufukları açmış nadir büyüklerdendir. Onun yapmak istediği iş Müslümanları yeniden Kur'an ve Sünnete bağlamaya çalışmaktır. Çünkü devrindeki Müslümanlar (günümüzdekiler de öyle ya) bağlı olmaya ve beslenmeye mecbur oldukları bu ilâhî kaynakları bırakmışlar; onların yerine, insanların sözlerine, tevillerine ve hareketlerine tâbi olmuşlar ve sayısız bid'adlar içine yuvarlanmışlardı. Kendilerini Müslümanların temsilcisi sayanları önce bu kötü telâkkilerden kurtarmak lâzımdı ve bunun da tek çaresi, Kur'an'dan ve Sünnetten başka hiçbir kaynak kabul etmemektir. İşte elinizdeki kitabın müellifi büyük İmam Takîyü'd-din (dinde takva sahibi İbni Teymiyye (Allah ondan razı olsun) bu inancın savaşını yapmış ve bu savaş yaparken de etrafı kırıp geçirmek zorunda kalmıştı. Kim Kur'an ve Sünneti yegâne ölçü ve hüccet kabul etmemişse, onun amansız hücumlarına maruz kalmıştır. Bu konuda hatır gönül dinlememiş, Allah'ın dinine aykırı gördüğü her telâkkiyi çırılçıplak bir biçimde teşhir etmiş, bu telâkkilerin sahiplerini şiddetli hücumlarına muhattab kılmıştır. Elbette ki bu kadar amansız bir savaş veren insanın fikir öfkesine kapılarak, bazı konularda ifrata gitmesi mümkündür. Fakat biz onun hangi konularda ifrata gittiğini kesin olarak bilmiyoruz. Çünkü, kendisinden sonra İslâm dünyasına (bilhassa bizim imparatorluk dünyamıza) onun düşmanları hakim olmuşlar ondan gelen bütün fikirleri setretmişler ve bizim onu tanımamıza imkân bırakmamışlardır.

Onun için onu, düşüncelerini, fikirlerini Türk efkârına tanıtmayı yayım evi olarak bir borç telâkki ettik. Çünkü, İslâm kültürünü araştırma azmi ile yayınevi kurmuştuk. Bizim için isimler mühim değil, inanç mühimdir. Kimsenin tekfirini kale almıyor, doğru ve hak bildiğimiz bir yolda yürüme azminde olduğumuzu ilan ediyoruz.

Merhum İbni Teymiyye'nin bütün fikirlerini (şayet onlarla tanışırsak) belki biz de kabul edemeyeceğiz. Zaten kimseyi de masum kabul etmiyoruz. Fakat yapmak istediği işin yüzde yüz doğru olduğuna inanmaktayız. Şayet, takdimin başlangıcında zikrettiğimiz gibi, insanları sadece Kur'an ve Sünnete çağırıyorsa, bunun savaşını veriyorsa, bunda yüzde yüz mutabıkız.

Biz de böyle bir inancın ihyasını yapmaya çalışıyor ve onun için İbni Teymiyye'den tercümeler yapıyoruz. Yapmış olduğumuz bu tercümede, onun işittiğimiz gibi olduğunu anlıyoruz. Siz de göreceksiniz ki, o, Kur'an ve Sünnetten başka hiçbir kaynaktan delil getirmiyor. Bu tutumun ehemmiyetini küçücük bir takdim yazısında anlatmaya imkân yoktur. Şu kadarını söyleyelim ki, içinde bulunduğumuz bütün inanç ve telâkki karışıklığının tek sebebi, ihtilafları halletmede bu iki kaynağı hakem kabul edememektir.

Kur'an, Allah'ın hıfzı sayesinde tahrif edilememiştir ama, insanlar onu raflara kaldırarak hükümsüz hale getirmişlerdir. Tahrif edilememesi bize hiçbir fayda sağlayamamıştır. Ona müracaat etmeyi aklımıza bile getirememekteyiz. Onun yerine çoğumuz insanların eserlerine müracaat ediyor ve boşu boşuna yorulup oturuyoruz.

Kur'an-ı Kerimi tahrif etmeye güç yetiremeyen Yahudiler, ona ulaşmanın yollarını tıkamışlar ve bizi elimizdeki Kur'an'dan tecrit etmişlerdir. İşte biz bu engelleri ortadan kaldırmak gerektiğine inanıyor, bunu açık, apaçık bir dille ilk defa haykıran bir imamın eserini de, bu inanca hizmet amacıyla siz okuyucularımıza takdim ediyoruz. Bu inanç uğrunda her türlü mihnet bizim için şereftir. Çünkü Allah'ın rızasına mihnete katlanılmadan ulaşamıyoruz.

KAZDAL YAYINEVİ

İKİNCİ BASKININ SUNUŞU

Bu kitabın ilk baskısı, bundan on altı yıl önce "Kazdal Yayınevi" tarafından yapılmıştır. 1969 yılında yapılmış olan ilk baskısında, oldukça büyük bir dedikodu fırtınası estirmiş, bu dedikodular, neşreden yayınevini iflasa sürüklemiştir. Elbette ki ilim ve irfan sahibi hiç bir Müslüman'ın kitap hakkında dedikodu yapması için uygun bir gerekçe yoktu. Ama, zaten ilim ve irfan olmuş olsaydı, ülkenin din konularında bu kadar büyük bir keşmekeş içine girmesi mümkün olur muydu?

Yapılan dedikoduların hemen hepsi, asırların bize getirdiği yanlış bilgilerden kaynaklanıyor, bu yanlış fikirlerin şartlandığı bazı gurupların kim bilir ne maksatla gösterdikleri gayretkeşliklerine dayanıyordu.

Yayınevini devreden çıkarabilen bir güce ulaştığına göre bu dedikodular, demek ki o devirde, henüz, kendisine takdim edilen eseri ön fikirsiz okuyabilecek ve değerlendirebilecek Müslümanların sayısı pek azdı.

Günümüzdeki durumu da çok dikkatli bir araştırmadan geçirebilmiş değiliz. Ama, bize gelen kısıtlı intibalar, eserin ve eserin yazarının eskisi gibi bağnaz görüşlere mahkum olmayacağını göstermektedir. Müslüman her şey den önce, bağnaz değildir zaten. Demek ki, on altı yıldan bu yana, Müslümanlık sıfatına yaklaşmak yolunda oldukça büyük adımlar atılmıştır ülkemizde.

"Önce dinle ve iyice anla, ondan sonra vur" düsturu, oldukça geniş bir Müslüman kitlenin düsturu olmuştur. Çok şükür "Söyletmen,vurun!" bağnazlığı gerilerde kalmıştır. Bu duruma gelmede elinizdeki kitabın birinci baskısı da oldukça hizmet görmüştür kanaatindeyiz. Zira elinizdeki kitap göstermiştir ki, bilgisiz ve kulaktan dolma malûmatlar, hiçbir zaman isabetli olmamaktadır.Yanlış kanaatlere sürüklemektedir insanı bilgisizlik. Kitabın birinci baskısını okuyanlar görmüşlerdir ki, İbni Teymiyye hiç de anlatılan umacı tipe uygun biri değildir. O, sadece kendi döneminin, kendi çağının itikat hastalıklarıyla uğraşan ve bu hastalıkları tedavi etmede büyük bir mücadele veren ilim adamlarından biridir. Her, ne söylemişse, iman öfkesinin ona söylediği sözlerdir. Samimidir, ajan değildir. Hele hele tasavvuf aleyhtarı biri hiç değildir. O sadece tasavvuf müessesesinin vahdet-i vücut (Panteist) telâkkisine karşıdır ve bu görüşü İslâm dininin karşıtı saymıştır. Haklı olup olmadığını, ancak onun kadar büyük alimler tartışabilir; küçük küçük insanların işi ve harcı değildir bu konuda hükme varmak.

Biz birinci baskının önsözünde de ifade edildiği üzere, hiç kimseci değiliz. Bizim işimiz gerçekleri araştırmak, doğruyu aramak gayretinde olanlara ; yardımcı olmaktır. İnsanların, her kim olurlarsa olsunlar, yanılabilirlerine itikat eder; yanlışsız ilmi sadece Allah'a ait kılarız. Bir eseri okurken, ya da bir insanı dinlerken de samimiyetine bakarız. Samimi

İse, hatalarını Allah'ın düzelteceğini bilir ve ona kim olursa olsun hürmet ederiz.

Bu kitabı okuyanların da böyle itikat ettiklerine inanırız. **Her şeyin en doğrusunu ancak Allah bilir. Eksiklikler kulluğun vasfıdır.**

İsmail Kazdal
24 NİSAN 1984

YAZARIN KISA BİR TANITIMI

İmam Takiyud-din İbni Teymiyye, hicrî 661'de, Rebiyülevvel ayının onuncu günü Harran'da doğdu, 728'de, Şam kalesinin hapishanesinde fani dünyaya gözlerini yumdu. Yani, dopdolu geçen atmış yedi yıllık bir hayat. Bu altmış yedi yıllık hayata neler sıkıştırmamıştır ki o... Yüzlerce cilt kitap, çok sayıda seçkin ilim adamı, sayısız seven ve dasitanî savaş kahramanlıkları bırakmıştır gerisinde. Çok az insana nasip olan bir hayat çizgidir onun ki.

Bir ilim ve fikir adamının savaşıla ne işi var diyecekler çıkabilir. Çünkü pek alışılmış bir durum değildir bu. Bir ilim adamının aynı zamanda bir savaş kahramanı olabilmesi düşünülemez ekseri... Ama o, devrinin çok yoğun olan savaşlarına bizzat katılmış bir ilim adamı ve mütefekkindir.

Gerekçesi de kendi diliyle şudur: "Allah'ın yüce son Resulünden alim kim vardır bütün bir beşeriyet tarihinde. Buna rağmen o savaşmıştır. Canını tehlikeye atmıştır. Hangi ilim ve fikir adamı Hz. Ebu Bekr, Ömer, Osman,, Alî ve diğer büyük sahabeler kadar alim ve fazıldır ki, onların yaptıklarını yapmaktan muaf tutulsunlar. Allah Resulünün dönemini yaşamış ve İslâm dinini bizzat ondan almış olan en küçük bir sahabe bile, bizler gibi kendini alim ve fazıl sanan gafillerden daha alim ve daha fazıl kimselerdir. Buna rağmen onlar savaşmış, can almış, can vermiş, şehit yahut da gazi olmuşlardır. Onun için bir alimin, ben alimim diyerek savaştan uzak durması, İslâm dini tehlikeye girdiği halde, yerinde oturup kalması, asla caiz değildir."

Evet savaşlara katılmasının kendince gerekçesi budur ve ne kadar yerinde bir gerekçedir... Gerçi, bir alim kolay kolay yetişmez ama alimin etkili olabilmesi için de, her konuda olduğu gibi, savaş konusunda da ümmete fiili olarak; önderlik yapmalıdır ki, ilmi ve fazlı artsın, geçerli bir akçe durumuna gelebilsin.

İlmiyle amel olmak, ancak böyle olur. Böyle olunmayınca, yani bir ilim ve fikir adamı, sadece konuşup yazmakla yetinir, konuştuklarını ve yazdıklarını fiilen kendi hayatıyla ispat edemezse, ona Allah'ın deyimiyle "yükü eşekler" denir. Zaten İslâm dünyasının bugünkü zaafa düşmesine sebep de. elbette ki, ilmiyle mütenasip bir hayat geçirmeyen, sözde ilim ve fikir adamlarının elinde kalışıdır İslâm dininin... İşte İbni Teymiyye merhum, ilmiyle amel böyle büyüklerdendir. Savaşılması, cihad edilmesi lâzımdır dediği yerde, kendisi de savaşmıştır.

İbni Teymiyye merhum kendisini sadece Kur'an ve sünnetle kayıtlı sayıyor, bunlardan başka kaynaklar karşısında kendisini alabildiğine hür addediyordu. Bir bakıma, statik İslâm düşüncesini, dinamiğe dönüştürüyor; din hususunda söz söylemek yetkisini, geleneksel miras telâkkisinden çıkarıyor, ihlâsla Allah'a kulluk yapmak isteyen bütün Müslümanların

şahsına mal ediyordu. Bu o devirde, gerçekten de çok önemli ve önemli olduğu kadar da mihnetli ve çileli bir yoldu. Tarihin hiçbir devrinde geleneklere karşı çıkmak, yerleşik telâkkileri karşına almak cezasız kalmamıştır. Çünkü her türlü yenilik, eski telâkkilerden beslenerek bir yerlere gelmiş insanları, hakim güçleri daima rahatsız etmiştir. Hele de, bağnazlığın artık kanun haline gelmiş olduğu şartlarda böyle bir şeyi gerçekleştirmek hemen hemen imkânsızdır. Sayısını ancak Allah'ın bile bileceği çok miktarda nebi ve resul, bir tek kişiyi bile ikna edemeden, ilâhî tebliğe bağlayamadan bu dünyayı terk edip gitmiştir bağnazlıklar yüzünden.

İbni Teymiyye Merhum, her türlü aleyhte şartlara rağmen, cerbezesi, öfkeli kişiliği ve bu kişiliği besleyen korkunç derecedeki kültürü ve düşünme yeteneği ile, büyük işler başarabilmiş, hiçbir düşüncesinden, doğru bildiği itikadından zerre kadar taviz vermeden hapisanede hayata veda etmiştir.

Cenazesine, devrin sultanının bütün baskılarına rağmen, (ki o otoritenin attığı zindanda baki dünyaya göçmüştür) dört yüz binden fazla insan iştirak etmiştir. Bir bakıma ümmet, onun şahsında, bağnaz otoriteyi protesto etmiştir. Her zaman da böyle olmaktadır zaten, Resmi otoritenin kahramanlarına (!) karşın, halkın ümmetin kahraman saydıkları çok büyük sayıda insanın başının üzerinde ebedî istirahatgâhına gitmiştir, tarih boyunca.

İnsanların çoğu Kendisini seven, hakkı gözeten büyükleri sever sayar, fakat bunu açıkça ortaya koymak cesaretini gösteremez. Sultanın gücüne açıkça karşı 'koyamaz. Ancak, öldükten sonra hayırla yad eder, en fazla cenazesine iştirak eder ve sevdiğini saydığını gösterir. Merhum imama da böyle yapılmıştır. Peki, ne yapmıştır, nasıl şeyler söylemiştir ki, devrin siyasî gücü ile hasımlaşmıştır. Elbette ki, -boyla küçük bir tanıtma yazısında bütünü anlatmak imkânsızdır. Sadece bir iki örnek vermekle yetineceğiz bunun için...

O sufilik mesleği ardına saklanmakta olan, bir takım hokkabazlıklara karşı çıkmıştır evvelâ... Nubûvvetin ve risaletin destekçisi elan (çünkü nubûvvet ve risalet kabul edilmediği takdirde insan kâfir olur) bir takım, her insanın yapamadığı ve mucize adı altında toplanan fevkâladelikleri, keramet adı altında hokkabazlığa çeviren bazı tasavvuf ehlinin amansız düşmanı olmuştur. Devir de bu nevi sufilerin devridir, sulta böyle sufilerin etkisi ve emri altındadır. Böyle olunca da elbette ki sulta tarafından baskı altına alınmıştır. O bu baskıların hiçbirine aldırmadan, hak bildiği yolda son nefesine kadar yürümüş gitmiştir.

Böyle hokkabazlıklara karşı koyarken, öfkeli bir ilim sesidir onun ki. Reddedebilmek de öyle pek kolay bir iş değildir ve onun için de susturulması lâzımdır. Bu konudaki düşünceleri ona düşmanlığın ana sebebidir. Diğerleri hep bu açıdan ele alınmalı, bu düşmanlığın yargıları

olarak kabul edilmelidir. Mesela Allah'ın arş üzerine oturması harf ve sesle konuşması, konusundaki fikrinden ötürü hesaba çekilmesi bu genel düşmanlığın sonucudur. O bu arş meselesini müteşabih ayetlerden saymış ve gerçeğini ancak Allah'ın bile bileceğini ileri sürmüştür. "Allah ben arşda oturuyorum diyorsa, o öyledir" tezini kabul etmiş ve savunmuştur. Doğrudur veya yanlıştır, ama, muhakkak ki samimidir iddiasında.

Üstelik de, daha bir kurtarıcıdır insanı onun ileri sürdükleri. Çünkü, insan oğlu, bilmediği konularda dedikodu üretir, dedikodu da insanların çoğunu şaşırtır. O, bu çok dedikodu yapılan konuyu, Allah'ın istediği biçime sokmaya ve 'böylece önlemeye çalışmıştır. "Allah'ın arşı kendine göredir, bizim ölçülerimize, dar hayalâtımıza sığmaz. Onun için, O'nun arşını O'na ait kılar, geçeriz" gibi çok pratik bir görüş belirtmiştir.

Meselâ kadını boşama konusundaki fetvasına da, genel rahatsızlıktan doğan düşmanlıkla karşı çıkılmış ve hesaba çekilerek susturulmak üzere hapishaneye gönderilmiştir. Halbuki ise, söylediği çok sade bir şeydir boşanma konusunda. İstismar edilen bu boşanma müessesesini düzeltmek istemiş ve asla şeriatı karşısına almayan bir görüş belirtmiştir. Bir erkeğin, öfke anında karısına "sen boşsun" diyerek boşayamayacağını söylemiştir. Öfke ile söylenen sözden sorumlu tutmamıştır kişiyi. Çünkü demiştir, "Öfke anında verilmiş her türlü karar sakattır. Hele ulu bir müessese olan aile konusunda asla öfkeyle karar verilemez, öfke anında karısına boşsun diyen bir insanın, öfkesi geçtikten sonra, sözünü geri alması çok büyük bir ihtimaldir. Bu bakımdan, öfke anında izhar edilmiş söz, ancak öfke hali bittikten sonra da devam ediyorsa, geçerli olabilir. Ondan evvel değil." Aşağı yukarı iddiası budur ve elbette ki, tartışılmaya açıktır, fakat asla telin edilmeye müstahak bir görüş değildir...

Bu misaller ciltler boyu uzatılabilir. Ama bir iki örnek vermiş olmak işi anlamak açısından yeterlidir. Yukarda da dediğimiz gibi, sadece kıskançlık ve haset onun düşmanıdır. Akıl, idrak, ilim ve tefekkür değil. Şark'ı da zaten bu haset ve kıskançlık yıkmıştır. İbni Teymiyye merhumun biyografisini ihtiva eden bir külliyyat içinde onu ve diğer büyük fakihlerin hayatını geniş bir biçimde vereceğiz inşallah ileride...

Burada merhum İmam İbni Teymiyye'nin eserlerinden birkaçını belirtip, yazıyı bitirelim.

- 1 - Tefsir-ul Sureti'l-Samed. (İhlâs Sûresinin Tefsiri)
- 2 - Tefsiru'l-Muavvazeteyn. (Felâk ve Nas Sûrelerinin Tefsiri)
- 3 - Tefsir'ul Suretil Nur.
- 4 - Kitabu'l İman.
- 5 - Kitabu'l İstikame.
- 6 - İktizau's-Sıratıl Müstakim.

- 7 - Kitabu'l-Furkan.
- 8 - Şerhu'l İsbahaniyye.
- 9 - Risaletül Hamaviyye.
- 10 - Risaletü't-Tedmuriyye
- 11 - Risaletu'l Vasittiyye.
- 12 - Risaletu'l Giylaniyye.
- 13 - Risale Fil-İhticac Bil-Kader.
- 14 - Risaletu'l Ba'lebekiyye.
- 15 - Risaletu'l Ezheriyye.
- 16 - El İklil Fi'l-Müteşabih ve't-Tevil
- 17 - Risaletu'l Maratibil irade.
- 18 - Risaletu'l Kaza vel Kader.
- 19 - Beyanül Huda Mined Dalâl.
- 20 - Mu'tekadâtu Ehli'd-Dalâl.
- 21 - Miracul Vusul. (Bazı filozoflara ve Karmatilere reddiyedir)
- 22 - Es-Sual Anil Arş.
- 23 - Beyanu-l-Fırkatı-n-Naciye.
- 24 - Nakdül Mantık.
- 25 - Er-Reddü'l Alal Mantık.
- 26 - Er-Reddü'l Alal Felasife.
- 27 - Minhacu Sünne.
- 28 - Muvafakatu Sahih il Menkul Li-Sarihil Makul.
- 29 - Tenbihi'l Raculi Akıl Âlâ Temvihit Batıl.
- 30 - El-Cevabu Sahih Limen Bedele Dinel Mesih (Dört büyük cilt.)
- 31 - Fetevalar. (Bir çok cilt tutmaktadır)
- 32 - Risaletu'l Kıyas.
- 33 - Risaletu'l Hisbe Fil İslâm.
- 34 - Kitabi Fih Nikatiil Muhallil.
- 35 - Kitabul Siyaseti Şeriyye fi-İslahi Raî Ver-Raiyye.
- 36 - Kitabu'l Ukud.

37 - Kitap Fi Usulul Fıkh.

38 - Kitd'bu'l Farkul Mübin Beyne-T-Talak vel Yemin.

39 - Kitabu'l Muharra Fil Fıkh şerhi.

40 - Kitabu'l Umde Fil Fıkh şerhi.

Evet bize kadar gelen eserlerinden birkaçı bunlardır. Kimimiz bu kadar sayıda kitabı okumamıştır bile. Ve işin garip yani, okumayanların ilim sattığı dönemler de çok olmuştur bu dünyada ve halen de olup gitmektedir.

ALLAH'DAN BAŞKA HİÇ KİMSEYİ HÜKÜM SAHİBİ KABUL ETMEMEK ve DİĞER KULLUK RÛKUNLARI

"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan, yaratırken de tabiatınızı, karakterinizi de birlikte yaratan Allah'a itaat edin!" âyetinin açıklanması:

İslâm büyüklerinden, alim, Allah Resulünün İslâm uygulamasını yeniden ortaya çıkaran, dine sonradan sokulan zararlı hurafelerin en amansız düşmanı Teymiyye oğlu Abdullah'ın oğlu Ahmed'e, **"Ey İnsanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan, yaratırken tabiatınızı, karakterinizi de birlikte halk eden Allah'a itaat ediniz"** (Bakara: 21) ayetinin mânasını sordular. İbadet nedir, kulluk nedir, itaat nedir, bunlarla ilgili diğer küçük ayrıntılara ait bilgiler nelerdir? Dinin tamamı itaat kavramının içinde midir, yoksa, bundan daha başka odak deyimler var mıdır ? Kulluğun gerçeği nedir? Kulluk dünyada ve öteki dünyada insanı en yüksek makama götüren bir faaliyetin adı mıdır? Yoksa yüce makamlara götürücü kulluktan başka bir faaliyet, hareket alanı var mıdır insan için? Bizi bu 'konuda anlayacağımız bir biçimde aydınlatır mısınız. Öyle açıklayın ki, biz artık hiçbir tereddüde düşmeden kulluk görevlerimizin ne olduğunu bilerek hareket edelim bundan sonraki hayatımızda. Allah bizi iyi niyetimizden ötürü ödüllendirir ümidindeyiz.

Merhum büyük alim ve düşünür İbni Teymiyye, bu soruların cevabını vermek için aşağıdaki kitabı kaleme alıp, Müslümanları bu çok önemli konuda aydınlatmaya çalıştılar: Bütün alemlerin yaratıcısı Allah'a sonsuz yüceltmeler olsun benden. O'nun Resulüne özel dualarımla selâmet dilerim.

İTAAT VE KULLUK

İtaat ve kulluk, yüce Allah'ın sevip razı olduğu gizli açık bütün söz ve hareketleri içine olan bir kavramdır. Namaz, zekat, oruç, hac, doğru söz, doğruyu, ayetlerle bildirilen emirleri bildirmek, ayetlerin yasakladıklarından insanları alıkoymak, dini reddedip düşmanlık yapanlara, dinden göründükleri halde onu gizli gizli arkadan vurmak isteyen münafıklara karşı savaş açmak; komşuya, yetime, fakire, yolda kalmış gariplere, boğaz tokluğuna çalışan kölelere ve hayvanlara yardımda bulunmak; Kur'an'da olanları anlamak niyetiyle okumak, Allah' dan istemek, konuşurken Allah'ın emirlerini 'konuşmak, anlatmak ve benzeri gibi iş ve hareketlerin hepsi itaat ve kulluğun ifade ettiği mânâ ve kavram içine girerler...

Allah'ı ve Resulünün sevmek, Allah'tan başka hiç kimseden - korkmamak, sadece Allah'a -boyun eğmek, O'nun emrettiklerini rızasını kazanmak niyetiyle yerine getirmek; insana -kötü gibi gelen hareket ve işlerde Allah'ın hükümlerine uyup sabretmek, 'kaza ve kaderine hak nazarıyla bakmak; elinden geleni yaptıktan sonra hükmü Allah'a bırakmak,

affediciliğine sığınıp, azabından korkmak ve benzeri bütün hal ve telâkkiler hep itaat ve kulluk kavramı içine girerler. Böylesi itaat ve kulluk, Allah'ın sevdiği, rıza gösterdiği ve insanları bunu yerine getirmek için yarattığı temel amaçtır. Yüce Allah buyuruyor ki: **"İnsanları ve cinleri sadece bana itaatle kulluk etsinler diye yarattım!"** (Zariyat: 56)

Hz. Nuh'un dilinden şunları aktarıyor: **"Allah'a itaatle kulluk edin. Sizin O'ndan başka itaatle sorumlu olduğunuz bir efendiniz yoktur!"** (A'raf: 58) Bütün nebi ve resuller de zaten sadece bu maksat için gönderilmişlerdir. Hz. Hûd, Şuayb, Salih ve diğer bütün nebiler de insanlara aynı şeyi söylemişlerdir. **"Allah'tan başka hiç kimseye bir borcunuz yoktur. Onlar sizin ümmetiniz, ben de sizin Rabbinizim, O'nun için yalnız benden korkun!"** (El-Müminun: 51 ve 52) İtaatle kulluk görevi öyle bir temel görevdir ki, Allah bizzat kendi Resulünü de bu görevle görevlendirmiştir: **"Ölüm gelip seni alıncaya kadar Rabbine itaatle kulluk et"** (Hicr: 99) Gene yüce Allah, melekleri de tıpkı Resuller gibi kendisine kul olmakla yükümlü saymıştır. İşte Kur'an ayeti:

"Göklerde ve yerde her ne varsa hepsi de O'nundur. O'nun huzurunda olanlar O'na kulluk etmekten asla büyüklenip kaçmazlar, onlar yorulmazlar da. Ve yine onlar gece-gündüz demeden O'nun emirlerini tekrarlarlar ve her türlü zaafıtan uzak tutarlar." (Enbiya. 19 ve 20)

Bir başka ayet: **"Hiç şüphe yok ki, Allah'ın huzurunda olanlar, O'na kulluk etmekten asla küçüklük duymazlar. Daima O'nu hatırlarlar ve büyüklüğü karşısında boyun eğler."** Yüce Allah kibirlerinden, büyüklük taslamalarından ötürü itaatle kulluktan kaçanları kötülüyor ve tehdit ediyor:

"Rabbiniz buyurdu ki; "Benden talep edin, ben de vereyim. Kendini büyük sanıp bana kulluk yapmaktan, benden istemekten kaçınanlar horlanmış ve hakir bir biçimde cehenneme gireceklerdir." (Mümin: 60)

Yine yüce Allah, yaptıklarıyla, işledikleriyle cenneti hak etmiş insanları da KUL olarak vasıflandırıyor ve buyuruyor ki: **"O kâfur bir pınardır ki, onu ancak Allah'ın kulları içerler, onu nereye olursa akıtırlar, kolayca kullanırlar."** (İnsan: 6)

İşte başka ayetler: **"O acıyan yüce Allah'ın kulları ki, onlar yeryüzünde vakâr ile büyüklenmeden gezerler, beyinsizler kendilerine söz söyledikleri laf attıkları zaman "haydi işinize gidin" der başka cevap vermezler. Gene o kullar ki, geceleri Rableri için secdeye kapanırlar ve kıyam ederler."** (Furkan: 63 ve 64)

Hicr Sûresinin 39 ve 40. ayetinde, **"Şeytan, "Rabbimin beni azdırdığı gibi, ben de muhakkak O'nun kullarını azdıracam, yeryüzünde fenalık yapmalarına vesile olacağım. Ancak onlardan samimi inananları elbette ki azdıramam"** dediği zaman, yüce Allah, **"İşte bu söylediğinde doğrusun! Benim emirlerime samimi bir biçimde inanıp kulum olanlar**

üzerinde senin hiçbir hükmün yoktur ve olamaz ta. Ancak sapıklar senin gösterdiğin azab yolunda gider olsunlar." (Hicr: 41, 42 ve 43)

Ortağı bulunmayan, hükümde hiç kimseyi kendisine eş kabul etmeyen yüce Allah, meleklerini de KUL olarak vasıflandırıyor. İşte ayetler: **"Rahman evlat edildi dediler. O'nun şanı bu halden çok yücedir, böyle zaafılardan uzaktır. Hayır onların evlât dedikleri, Allah'ın ikramına ulaşmış KUL'dan başka bir şey değildir." (Enbiya: 26)**

"Bunlar sözleriyle asla Allah'ın önüne geçemezler, olduğu gibi O'nun emri ile hareket ederler. Önlerindeki de arkalarındakileri de O bilir. Bunlar O'nun rızasını kazanmış olanlardan başkasına şefaât da edemezler. Onlar Allah korkusuyla tir tir titreyen kullardır." (Enbiya: 36-38)

"Allah bir evlât edildi dediler. Yemin ederim ki çok çirkin bir söz söylediler. Onlar Allah'ın bir oğlu olduğunu iddia ettikleri zaman neredeyse gökler paramparça olacak, yer yarılacak, dağlar dağılıp dökülecekti. O Allah'a evlât edinmek asla yakıştıramaz. Yerlerde ve göklerde her ne varsa hiç istisnasız O'na kul olarak yaratılmışlardır. Andolsun O bunları hem topluca hem de teker teker sayıp döküm etmiştir. Ve onların her biri tek tek, bir başına O'nun huzuruna gelecektir." (Meryem: 88-93)

Kendisine İlah nazarıyla bakılan ve Allah'ın oğlu olduğu iddia edilen Hz. İsa hakkında yüce Allah şöyle buyuruyor: **"O (İsa) bizim nimet verdiğimiz, İsrail oğullarına bir ibret dersi alsınlar diye örnek yaptığımız kulumuzdan başka hiçbir şey değildir." (Zuhuruf: 59)** İşte bundan ötürü Allah'ın Resulü şu sözleri söylemiştir: **"Hristiyanların, Meryem oğlu İsa'yı uçurdıkları gibi, siz de benî lüzumundan çok methederek uçurmayınız. Ben ancak bir kulum. Bana onun için sadece Allah'ın kulu ve Resulü deyiniz." (Buharî)**

Allah, Resulünü en yüce hali olan Miraç anında bile onu KUL olarak vasıflandırıyor; **"O Subhan ki, kulunu geceleyin götürdü." (İsra: 1)** Vahiy'den bahsederken de yine KUL deyimini kullandı: **"Kuluna vahyettiği şeyi vahyetti." (Necm:10)** Dua, isteme hakkında da şöyle buyurdu: **"Şu gerçek vahyedilmiştir: Allah'ın kulu O'ndan istemeye kalktığında, neredeyse onlar (cinler) etrafında keçeler gibi dertop oluyorlardı." (Cin: 19)**

Kur'an'ın doğruluğu hakkında Yüce Allah meydan okuyup diyor ki: **"Eğer kulumuza kısım kısım indirdiğimiz Kur'an'ın bizden geldiğinde şüphemiz varsa. O zaman onun içindeki surelere benzer bir tanecik sûre getirin de görelim!" (Bakara: 23)**

Başlangıçtan bu yana naklettığımız bütün Kur'an âyetlerinde KUL ve KULLUĞUN vasıflarından bahsedilmektedir. Bütün bu âyetlerden anlaşılmaktadır ki, dinin tamamı itaatle KULLUĞUN ifade ettiği mânâ içindedir. Cebrail'in bir Arabî kıyafetine bürünerek Resule, İslâm, iman ve

ihsan hakkında sorular sorduğu rivayet edilmiştir. Bunun gerçek olduğunu, Allah'ın Resulü bir gerçek hadislerinde şöyle anlatmaktadır:

"Cebrail bana **"İslâm'dan haber ver, nedir İslâm?"** diye sorduğunda, şöyle cevap verdim: **"Allah'tan başka kulluk yapılacak bir merci bulunmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve Resulü olduğuna iman etmen, Ramazan orucunu tutman, namaz kılman, zekât vermen ve gücün varsa Hac yapmandır."** Cebrail'in **"İman nedir?"** sorusuna ise şu cevabı verdim: **"Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, öldükten sonra yeniden dirilmeye, kadere, hayrın da şerrin de yaratıcısının Allah olduğuna inanmandır."**

En son olarak Cebrail **"İhsan nedir?"** diye sormuştur. Buna Allah'ın Resulü şu cevabı vermiştir: **"Sanki Allah'ı görüyormuşsun gibi O'na itaatle kulluk etmendir. Zira sen onu görmüyorsan da, O'nun seni gördüğünü bilmelisin."** Hadisin sonunda buyurmuştur ki: "Bu gelen Cebrail'dir ve size dininizi öğretmek için bana sorular sormuş, cevaplarını istemiştir. Kendisi için değil, sizin içindir bu cevaplar." Zikredilenlerin nakledilenlerin hepsini dinden saymış ve din çerçevesinde açıklamıştır bunları.

• Din

DİN deyimi, boyun eğme, teslim olma kendini her şeyden büyük görmeme tevazu anlamını içinde taşıyan bir deyimdir Din kelimesinin etimolojik kökünden Araplar "denet hûf-e dâne" deyimini çıkarırlar. Yani, "Onu aşağıladı, boyun eğdirdi. O da acizliğini kabul edip boyun eğdi" demektir. Yine Din kökünden; "nedînullahe ve nedînû lûlahî" cümlesini çıkarırlar ki, "Allah'a itaatle kulluk eder ve yalnız O'na boyun eğeriz." demektir. Allah'ın dini demek O'na itaat etmek. O'na kulluk etmek, O'na boyun eğmek demektir. İbadet, itaat ve kulluğun gerçek anlamı da buna bağlı olarak boyun eğmek, O'nun büyüklüğü önünde kendinin küçüklüğünü bilip ona göre hürmet etmektir.

Arablar; "İbadethanelerin yolu alçak gönüllülük olduğu zaman, ayakları kendine çeker." derler. Fakat İslâm'da emrolunan ibadet kulluk alçak alçakgönüllülük ve sevgi anlamlarının hepsini birden içinde taşır.

ALLAH'A KARŞI ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK VE SEVGİ

Sevginin en ileri derecesi kulluk, en alt derecesi ise ilgidir, ilk başta insan kalbi sevgiliye ilgi ve alaka duyar, zaman geçtikçe, sevgi derinleştikçe sevdiğini sayıklamaya başlar. Daha ilerde kalpten bir sevgiyle insan çılgına döner. İşte bundan sonra sevgi aşka dönüşür. Aşktan sonra ise kulluk, itaatkârlık derecesine yükselir. Allah'a itaatkarlıkla kul olan kişi O'nu son derece seviyor, hürmet duyuyor, alçak gönüllülük gösteriyor demektir.

Bir kimse sevmediği, nefret ettiği bir insana hürmet edip boyun eğerse, ona kulluk ediyor sayılmaz. Bir başka şekilde, tersine olarak, bir kimse bir

kimseyi sevse ve fakat hürmet ve saygı duymasa, gene kulluk ediyor sayılmaz. Bir insan çocuklarını yahut arkadaşlarını sever, fakat bu sevgi kulluk değildir. İşte aynen bu durumdadır yukarda tanımlanan kişiler.

Bundan ötürü, Allah'a kulluk yapmada, sevgi yahut saygıdan birinin bulunması yeterli olamaz. Allah, kula her şeyden daha sevgili ve saygıdeğer olmalı, Kul Allah'ı her şeyden daha yüce, daha azametli bulmalı. Yani, Allah'ı her şeyden daha fazla sevmeli, boyun eğmeli, alçakgönüllülük göstermeli ki, insanoğlu KUL olabilsin. Kul bilmelidir ki. Allah'tan başkasına beslenen aşırı sevgi aldatıcı, aşırı saygı da çirkin ve batıldır. Bu durumu âyeti kerime ne kadar da güzel açıklamaktadır:

"De ki: Babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, kabileniz, elinizdeki mallar, zarar etmekten korktuğunu ticaret ve hoşunuza gitmekte olan konutlar ,size, Allah'tan, O'nun Resulünden ve O'nun yolundaki cihattan daha sevgili ise, artık Allah'ın emri ve hükmü gelinceye kadar bekleyedurun. Allah günahkârlar güruhunu asla himaye etmez, doğruluklarını kabul etmez." (Tevbe.- 24)

Belli oluyor ki, en ileri derecedeki sevgi ve muhabbet, sadece Allah'a ve O'nun Resulüne gösterilenidir. Zira itaat sadece Allah'a ve O'nun resulüne yapılır. KUL sadece Allah'ı ve resulünü razı etmek zorundadır. Ayette şöyle buyruluyor: **"...Allah'ı ve resulünü razı etmeleri kendileri için daha hayırlıdır."** (Tevbe: 62)

İtaat ve kulluk ve buna uygun düşen tevekkül, korku ve benzeri şeylere gelince; bunlar da sadece Allah için olur. Çünkü yegâne terbiyeci Allah'tır. Yüce Allah buyuruyor:

"Resulüm, de ki : "Ey ellerinde kitap olan Yahudi ve Hristiyanlar! Bizim ve sizin aranızda müşterek olan kelâma gelin. Allah'tan başkasına itaat ve kulluk yapmayalım. O'na hiçbir şeyi eş ve ortak tutmayalım. Allah'ı bırakıp birbirimizi terbiyeci kabul etmeyelim. Şayet ellerinde kitap bulunanlar bu davetine icabet etmezlerse, o zaman şöyle söyle: Şahit olun ki, biz gerçekten Müslüman olanlarız." (Âlî-İmran: 64)

Başka bir âyette de şöyle buyrulmaktadır: **"Eğer onlar Allah'ın ve Resulünün kendilerine verdiklerine razı olsalardı da, "bize bu yeter, bize Allah yeter ki, o Allah Lütuf ve kereminden biz acizlere verendir, Resulü de öyle. Biz ancak Allah'ın verdiklerine itibar ederiz." deselerdi."** (Tevbe: 59)

İnsanların uygulayacağı hükümleri koymak sadece Allah'a ve Resulüne ait bir iştir. İşte bu hususta Allah'ın buyruğu:

"Resulüm size ne verdiyse alın, neyi de yasakladıysa ondan sakının!" (Haşr. 7)

Güvenilmek ve yeterli bulunmak gibi yüce vasıflar da yalnız Allah'ındır. Nitekim Yüce Allah buyurmaktadır: **"Onlar o kimselerdir ki, insanlar**

onlara; "düşmanlarınız size karşı büyük ordular hazırladı, korkun onlardan!" dedikleri zaman, bu sözler onları korkutmadı, aksine imanlarını artırdı ve bir de üstüne "Allah bizim için yeterli bir koruyucudur ve o ne güzel bir koruyucudur!" dediler." (Âlî-İmran: 173) Bir başka Allah kelâmı: "Ey Nebi! Allah sana ve senin izinde olanlara yeterlidir, başka desteklere ihtiyaç yoktur." (Enfal: 64) Bir başka âyetinde de şöyle buyuruyor: "Allah kuluna her konuda yeterli değil mi?" (Zümer 36)

Bu ayeti kerimede abid, yani Kul; Allah karşısında aciz ve yetersiz olduğunu Allah'ın lütuf ve keremine muhtaç olduğunu bilmek; sadece O'nun tasarruf ve hüküm sahibi öldüğüne kesin inanç anlamına gelmektedir. Bu anlamda ki kullukta, ister sadık olsun isterse fasık ister mümin olsun isterse de kâfir, ister cennet ehli olsun isterse de cehennem, bütün insanlar Allah'ın kuludur. Çünkü Allah bütün insanların yaratıcısı ve tedbirleriyle kuşatıcısıdır. O'nun tespit ettiği tabii kanunların dışına hiç kimse çıkamaz. İstese de istemese de. O'nun koyduğu doğa kanunlarına uymak zorundadır. Hiç kimse O'nun kudretinin ve isteklerinin dışına çıkamaz, ister Allah'a verdiği iman sözünden dönen fasık, isterse verdiği bu söze sadık olsun, kimse Allah'ın hükümlerini değiştiremez. İnsanlar ister istesinler ister istemesinler Allah'ın istediği şey mutlaka olur. Allah istemediği takdirde kimsenin istekleri sonuca ulaşamaz.

"Onlar Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Boşuna! Göklerde ve yerde her ne varsa, isteseler de istemeseler de O'na çevrilip götürüleceklerdir." (Âlî-İmran: 83)

Demek ki Allah bütün varlıkların yaratıcısı, terbiye edicisi, rızık vericisi, öldürücüsü ve dirilticidir. Temayülleri istediği yöne çeviren ve işlerinde ortaksız yetki ve tasarruf sahibi yegâne kudret Allah'u Teâlâ'dır.. Hiç kimsenin, hiç bir varlığın Allah'tan başka terbiyecisi ve sahibi yoktur. Her şeyi yaratan, yarattıkları için kanun koyan, hareket ettiren sadece O'dur. İnsanlar ister kabul etsinler isterlerse etmesinler, ister bilsinler isterlerse de bilmesinler, sonuç değişmez, gerçek asla bozulmaz.

İnsanlardan Allah'a, Resulüne, Resul aracılığı ile indirilen kitaba inananlar bunları bilirler. Bildikleri için imanları daha da çok artar. Allah'ın acımasını umarak, azabından korkarak, O'na teşekkürle kulluklarını pekiştirirler. Bu gerçekleri kendilerini büyük sayanlardan başkası reddetmez. Kendilerini bir kudret sahibi sandıkları için gerçekleri reddedenler çok kötü bir durum içindedirler. Onlar Allah'ın yegane yaratıcı ve terbiyeci olduğunu bildikleri halde, bu bilgilerini açıklamaz, itiraf etmez ve O'na boyun eğmezler. Bildikleri halde, kibirlerinden ve kendilerini bir şey zannetmelerinden ötürü gerçeği kabul etmeyenler gerçekten büyük zarardadır. Zira Allah şöyle buyurmaktadır:

"Kalpleri ve vicdanları bunların tam doğru olduğuna kanaat getirdiği halde, büyüklenmeleri ve zulüm etme temayülleri sebebiyle

gerçekleri inkâr ettiler. O art niyetli bozguncuların halleri bak nice oldu!" (En-Neml: 14)

Bir başka âyeti celile: **"Kendilerine kitap verdiklerimiz, resul ve nebilerimizi öz oğullarını tanır gibi tanırırlar. Böyle olduğu halde bazı rabbaniler gerçeği halktan, sade insanlardan saklarlar, bile bile insanlarla hakkın arasına girer, gerçeği örterler."** (Bakara: 146)

İşte o gözümün nuru âyetlerden biri daha: **"Onlar senin doğru söylediğini biliyorlar. Ama gene de o zalimler, Allah'ın âyetlerini inatla inkâr ediyorlar."** (Enam: 83)

Kul, Allah'ı gerçek terbiyeci, yaratıcı olarak kabullenir kendisini O'nun kudreti karşısında aciz ve muhtaç durumda görürse, Allah'ın gerçek emir sahibi olduğunu görür ve kendisinin sadece bir kul olduğunu idrak eder. Böyle kullar, istediklerini yalnız Allah'tan ister, yalnız O'ndan yardım bekler. Sadece O'na boyun eğer ve yalnız O'na alçak gönüllülük tevazu içinde yalvarır, O'nun verdiklerine ve vereceklerine gönüllü bir biçimde razı olur.

Fakat insan Allah'ın emirlerine bazen itaat eder, bazen isyan ederse, kulluğu ve itaati bazen Allah'a, bazen şeytana yaparsa, emirlerini kendini rab ilan edenlerden alırsa, bu hal cennet ehli ile cehennem ehlini birbirinden ayıran bir ölçek olur. Böyle kişiler, bu şekildeki kullukları ile müminler safına giremez. Çünkü Allah'ımız şöyle buyuruyor: **" Onların çoğu, ancak ortak koşarak Allah'a iman ederler."** (Yusuf-106)

Gerçekten de yaratıp rızık verici olarak kabul ettikleri halde gene de Allah'tan başkasına itaat ve kulluk etmektedirler insanların bir çoğu. İşte âyet: **"Andolsun ki, o müşriklere "şu gökleri ve bu yeri kim yarattı" diye soracak olsan, onlar; "muhakkak ki Allah'tır" diye cevap vereceklerdir."** "De ki: "Kimin o arz ve ondaki bütün varlıklar, biliyor musunuz?" Onlar; "Allah'ındır" diyeceklerdir. Öyleyse "onları düşünüp Allah'ın kudretini idrak edemiyor musunuz?" diye sor. Yine onlara de ki: **"O yedi göğün sahibi kim? O çok büyük arşın rabbi kim? Onlar; Allah'tır" diyecekler. O halde de ki: "Bunları bildiğiniz halde, bütün varlıkların sahibi olan Allah'tan niçin korkmuyorsunuz? Yine de ki: "Her şeyin mülkiyeti ve bütün hazinelerini elinde tutan kimdir? Kimdir hiçbir şeye ihtiyacı olmayan? Korunmaya muhtaç olmayan? Eğer biliyorsanız bana bildirin," Onlar yine şöyle cevap verecekler: "Allah'tır." O halde onlara söyle. "Bunları biliyorsunuz da, neden aldatılıyor ve Allah'a ortaklar koşuyorsunuz?"** (El-Müminun:84-88)

Gerçekten de, varlıklar âleminin sahibini bilmek hususunda bütün insanlar birbirinin aynıdır. İnsanoğlu fasık da olsa, mümin de olsa, kâfir de olsa, sadık da olsa, bütün bu varlıkların sahibinin Allah olduğunu bilir, bilebilir ve itiraf da eder. Hatta o kadar ki şeytan ve ona bağlı cehennem ehli de bilir ve itiraf eder. Nitekim iblis demektedir ki:

"Ey Rabbim! O halde insanların tekrar diriltilecekler! güne kadar bana mühlet ver!" Yine İblis şöyle demişti: "İblis; "Rabbim" dedi: Beni

azdırmandan ötürü and olsun ki ben de insanları günahlarla süsleyeceğim ve onların hepsini de azdıracağım." (Hicr: 39) Ve gene İblis: "Öyleyse yüceliğine yemin ederim ki, onların hepsini azdıracağım" (Şad; 89) Yine İblis: "Şu benden üstün saydığını gördün mü Nesi varmış onun da benden üstün tuttun onu? Yemin ederim ki, bana kıyamet zamanına kadar izin verirsen, onun soyundan gelecek olanları çok azı müstesna olarak kötülükte peşimden sürükleyeceğim." (İsra: 62)

Bu varlıklar alemindeki her şeyin sahibinin, yaratıcısının, terbiyecisinin Yüce Allah olduğunu İblis de yukarıdaki ve daha birçok âyetlerdeki iradelerine bakılırsa kabul ediyor ve kabul ettiğini itiraf ediyor. Cehenneme hak kazanmış olanlar da bu gerçeği kabul ederler ve şöyle derler: **"Ey Rabbimiz! Aldanmışlığımız bize hakim olmuştu. Onun için doğru yolda olanlardan ayrılmış olduk."** (Muminun 106)

Gene cehennem ehli şöyle der. -**"Rablerinin huzurunda suçlu suçlu durdukları zaman sen onları bir görsen! Allah huzurunda duran o cehennem ehline: "Size bildirdiklerim hak değil miymiş. Emirlerimi yerine getirmediğiniz takdirde sizin için vaat ettiğim şu cehennem de sizin için hak değil midir?" Onlar: "Evet, Rabbimize yemin ederiz ki, bizim için belirlediğin ceza haktır."** (Enam: 31)

İşte cehennem ehli de, varlık âleminin gerçeklerini olduğu gibi kabul ve ikrar etmektedir. Bir kimse bu varlıklar âleminin gerçeklerinden bir gerçeği müşahade eder, fakat Allah'ın uluhiyetine ait kulluktan, Allah'ın Resulüne itaatten ibaret olan dini hakikati yerine getirmez, itaatten ve kulluktan geri durursa, iblis'in ve cehennem ehlinin yaptığı işlerden birini yapmış olur. Böyle olmalarına rağmen, Allah'ın kevnî âlemini müşahade edebildiklerinden dolayı, onlar için Allah indinde güçlü bir yer, makbul bir makam var kabul ederek, onların itaat ve kulluktan muaf oldukları zannedilirse; bunlar Allah'ın evliyası ve marifet ehli olarak kabul edilirlerse, böyle itikat edenler, İblis ve cehennem ehli zümresinden olurlar.

Varlık âleminin bazı gerçeklerini keşfetmek, kavramak bâşka, itaat ve kul olmak gene başkadır. Herhangi bir kimse "hızır ve benzeri şeyler bana ilahî emirler getirdi" derse, bu ve buna benzer sözleri Allah'a ve Resulüne karşı çıkan ve kâfir olan zümrenin sözlerine benzer.

KUL - İLAH

• Kul

KULLUK - Abidlik bir ikinci mânaya gelir ki, bu mânâ özeldir, lokaldır. Belli ölçüleri vardır. Böyle bir kulluğa herkes, bütün insanlar sahip olamaz. Böyle bir abidlik, bu çeşit bir kulluk insan için en bulunmaz bir nimettir. Allah'ın vermiş olduğu bütün kabiliyetleri ve o kabiliyetlerle ulaşılabilecek her türlü ihtiyaç maddesini, Allah'ın dediği biçimde kullanmak mânasına gelen

bu tür kulluk, sadece Kur'an âyetlerine bağlanmakla mümkün olur. Allah'tan başkasına ibadet etmeyen, Resulü vasıtasıyla gönderdiği Kur'an'dan başka kitap kabul etmeyen, kabul ettiği Kur'an'ın bütün prensiplerini elinden geldiğince yerine getirmeye çalışan; Allah'ın dostlarını dost, düşmanlarını düşman bilen bir ibadettir bu üstün kulluk makamı. Böyle bir kulluk sadece Allah'a ait kılınır. Her türlü hükümdarlık hakkı Allah'a aittir böylesi bir kullukta. Bu yüce kulluk makamı, 'LÂ İLAHE İLLALLAH' kelimesiyle ifadesini bulmaktadır.

Allah'ın yegâne terbiyeci olduğunu kabul etmek ve kabul ettiğini de gerek dil ve gerekse fiilen ikrar etmek bu kulluğun gereğidir. Yalnız O'na itaatle kulluk etmek, O'ndan başka hüküm ve marifet sahibi, kudret merkezi kabul etmemek bu ikinci tür yüce kulluktur ki, bu tiplerden başkası imkânı yok bu tür kulluğun ifade ettiği mâna içine giremezler. Bir insan Allah'ın her şeyin yaratıcısı, terbiye edicisi, geliştireni olduğuna inanır, fakat O'nu yegâne itaat ve ibadet edilecek kudret bilmez, başkalarının sözlerine ve emirlerine de itaat ederse, gerçek anlamda ikinci kulluk makamına girmez.

• İlah

İlah; yüce ve tam tecezzi kabul etmez sevgi ve saygıyla, yüceltme ve ikramla, korku ve ümitle kalbin titreyerek yöneldiği, tâbî olduğu kudrettir. İşte bu çeşit itaatle kulluktan razıdır yüce Allah. Böylesi bir kulluğa abidlik demektedir İslâm dini. Yüce Allah seçkin kullarını bu şekilde tanımlamıştır. Resul ve nebilerini de bu maksadı hasıl ettirmek için göndermiştir. Abd, kulluk, yaratık ve mahlûk anlamına gelirse, böyle bir anlam içinde Allah'a inanan da inanmayan da birbiriyle eşittir. Böyle bir anlamda mümin de müşrik de aynı statü içindedir. Herkes Allah'ın yarattığı mahlûk ve dolayısı ile kuludur. Abdin, kulluğun bu iki mâna arasındaki farktan, Allah'ın sevdiği ve razı olduğu kulluğuna, ibadetine, dinine, şer'î emirlerine dahil olan ve bu işleri mükemmel bir biçimde yerine getiren insanları kendisine dost ve veli edineceği, cenneti onlara ikram edeceği çıkmaktadır. Dinî hakikatlerle, müminin, kâfirin, sadıkın, facirin müşterek ve eşit olduğu ve varlıklar alemindeki gerçeklere bağlılık arasındaki fark anlaşılır. Bir kimse, sadece varlıklar alemindeki muşahhas gerçeklerle yetinir, dini gerçeklere aldırış etmezse lanete uğramış iblisin arkasında olan cehennemlik grubundan olur. Bir kimse dini hakikatlerden bir bölümünü kabul, bir bölümünü inkar ederse, inkar ettiği oranda, Allah'a yakınlık makamını kaybeder.

KAZA ve KADER

Bu mesele çok önemlidir. Nice nice kişiler bu konuda büyük hatalara düştüler. Bu konu da bir çok kimse şüphe bataklığına daldılar, şaşkınlık içime girdiler. O kadar ki, tevhid, hakikat ve irfan ehli olduklarını iddia eden büyük şeyhlerden , sayısını ancak Yüce Allah'ın bildiği sayısız kişilerin ayağı kaydı bu konuda . Şeyh Abdulkadir Geylani (Allah ona rahmet etsin) kendisinden nakledilen şu sözünde konuya temas edip diyor ki: "Bu ricalden

bir çoğu kaza ve kadere razı oldular ve durdular. Ancak bana hakikatin pencerelerinden bir pencere açıldı.Hakk'ın kaderlerine gene hak ile mücadele açtım.Er kişi kader ile mücadele eder. Kadere evet diyen boyun eğen kişi er kişi değildir. Rahmetli şeyhin bahsini ettiği şey Allah'ın Resulünün söylediği ve istediği şeydir. Fakat sayısız insan bu hususta hataya düştü ve bunları insanların yaptıkları bazı suçları yok etmek için kullanıyorlar kaza ve kaderi.Yapılan kötülüklerin insanların kaza ve kaderinde var olduğunu, onun için kulun bir suçu bulunamayacağını ileri sürüyorlar. Yapılan her işin, Allah'ın meşiyetinde, kaza ve kaderinde cereyan ettiğini; rububiyet vasfının içine girdiğini ileri sürüyorlar da, teslim ve razı olmanın, tasdik etmenin, din, tarikat ve ibadet olduğunu zannediyorlar. Bu şekilde inkarcı cehennem ehlinin sözlerine çok yaklaşmış oluyorlar. O inkâr edicilerle ilgili âyette Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Allah'a hüküm ve emirde ortak koşanlar ve böylece küfre düşenler şöyle diyecekler: "Eğer Allah dileseydi ne biz ortak koşucu müşrik olurduk ne babalarımız.Ne de tek bir haram işleyebilirdik.
(Enam: 148)

Yine o ortak koşucular; **"O kimseye biz mi yedireceğiz ki? Allah dileseydi ona yiyeceğini verirdi."** (Yasin: 47) Ve yine:

"Eğer Rahman dileseydi, bizde kendinden Başkalarına itaatle ibadet etmezdik." (Zuhruf:20) İnsanlar ortak koşmayan doğrulayıcılar olsalardı, kesinlikle bilirlerdi ki, her şey Allah'ın emirlerini tatbik etmediklerinden ötürü kötüye gider.Fakirlik, korku ve hastalık gibi kaderden olan işler başlarına sadece kendilerini yaratan ve terbiye eden Allah'ın emirlerini yerine getirmemekten dolayı sık sık başlarına gelmektedir. Allah'ın emirlerini yerine getirdiği halde bazı kötülöklere duçar olursa insanoğlu, bunu kader kabul etmesi, genel ilahî kanunlar içinde bulunduğunu kabul etmesi gerekir. Böyle telakki ettiği zaman, başına gelen hesap dışı felaketleri selâmetlere çevirecek sabrı gösterebilir. Böyle bir sabır göstermekle emrolunduk çünkü:

"Allah'ın izni olmaksızın hiçbir musibet isabet etmez. Kim Allah'a inanırsa, Allah onun kalbini doğruya götürür. Allah her şeyi bilendir."
(Teğabun:11) Bizden evvelki büyüklerimizden bazıları demişlerdir ki: "Er kişi odur ki. kendisine bir kötü iş isabet ettiğinde, bunun Allah'ın genel âdetleri içinde bulunduğunu bilir, kusuru kendinde arayıp sabreder." Yüce Allah buyuruyor:

"Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır." (Hadid:22)

Buharî ve Müslim'de olan bir hadisî şerifte Allah'ın Resulü şöyle buyurmaktadır: "Hazreti Adem ile Hz. Musa ruhlar âlemine de karşılıklı konuştular; birbirlerine delil getirdiler. Hz. Musa dedi ki: "Sen o Adamsin ki. Allah seni kudretli mutlak varlığı ile yarattı, sana ruhundan üfledi sonra sana

melekleri secde ettirdi, her şeyin ismini öğretti. Böyleyken neden bizim cennetten kovulmamıza sebep oldun?" Hz. Adem Musa'ya şu cevabı verdi: "Sen de Musa'sın ki, Allah sana kitap ve kelâm verdi bu nimete lâayık kıldı ve seni elçi olarak seçti böyle olduğu halde beni suçladığın konunun, daha ben yaratılmadan önce yazılı olduğunu görmedin mi? Musa; "Evet, gördüm!" dedi. İşte Adem Musa'ya böyle delil getirdi"

Hz. Adem, günah işleyenlerin günahlarına mazeret olarak kaderi getireceğini bildiği için, kaderi kullanmadı. Yani "Allah takdir etti, istedi ve ben de yaptım, benim suçum yok" demedi. Çünkü böyle bir sözü hiçbir Müslüman, hatta akıl sahibi hiçbir mahlûk söylemez, söyleyemez. Şayet kaderde var olduğu için yaptım denebilseydi, böyle bir özür bulunsa idi, bu özrü şeytan da, Nuh ve Hud kavmi de, hatta bütün kâfirler de der ve yakayı kurtarırlardı. Böyle olunca da küfürlerinde haklı olurlardı.

Yukarda zikredildiği gibi, Hz. Musa günah işlediğinden ötürü Hz. Adem'i suçlayıp çekiştirmemişti. Hz. Adem işlediği suç için Rabbine tevbe etmiş, Allah da tevbesini kabul ederek affetmiş ve yeniden doğru yola girmesine izin vermişti. Fakat Hz. Musa O'nun işlediği suç ta bizlere kadar ulaştığı için "neden kendini ve biz evlâtlarını cennetten çıkaracak bir suç işledin" diyerek, bir merakını gidermeye çalışmıştır. Hz. Adem de ona, "daha ben yaratılmadan önce, böyle bir kaderin yazılı olduğunu bilmiyor musun?" diyerek, sınanmak için yaşanılacak dünyaya gönderilmesi içinde göstermiştir işlediği suç.

İşte bu takdirde, böyle bir kadere rıza göstermek icap eder. İnsan için genel olarak takdir edilmiş, ve yapılması yahut yapılmaması kulun inisiyatifine bırakılmış kadere, bu kaderin insan için var olan musibetlerine rıza göstermek kulluğun bir gereğidir. Bu teslimiyet, Allah'ı Rab kabul etmenin sonucudur.

• Günah , Şifa Gibi Hususlarda Kader...

Günah konusuna gelince: Kul için "günah işlemem" diye bir mesele olamaz. İnsan bütün günahlardan kaçacak kadar güçlü değildir. Onun için günah işler. Onun için önemli olan, daha önemli olan, günah işlememek değil, işlenen günahı günah bilerek, o günden tevbe etmektir, uzaklaşmaktır. Kula yakışan budur. Günahlarından tevbe ile uzaklaşıp, kötü sonuçlarına rıza göstermek kul için vaciptir. Yüce Allah bu konuda buyurmaktadır: **"Başına gelen belâlara sabret. Allah'ın vaadi haktır ve işlediğin suçtan ötürü istiğfar et. Bağışlanmanı iste"** (El-Mümin: 55)

"Eğer siz sabırlı olur, korunursanız, onların hileleri size hiçbir zarar vermez." (Alî İmran:120)

"Eğer sabredip korunursanız, işte bu Allah'ın dinine olan Bağlılık ve din hakkındaki bilginizden gelmektedir." (Ali İmran: 186) Hz. Yusuf şöyle demişti: **"...Doğrusu kim Allah'tan korkar ve içine düştüğü felâketlere sabrederse, muhakkak ki Allah bu sabredenleri sabırlarından ötürü mükâfatlandırır."** (Yusuf: 90)

Kulların günahları da aynen böyle bir statü içindedir. Çünkü en büyük musibet günah işleyip Allah'ın gazabına muhatap olmaktır. Onun için her Müslüman'ın, elinden geldiği kadar iyiliği emretmesi, kötülükten alıkoyması, Allah'ın dostlarını dost, düşmanlarını düşman olarak görmesi, Allah için sevmesi Allah için sevmemesi gerekmektedir. Yüce Allah buyuruyor:

"Ey kitabımda belirlediğim biçimde inanmış olanlar! Benim düşmanım sizin de düşmanınızdır. Onları dost edinmeyiniz. Onları sevdiğiniz için, Resulle aranızdaki akitleşmeyi, Resulün niyetini onlara açıkladınız değil mi? Halbuki onlar size Hak'tan Resul aracılığı ile gelen hayat nizamına küfretmişlerdir. Resulümüzü de sizi de Allah'a iman ediyorsunuz diye yurtlarından çıkaran onlardı. Eğer siz benim yolumda savaşmak, benim rızamı aramak için yola çıkmışsanız sakın bunu, yapmayın. Onlara hâlâ gizli gizli muhabbet mi besleyeceksiniz? Halbuki ben sizin gizlediğinizi de açığa çıkardığınızı da çok iyi bilirim, içinizden kim sevmesini istemediğimizi severse, doğru yolun tam ortasından geri dönmüş ve sapmış olur. Eğer onlar zayıf anınızı yakalarlarsa, düşmanlıklarını ortaya çıkarırlar, ellerini ve dillerini aleyhinize kullanırlar. Zaten onlar sizin her zaman kâfir olmanızı dilemişlerdir. Ne evlâtlarınız, ne de diğer yakınlarınız size bir fayda temin etmez. Kıyamet günü Allah sizinle onların arasını ayıracaktır. Allah her ne yapıyorsanız hakkıyla görendir. İbrahim'de ve onun yanın" da bulunanlarda sizin için gerçekten de güzel örnekler vardı. Hani onlar kavimlerine "Biz sizden de, Allah'ı bırakıp da Rab edindiğiniz her şeyden de uzağız. Siz bizim nazarımızda artık yoksunuz. Allah'a iman edinceye kadar ver olacak da değilsiniz. O zamana kadar sadece birbirimizin düşmanınız." demişlerdi"
(Mümtehin: 1-4)

"Allah'a ve ahiret gününe imanda sebat eden hiçbir kavmin, Allah'a ve Resule düşmanlık eden kimselerle, isterse bunlar onların babaları yahut oğulları, veya biraderleri, yahut soy sopları olsunlar, dostluk kurduklarını görmezsin. Onlar o kimselerdir ki, Allah imanı kalplerine yazmış, ve kendinden bir ruh ile desteklemiştir." (Mücadele: 22)

"Öyle ya! Biz Müslümanları o günahkârlar gibi yapar mıyız hiç?"
(Kalem: 35)

"Yoksa biz, bize iman edip de güzel güzel hiçbir art niyetsiz emirlerimizi yaşantılarına aksettiren Müslümanlarla, yeryüzünde fesat ve bozgunculuk yapanlarla bir mi tutacağız? Ve ya Allah'tan korkanları, hesaba almayan ve doğru yoldan sapanlarla aynı mı sayacağız?" (Sâd: 28)

"Yoksa kötülük işleyenler ölümlerinde ve sağlıklarında kendilerini, inanıp iyi ameller işleyen kimseler ile bir mi tutacağımızı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar!" (Casiye: 21)

"Körle gören, karanlıkla aydınlık, gölgelikle sıcaklık nasıl ki bir değildir, ölü ile diri de öyledir." (Fatır: 19, 20)

"Allah'a hükmünde ve kudretinde ortak koşanlarla, O'nu ait olduğu müstesna yere ortaksız oturtanların durumuna dair Allah şöyle bir misal vermiştir: Köle bir adam ki, onun bir takım ortakları ve efendileri var. Her biri kendisine ayrı ayrı yol gösterip emirler vererek çekiştirip duruyorlar. Diğer bir köle de tek bir insana, özel bir efendiye sahip ve tek bir adamdan emir alıyor ve asla kafası karışmıyor. Bu iki köle arasında bir büyük fark yok mudur?" (Zümer: 29)

"Allah şöyle örnek getirdi: "Hiçbir şeye gücü yetmeyen memlûk bir kul, bir de hür bir zat ki, kendisine tarafımızdan güzel rızıklar verilmiştir. O bu verdiklerimizden gizli aşıkâr bizim rızamız yolunda harcamaktadır. Bu iki insan hiç eşit olurlar mı? Bütün hamd Allah'ındır. Hayır onların çoğu bilmezler. Allah şu iki kişiyi de örnek gösterdi: Bunlardan birisi dilsizdir, hiçbir şey beceremeyerek efendisinin omuzlarına yük olmaktadır. Efendisi ona ne iş verse yerine getiremez. Şimdi böyle biri, doğru yola giderek adaleti emreden bir kimse gibi olabilir mi?" (Nahl: 75, 76)

"Cehennem ehli ile cennet ehli bir olmaz asla. Cennet ehli, onlar ancak arzularına kavuşanlardır." (Haşır; 20)

Ve hak ile batıl ehlini itaat edenle isyan edeni, bozguncu zümre ile birleştirci olanı, doğru yolda olanlarla iblisin yolunda olanları, sapıklar topluluğu ile, akılda rüştünü ispat etmiş olanları, sadıklarla yalancıları birbirinden ayıran daha nice âyeti kerimeler vardır Kur'-anı Kerimde. İşte her kim dinî gerçeklerden ayrı bir biçimde, sadece varlıklar âleminde olanları hesaba alır, onları istediği biçimde kullanmaya kalkışırsa, Allah da onu, varlık âlemini Allah'ın dini üzere keşfedip kullanan gerçek anlamdaki kulundan ayrı tutar ve hakkı olan cezayı verir. Çünkü varlık âleminde olanları kendi istediği biçimde kullananlar, onlara kendilerince bir değer biçenler, sonuçta, Allah ile kendince değer verdikleri dünya varlığını eşit görmeye, dünya varlığını ellerinde tutanlara kulluğa kadar varır iş. Yüce Allah bu tür insanları şöyle haber veriyor:

"Allah'a and olsun, gerçekten biz apaçık bir sapıklık içindeydik. Çünkü biz dünya metâi olan putlarla, kâinatın yaratıcısı Allah'ı bir tutmaktaydık." (Şuara: 97, 98)

Burada bahsi edilen sapıklık, yaratıcıyı yaratılanın içinde sanmak; yaratıcının yarattığı ile birlikte vücut bulması; Allah'ın, mahlûkunun varlığında tecelli etmesi gibi; sonradan var edilmiş olanla var edeni bir görme sapıklığıdır ve tabii ki bu sapıklık, sadece Allah'a yapılması gereken kulluğun mahlûklara da yapılmasını celp etmektedir sonuçta. Şu koca, uçsuz bucaksız kâinatın yaratıcısına yapılacak bundan daha büyük küfür olabilir mi?

Bu telakkiler o boyutlara ulaşıyor ki, kişi kendini hem abd hem de mabut sayıyor; böylece Allah'a kulluğu ortadan kaldırıyor. Bir kişi kendi nefisini yarıcıdan bir parça, yahut O'nun varlığının tecelligâhı sayınca, ibadet edeceği, kulluk görevlerini yerine getireceği mabut nerede kalıyor?

Bu iddialar, bahsini ettiğimiz telâkkinin mensuplarınca tağut kabul edilen Muhiddin Arabî'nin yazdığı "Fususul-Hikem" adlı eserde bol bol ileri sürülmektedir. Muhiddin Arabî ile birlikte İbni Seb'in gibi iftiracı mülhitler de apaçık söylemektedirler, kendilerinin hem abid hem de mabud olduklarını. Bu iddia ne kevnî (varlıklar, sonradan yaratılmış olanlar) ne de dinî hiç bir gerçeğe dayanmamaktadır elbette. Tersine, yaratıcının vücudunu mahlukun vücudu ile bir tuttukları ve her türlü güzel çirkin sıfatlarını da böylelikle halık - mahlûk karışımında telakki ettikleri için, kevnî hakikatlerin vasıflarından da uzaklaşmaktadırlar. Çünkü bunlara göre; bir şeyin vücudu aynı zamanda başka şeylerin de vücududur. Yani, Allah'ın vücudu aynı zamanda mahlûkatında vücududur demekle, varlık âleminin, yaratılmış âlemin gerçeklerinden de bihaber oluyorlar. Kevnî varlığın, yaratılmış bütün mevcudun vücudu bir olunca, ister yaratılmış isterse de yaratan olarak kabul edilsin, her türlü kabul Allah'ın varlığını ortadan kaldırır ve böylece İslâm dininin iman edilmesini emrettiği bütün gerçekler de askıda kalır .

Allah'a ve Resulüne iman edenlere gelince, bunların en basit ferdinden en üstün vasıflı olanına kadar herkes Kur'an ehli'dir. Allah'ın Resulü buyurmaktadır: "Şüphesiz insanlar içinde Allah ehli olanlar vardır" dediğinde, etrafındakiler, "kimdir onlar?" diye sordular. Cevaben buyurdu ki: "Allah ehli, Allah'ın has kulu olanlar sadece Kur'an ehli olanlardır."

Kur'an ehli olan bu müminler, Allah'ı her şeyin Rabbi, yaratıcısı ve sahibi bilirler. Malikle mahlukun vücudunun, varlığının birbiriyle hiçbir benzerliği olmadığını, yaratıcının mahlûkunun vücuduna girmeyeceğini, yaratıcı ile mahlûkun birleşmeyeceğini, yaratıcının vücudunun aynı zamanda mahlûkun vücudu olmayacağını kesinlikle bilirler ve inanırlar. Yüce Allah Hıristiyanları, yalnızca Allah'ın mahlûkta vücud bulduğuna ve Hazreti İsa ile birleştiğine inandıkları için kâfir saymıştır. Böyle olduğu halde, haliki bütün her çeşit mahlûkatın vücudunda tecelli ettiğine itikat ettiğine inananlar nasıl olur da Müslüman olarak kabul edilebilirler?

O yegâne kitap olan Kur'an'ın bağlıları, Allah'ın, kendisine ve resulüne itaati emrettiğini, gene kendisine ve resulüne isyan edilmesini yasakladığını bilir ve inanırlar. Gene bu müminler Yüce Allah'ın fesat çıkaranları sevmediğini, insanların küfretmelerine razı olmadığını, insanlara sadece Allah'a kulluk etmeleri emredildiğini bilir ve inanırlar. Fatiha süresinde beyan buyrulduğu gibi: **"Ancak sana itaatle kulluk eder, yalnız senden yardım dileriz!"**

Bir insanın kendi gücü ve imkânları oranında, iyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak, başlıca kulluk görevleri arasındadır. Allah'a ve Resulüne savaş açmış küfür ehliyle, Allah'ın emri galip gelsin diye

savaşmak, Allah'a itaatle kulluk görevlerinin en önemlisidir. Müminler Allah'ın dinini yaymak için canla başla çalışır didinirler. Bunu yaparken de Allah'ın kendilerine yardım etmesini niyaz eder yalvarırlar. Böylece ellerinde olmadan, bilmeden yapmış oldukları günahlarının affını temin etmeye hak kazanırlar. Elbette ki günahlarından ötürü başlarına gelecek belâları da defetmiş olurlar. Aynen, insan acıktığı zaman nasıl ki bu açlığı yemek yemekle giderebilirse, üşümeyi elbiseyle defedebilirse, Allah'ın taleplerinden birini yapmakla da bir kötü iş defedilmiş olur. İstenilerek yapılan her iyi iş, istenmeyen kötü işlerden birini yapmaktan alıkoyar insanı.

Nasıl ki, Allah'ın Resulüne sordular: **"Ey Allah'ın Resulü! Haber ver bize; birtakım ilâçlarla hastalıkları iyileştiriyoruz, bazı dualarla ve koruma usulleriyle kendimizi koruyoruz. Bu yaptıklarımız gerçekten Allah'ın bizim için çizdiği kaderden herhangi birini önler mi?"** Allah'ın Resulü cevap verdi: **"Bütün saydıklarınız da Allah'ın yazmış olduğu kaderden cüzlerdir."**

Bir hadisi şerifte Allah'ın Resulü şöyle buyurdu: **"Tedbir alınarak yapılmış olan dua ile başınıza gelecek bela yerle gök arasında karşılaşır ve biri diğerine ilâç olur, üstün gelir."** İşte bütün bunlar Allah'a ve resulüne iman eden ve sadece Allah'a itaatle kulluk eden müminlerin halidir ve saydıklarımızın hepsi de ibadet kelimesinin ifade ettiği mâna içinde en önemli yerlere sahiptir.

Sapıklar ise; Allah'ın her şeyi yaratmasından ve terbiye etmesinden ibaret olan kevnî hakikatleri görüyor ve bunu delâlette ki mertebelerine göre, Allah'ın dini ve şer'î emirlerine uymaya engel sayıyorlar. Aşırı sapıklık içinde olanlar ise, kevnî hakikatleri, dinî hakikatlere uymaya engel saymayı, mutlak mânada genel bir kaide olarak kabul ediyorlar. Şeriata uygun olmayan bütün işlerinin doğruluğuna da kader ölçüsünü delil olarak getiriyorlar. Bütün bu sözler, Yahudi ve Hristiyanların sözlerinden besbeter küfürdür ve kötülük getiricidir. Böyle sözler aynen müşriklerin sözlerine benzemektedir. Onlar şöyle demişlerdi:

"Allah dileseydi, ne biz ve ne de babalarımız Allah'a şirk koşamaz ve hiçbir helâli haram sayamazdık." (Enam-. 148) Ve yine o müşrikler; **"Eğer Rahman isteseydi, biz onlara, yani putlara ilah nazarıyla bakamazdık."** (Zuhruf: 20) demişlerdi.

Bunlar sözleriyle bütün gerçeklere ters düşenlerin en ileri derecede olanlarıdır. Şeriata uymayan işlerine kaderi şahit getiren insandan daha şedit sapık yoktur yeryüzünde. Zira insanların yaptığı her şeyin doğru olduğunu iddia etmekten daha korkunç bir hata olamaz. İnsan oğlu yapmış olduğu her işin doğru olduğunu kabul ederse, o zaman yaptıkları bütün zulümler de meşru duruma girer. Böylece yeryüzünde bozgunculuk yapanlar, insanların haksızlıkla kanlarını dökenler, namus ve ırz düşmanları olarak nesli bozanlar, halka taşıyamayacağı yükleri yükleyen kimselerin bütün bu hareketlerini kadere yükleyerek ceza vermemiz lazım gelirdi.

Böyle zalimlere ceza vermek isteyen hak ve hakikat bağılılarına "Kader bir hüküm ve hüccettir. O'nun için sana ve de başkalarına kötü şeyler yapmış olan kimseyi bırak, onu cezalandırma. Çünkü onun sana ve bu zalimin gadrine uğramış başkalarının kaderi imiş. Yok eğer kader bir hüküm ve hüccet değilse. O zaman senin sözlerin ve iddiaların yanlış olur ve yıkılır." denilmesi gerekir. İşte bu kevnî hakikatlere kader ile hüküm getirenler böyle iddialarda bulunurlar, fakat getirdikleri delile kendileri rıza göstermezler. Kendileri böyle sonuçlan kaderden kabul edip boyun eğmezler.

Demek ki bunlar sadece kendi işlerine geldiği yerde heva ve heveslerine kullanmak için kaderi o şekilde mütalaa ediyorlar. Bu insanlar hakkında bazı alimlerin "Sen itaat ederken kaderiye, isyan ederken cebriye oluyor, işine hangisi geliyorsa öyle oluyorsun, kendi heveslerini kendine mezhep ediniyorsun" dedikleri gibi.

Bu delâlet yolundaki sapıklardan bir grup da, kendilerinin hakikat ve marifet ehli olduklarını iddia ediyor ve yasakların, kendisini bizzat fail görüp ona sıfatlar tanıyanlara lâzım geleceğini zannediyor. Fiillerinin mahluk olduğunu veya fiile cebredildiğini ve Allah'ın diğer bütün hareketleri meydana getirdiği gibi, kendisinin de fiilin meydana getiricisi olduğunu müşahade eden kimseden emir ve vaadin kalkacağını ileri sürüyorlar. Bazen de küllî iradeye şahit olanlardan emir ve vaadin kalkacağını ileri sürüyorlar. 'Hızır olayında, hızır küllî iradeyi müşahade ettiği için ondan teklifin kalktığını zannediyorlar.

Bunlar bir de, sade bir insan, avam bir fertle, kevnî hakikatleri müşahade eden, Allah'ın kullarının fiillerinin yaratıcısı, bütün kâinatın irade ve tedbir edicisi olduğuna şahit olan, böyle olduğunu bilen havası arasında fark gözetiyorlar. Bunu ancak ilmen bilenle, bizzat müşahade eden arasında fark vardır şeklinde mütalaa ederler. Bu mütalaa ile, bahsini ettiğimiz kevnî hakikatlere sadece iman edenlerden teklifleri kaldırmıyorlar. Fakat bu kevnî hakikatleri bizzat müşahade edenlerin kendi nefislerinden teklifi kaldırmalarını da haklı buluyorlar.

Bunlar bu şekilde, Cebrî ve Kaderî'nin ispatını teklife engel saymıyorlar. Tevhid, tahkik ve marifet ehli olduklarını iddia eden bu sapıkların ayakları hep kaymış ve beyin üstü düşmüşlerdir. Bunun sebebi ise, kulları üzerine takdir edilen şeye muhalif bir işle emrolunacağına dair sözlerinin, mutezilenin ve kaderiyenin sözleri gibi eksik ve yanlış olmasıdır. Yani bir bakıma, "Kul kendisi için teklif edilen şeyin zıddı, ile emrolunmaz" diyerek veya zannederek delâlete düşüyorlar.

Sonra Mutezile şer'i emir ve yasakları, Allah'ın genel irade ve kulların fiillerini yaratmasından ibaret olan kaza ve kaderin dışında olarak kabul ediyorlar. Bunlar ise kaza ve kaderi kabul ediyor ama, kadere bizzat şahit olan insanlar hakkında, emir ve yasakların olamayacağını iddia ediyorlar. Bunu böyle söylemelerinin, sebebi yani "avamı nas ve basit insan için; kaza

ve kaderi ilmen bilen ve inanan için emir ve yasak vardır" demelerinin sebebi, yasak ve emirleri mutlak anlamda kaldırmaktan çekinmeleridir.

Aslında bunların sözleri mutezilenin sözlerinden daha çirkindir. Bundan ötürü bunların içinde seleften büyüklerimizin hiç birini göremezsin. Çünkü bu sapıklar emir ve yasakları, kevnî hakikatleri bizzat müşahede edemeyen, bilgisiz avam için lüzumlu görmektedirler. Böylece bu hakikatleri görenlerin üzerinden bütün kulluk yükümlülüklerini kaldırıyorlar. "Bunlar havastır ve hiç bir teklif bunlar için değildir" diyorlar. Bundan çirkin bir söz, Allah'a yapılmış iftira olur mu?

Çoğu kere **"Sana ölüm gelip çatıncaya kadar Rabbine ibadet et!"** mealindeki ayeti tevil ederek, ayeti kerimedeki "yakîn" sözünün, kevnî hakikati bilmekten ibaret olduğunu söylüyorlar. Bu insanların sözleri apaçık bir küfürdür. Her ne kadar bazı kimseler bunun küfür olduğunu bilmeyerek taklit ile bu itikada düşüyorlarsa da, mazur değildir. Zira hiçbir mazeret küfrü ortadan kaldırmaz. Zira akli başında olduğu sürece herkes emir ve yasaklara uymak mecburiyetindedir. (Elbette ki şeytan ve Yahudi olunmazsa.) Bu kaide İslâm dininin hiç değişmeyerek temel kaidelerindendir ve de bunu herkes bilmektedir. Hiç kimseden, hiçbir şekilde emir ve yasaklar kaldırılmaz, kaldırılamaz.

Bir kimse bu gerçeği bilmezse, ona iyice anlatılır, apaçık izah edilir. Buna rağmen hâlâ eski itikadında devam ederse, kendisi mürteci kabul edilerek öldürülür. Bir kısım insanlardan emir ve yasakların düşeceğine dair sözler, sonradan gelenlerin (müteahirin) yazılarında pek çoktur. İlk Müslümanların, yani sahabe ve onların arkasından gelen tabiin tavrının içinde yaşayan hiçbir kimsenin, böyle sapık sözler söylediğini hiç kimse ne duydu ve ne de gördü. Çünkü onlar Allah ve Resulünün dostları idi, Allah ve Resulünün dostları ise böyle düşmanca sözler söylemezler. Onlar insanları Allah'ın tayin ettiği doğru yoldan sapıtmaktan şiddetle kaçarlardı. Bu sözler de, Allah'a karşı gelmek, Resulünü yalanlamak ve Kur'an'î hükümlere ters düşmektir. Bu sözleri söyleyenler küfür olduğunu bilmeseler de, üzerinde bulundukları halin Resul ve hak yolundaki velilerin yolu olduğunu sansalar da, netice değişmez.

Bu sözleri söyleyenler, kendisinde kalbî bir takım haller vehmederek, namaza muhtaç olmadığını, namazın kendisi gibi olanların üzerinden ıskat olduğunu, kendisi havastan olduğu, için içkinin ona zarar vermediğini, zarar vermediği için de, şarabın kendisi için helâl olduğuna itikat eden; veya kendisinin bir deniz, bir umman olduğunu, onun için de her kirin ve pisliğin umman içinde kayboluşu gibi, bütün günahların kendisinden kaybolduğunu sanan ve inanan kişinin parelerinde sayılır.

Hiç şüphe yok ki, Allah'ın büyük Resulünü yalanlayan müşrikler, Allah'ın kutsal şeriatına aykırı bid'atlarla, Allah'ın emirlerine muhalif işler üzerine, kader ile delil getirme arasında tereddüt edip bocalıyorlar. Bahsi gecen bu taifeler tıpa tıp müşriklerin bir eşi ve benzeridirler. Zira onlar ya

bid'at uyduruyor, ya da günahları, yasakları, emirleri, hülâsa insan için taşıması gerekli görevleri kader ve kaza gibi iki önemli hususu delil göstererek, ortadan kaldırıyor. Yani bir bakıma iki hususu birleştiriyorlar. Bid'at ehlini ve küfrü ikiz kardeş yapıyorlar. Yüce Allah bu müşriklerin hallerini mealen şöyle anlatmaktadır.

"O iman etmeyenler bir hayasızlık yaptıkları zaman" biz atalarımızı da bunu yaparken bulduk, Allah bize de bunları yapmamızı emretti" dediler. Onlara söyle: "Allah hiçbir zaman kötülük emretmez, bilmediğiniz şeyleri işinize geldiği için Allah'ın üzerine mi atmak istiyorsunuz?" (A'raf: 28)

Bir başka Kur'an âyetinde de meâlen şöyle buyrulmaktadır: **"Allah'a eş ve ortak koşanlar diyecekler ki: "Eğer Allah dileseydi, ne biz ne de atalarımız Allah'a ortak koşamazdık. Kendi kendimize hiçbir şeyi haram kılamazdık." (Enam: 148)**

Yüce Allah, helâli haram sayma, Allah'ın şeriatında olmayan ,hatta ona aykırı ibadetleri yapma gibi sapıklıklar, müşriklerin din adına uydurdukları bid'atlar hakkında şöyle buyurmaktadır: **"Onlar batıl zanlarıyla dediler ki: "Bu davarlarla ekinler haramdır; onları bizim izin verdiklerimizden başkası yiyemez. Şu hayvanların sırtına binmek de haram edilmiştir. Bir takım davarlar da vardır ki, üzerlerine Allah'ın ismini anmazlar. Onlar Allah'a karşı iftira ederek uydurdular. Allah onları yapa gelmekte oldukları iftiraları yüzünden cezalandıracaktır." (Enam: 138)**

Bu hususta Yüce Allah'ın bir başka ifadesi;

"O imân etmeyenler bir hayasızlık yaptıkları zaman "biz babamızı da bu hal içinde bulduk. Allah da bize bunu böyle emretti" dediler. Onlara söyle: "Allah hiçbir zaman kötülük emretmez. Bilmediğiniz şeyleri işinize geldiği için Allah'ın üzerine mi yıkmaya çalışıyorsunuz?" De ki: "Rabbim adaleti emretti, her secdede yönünüzü kibleye döndürün." De ki: "Allah'ın kulları için yarattığı ziyneti, temiz ve hoş rızıkları kim haram etmiş?" De ki: "Rabbim ancak hayasızlıkları, onların açığını gizlisini, bunun la birlikte her türlü günahı, haksız isyanı, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamanızı, bilmediğiniz şeyleri Allah'a isnat etmenizi haram kılmıştır." (A'raf: 26-32)

Bunlar kaderden olan bazı tecellilere, şahit oldukları bazı şeylere gerçek dedikleri gibi, bazen kendi uydurdukları bid'atlara da hakikat nazarıyla bakmaktadırlar. Bunlara göre, gerçeğe giden yol, riyazet, halktan ayrılmak, az yemek yemek ve şeriatın sahibinin yasaklarıyla bağdaşmayan, fakat Allah'tan gafil kalbin de gördüğü zevk ve vecd ile mukayyet olan sülûktür. Bunlar her zaman kaderle delil getirmezler. Daha başka bir deyimle, dayanakları heva ve heveslerinin reyine uymak, arzu ve heveslerinin istediklerine gerçek nazarıyla bakmaktır. Bunlar Allah'ın ve resulünün emirlerine değil, nefsî arzularına uyulmasını isterler. Bunlar,

kelâmcılar, Cehmiye gurubu ve bid'at ehli fırkalarına benzer ki, bunlar kitap ve sünnette aykırı bid'at olarak uydurdukları bir kısım sözlerini, dinî hükümlerin delâlet ettiği esaslara değil de, uyulması vacip olan aklî hakikatler olarak saymaktadırlar. Sonra kitap ve sünnetteki hükümleri, ya tevil ya da tahrif ederek maksadından uzaklaştırıyorlar; ya da onlara büsbütün sırt çeviriyorlar. Onlar düşünerek anlayamadıkları ve zıddına itikat ettikleri halde "bu âyet ve hadisin mânasını Allah'a havale ederiz" derler.

Nasıl ki bu Cehmiyye itikadı üzere olan gurubun Kur'an'a ve Resul sünnetine aykırı, aklî deliller dedikleri fikirlerin aslı incelendiği zaman, cehalet ve batıl inanç olduğu anlaşılırsa, sûfilerin durumu da aynendir. Onların da, Allah'ın velilerine ait gerçekler olduğunu zannettikleri Kur'ana ve sünnete aykırı fikirleri incelendiği zaman, bunların Allah'ın evliyalarının değil, tersine O'nun düşmanlarının tabii olduğu birer heva ve hevesten ibaret olduğu açıkça anlaşılır.

Bütün sapıklıkların gerçek sebebi sadece kendi aklî kıyasının ortaya çıkardığı sonuçları Allah katından inmiş bulunan Kur'an delillerinin önüne geçirmek ve kendi hudut tanımaz ihtiraslarına uymayı Allah'ın emirlerine uymaya tercih etmektedir.

İMANIN LEZZETİ ve KÜFRÜN KALPLERE YERLEŞMESİ

Zevk, vecd ve benzeri şeyler, kulun sevmesi ve nefsinin meyletmesi nispetindedir. Bir sevenin sevgisi, kendi gücü oranındadır ve elbette ki bu güç oranında zevk ve vecd duyabilir. Demek ki, şu aşağıdaki Hadis-i şerifte buyrulduğu gibi, iman ehlinin, iman eden bir kimsenin de imanından dolayı duyacağı zevk ve vecd vardır.

"Üç şey vardır ki, bunlardan herhangi biri bir kimsede bulunursa zevk ve neşe duyar. O bulunanlardan birisi, Allah ve Resulünün her şeyden daha sevgili olması; ikincisi, bir kimseyi Allah için, Allah razı olsun diye sevmesi; üçüncüsü, Yüce Allah bir kimseyi küfürden çekip kurtardıktan sonra, küfürden kurtulmanın bir deha küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi telakki etmesi ve iğrenç bulması." (Buhari ve Müslim)

Diğer bir hadis-i şerifte de 'konuyla ilgili olarak söyle buyrulmuştur; **"Tek Rab olarak Allah'ı, yaşanılacak tek din olarak İslâm'ı, kitaplı elçi olarak da Muhammedi seçip benimseyen bir kimse imanının lezzetini de almıştır."**

Hakkı ve hakikati reddedenler, dinde olmayanı onda varmış gibi gösterenler ve şehvetlerine mağlûp olup kötülükler işleyenlere gelince, bunlar da yaptıkları işleri sevdikleri oranda zevk ve heyecan duyarlar.

Süfyan bin Üyeyne'ye sorulmuş: **"İnsanlardan kendi şehvet ve isteklerine tâbi olanlar, nasıl oluyor da uydukları şeylere şiddetle bağlı oluyorlar?"** Cevap vermiş: **"Yüce Allah'ın "Hakikatimizi reddetmeleri sebebiyle kalplerine altın buzağı sevgisi dolmuştu" âyetini ve daha**

başka bir çok âyetleri unuttunuz mu?" Demek ki küfürleri sebebiyle, kalpleri kendilerini esir eden şeylere meyletmış ve köleleştiren birçok sahte sevgiyle kalpleri dolmuş. Yüce Allah'ın bir çok âyeti kerimde buyurduğu gibi; Allah'tan başka şeylere itaat edenler, itaat ettiklerini çok severler. Yüce Allah mealen buyuruyor: **"İnsanlardan kimi de, Allah'tan gayrisine itaat ederler, O'na hükümde ve emirde ortak koşarlar ve bu ortak koştuklarını âdeta Allah'ı severmiş gibi severler, muhabbet beslerler. Ama iman edenlerin Allah'a olan sevgileri bunlarinkinden çok kuvvetli, köklü ve devamlıdır."** (Bakara: 165)

Bir başka Kur'an âyeti: **"Sana itaat etmek istemezlerse bil ki :onlar kendi şehvet duygularının arkasından gitmektedirler. Halbuki Allah'tan dosdoğru bir delil olmaksızın dinde sadece kendi şahsi isteklerinin arkasında koşanlar her türlü sapıklardan daha sapıktır. Hiç şüphe yok nefsinin arkasında koşan, başka bir ölçü ve delil bilmeyen zalimlere Allah asla rıza göstermez."** (Kasas: 50)

Bir başka âyet; **"Onlar kuruntudan ve nefislerinin arzu ettiği şehvetlerden başkasına tâbi olmuyorlar."** (Necm: 23)

Nefislerinin arzularına uydukları için, kendilerine her şeyden fazla değer verdikleri için, insanlar Allah'tan başkasına meylediyor, O'ndan başkasını sevebiliyor. Meselâ; şiir, ahenkli güzel ses ve iç gıcıklayan müzik parçaları dinliyorlar ki, bütün bunlar şehveti galeyana getiren, arzuları tahrik eden şeylerdendir. İman ehli böyle şeylerden zevk alıp vecde dalmaz. Fakat bugün, bu muhabbete müptelâ olmuştur hemen hemen herkes. Allah'ı seven de, putları seven de, hacı seven de, vatani seven de, kardeşleri seven de, yabancıları seven de, erkekleri seven de, kadınları seven de" aynı durumdadırlar. Bütün herkes, Kur'an'ı Kerimi hiç hesaba almadan, ilk Müslümanların itibar ettiği ve itibarda ittifak ettiği şeylerin hiç birisine bağlanmadan, sadece kendi şehvetlerinin arkasında koşuyorlar, nefislerinin arzuladığı her şeyi ister meşru isterse de gayri meşru elde etmek için ellerinden geleni artlarına koymuyorlar.

Hükümün sadece Allah'a ait olduğuna, ibadetle itaatin sadece Allah'a yapılacağına itikat etmeyen bir kimse asla inanmış biri olarak kabul edilemez. Allah'ın, Resulü Muhammed aracılığı ile göndermiş olduğu kitap olan Kur'an'ı Keriminin hükümlerine uymayan kimse, Allah'ın dini olan İslam'a girmiş sayılmaz asla. Yüce Allah buyuruyor:

"Sonra ey Resulüm! Seni dinden bir şeriat ile görevli kıldık. Onun için o şeriata uy da ilmi olmayanların arzu ve heveslerine tâbi olma. Çünkü onlar sana Allah'tan gelecek hiç bir şeyi engelleyemezler. Muhakkak ki zalimler birbirlerinin dostlarıdır. Fakat Allah, sadece kendisine itaat edenin dostudur." (Casiye: 18 - 19) Gene buyuruyor:

"Yoksa o kâfirlerin bir takım ortakları var da, onun için mi Allah'ın izin vermediğini meşru hale getirdiler?" (Eş-Şûra: 21)

Bunlar bazı kere, Allah'ın şeriatına üstün saydıkları bid'atlara uyarlar, bazen de Allah'ın yukarıdaki âyetlerde belirttiği gibi, kâfirlerin kevnî âlem için getirdikleri delillere benzer delil getirerek kendilerini haklı çıkarmaya çalışırlar. Yani varlıklar aleminden kader ölçüleri çıkarır ve yaptıklarını haklı gösterirler. Bir kısım bid'at ehli vardır ki bunlar bid'atçıların en ileri güruhudur ve bidatteki dereceleri çok yüksektir. Bunlar dindeki meşhur farzları veya açık haramları, nefislerinin şehvetlerine uyarak yapmayanlar, yahut yapanlar ve bu şirretliği Allah'ın kader hükmüne bağlayanlardır. Bunlar Allah'ın en meşhur emirlerini ve yasaklarını yerine getirmemekle kalmazlar, insanlara da kötü örnek olarak onların da yapmamalarına sebebiyet verirler. Bu bidat ehli; tabî olunması birer ibadet olan sebepleri terk etmekle Müslümanları sapıtırlar. Bunlar zanneder ki, kadere şahit olan kişi arif olur, arif olan kişi de sebepleri terk eder. Bir örnek verelim: Tevekkül, dua ve benzeri ibadetleri avam insanların, basit fertlerin işleri sayıp, havasa, üstün yaratılmış insana ait olmadığını söylerler. Onlara göre, sözde kadere gören arif, yazılı defterini okuyan üstün insan duaya ve tevekküle ihtiyaç duymaz. Çünkü üstün insan, arif kişi bilir ki, evvelden çizilmiş mukadderat mutlaka gelir çatar insana. İşte böyle bir telâkki sapıklıkların en ileri olanıdır. Şüphe yoktur ki, Yüce Allah her şeyi sebepleri ile birlikte yaratmıştır. Nasıl ki, saadet veya mutsuzluğu da sebepleri ile birlikte takdir etmişse. Resûllerin öncüsü bir sözlerinde şöyle buyurmaktadır:

"Hiç şüphe yok Yüce Allah cenneti için bir takım insanlar yaratmıştır. Cenneti de bu insanlar için yaratmıştır. Halbuki ise bu insanlar daha babalarının sulbünde idiler. Bu kimseler cennete lââyık olacak işleri yaparlar. Cehennem içinde bir kısım insanlar yarattı. Cehennemi de bu insanlar için halketti. Halbuki bunlar da babalarının sulbünde idiler. Bu kimseler cehenneme girecek olanların işlerini yaparlar." (Ahmed, Müslim ve Ebu Davud)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere, cennete veya cehenneme girişe kendi yaptıklarımız, yahut da yapmadıklarımız sebep olmaktadır. Allah'ın Resulü arkadaşlarına, Yüce Allah'ın kaderleri yazdığını söyleyince Sahabeler kendisine sordular: **"Böyle olduğuna göre, kadere rıza gösterip ameli, hareketi terk mi edeceğiz?"** Yüce Resul: **"Hayır! Çalışınız, hareket ediniz, iş yapınız, Her şey yaratıldığı şey için tesirli olur. Bir kimse saadet ehli ise, ona saadet ehlinin işlerini yapmak istidadı verilir. Bir kişi de cehennem ehli olmak isterse, ona kötülük yapma gücü verilir."** (Buhari ve Müslim)

Böylece belli oluyor ki, Cenabı Hak'ın takdir ettiği sebeplere müracaat etmek birer ibadettir. Yüce Allah tevekkül ile ibadet kavramını bir arada zikretmişir âyeti kerimesinde: **"Allah'a tevekkülle itaat ve ibadet et!"** (Hud: 123)

"De ki: "O Rahman benim Rabbimdir ve O'ndan başka ibadet edilecek ilâh da yoktur. Ben ancak O'na tevekkül ettim ve tevbem yalnız O'nadır." (R'ad: 30)

Bid'at ehlinden bazıları da, amellerin, ibadetlerin vacibini değil, müstehaplarını terk ederler. Böylece elbette ki, faziletleri, üstünlükleri terk ettikleri müstehapları oranında eksilir. Bu gibi işlerle meşgul olmak çoğu zaman kişiyi meşhur eder ve mağrurluğa sokar. Meselâ, böyle kişilerin keşif ehli olduğu ve dualarının hemen kabul edildiği gibi iddialar ileri sürülür. Bu gibi işlerle meşgul olanlar yapmakla mükellef oldukları ibadetten ve sair dinî vazifelerden uzaklaşırlar. Çünkü içine düştükleri gurur bunlara mani olur. Onlarda var olduğu kabul edilen ileriye görme, olacakları evvelden bilme gibi harikulade hallerle oyalanırlar ve üzerlerine düşeni yapamazlar. Kul, ancak Allah'ın Resulünün getirdiği şeriata sımsıkı sarılarak kendini böyle boş hayallerden kurtarabilir.

KURTULUŞ SÜNNETE BAĞLILIKTA!

Zuhri'nin söylediği gibi: **"Önceki, ilk Müslümanlar şöyle söylerlerdi: "Kurtuluş ancak sünnete sımsıkı sarıldığı zaman mümkündür."** İmam Malik de şöyle söylemiştir: *"Sünnet Nuh'un gemisi gibidir. Ona binen de kurtulmuştur. Eğer binemezsen helak olursun."* İbadet, itaat, istikamet, doğru yolu tercih gibi, mânaları ve hedefleri bir alan kavramlar iki esası ifade ederler. Bir kimse Allah'tan başka hiç kimseye itaatle ibadet etmemelidir. Allah'a ancak Kur'an'da belirlenen hudutlar içinde, şariat prensiplerine göre ibadet ve itaat etmelidir. Hiç kimse, bidatlerle, kendi nefsi heveslerinin arkasındaki zanlarla, şehvet duygularının götürdüğü aşırılıklarla ve benzeri şariat dışı, sünnet harici şeylerle Allah'a ibadet yapmamalıdır. Yüce Allah şöyle buyuruyor meâlen:

"O halde bir kimse Rabbinin rızasını talep ederse, emrettiğimiz bir ameli işlesin ve Rabbine ibadet ederken, O'na hiç kimseyi ortak olarak kabul etmesin." (Kehf: 110) Bir başka âyette meâlen:

"Hayır, onların dedikleri gibi değil! Her kim yaptığı işlerde Allah'ın kanunlarını kendine önder tanır, kendini tamamen Allah'a teslim ederse onun için Allah katında yaptığı iyi işlerin karşılığında cennet var. Ve onlar için herhangi bir korku da yoktur ve onlar asla mahzun da olmazlar." (Bakara: 112) Bir başka âyet mealî:

"İyilik eden bir kimse olarak kendini tam bir samimiyetle Allah'a teslim eden ve İbrahim'in tevhid dinine uymuş bulunan kimseden daha güzel din sahibi kimdir? Allah İbrahim'i kendine dost edinmiştir." (Nisa: 125)

Salih amel, yani Allah'ın Kur'an'da belirlediği işleri yapmak ilahî ihsanın ta kendisidir. Çünkü, zaten ihsan, iyi işler yapmakla elde edilir. Hasen ve doğru işler de, Allah ve Resulünün sevdiği şeylerdir. Bunlar da, yukarda

belirttiğimiz gibi, Allah ve Resulünün vacip veya müstehab olarak insana yüklediği vazifeler, emirler manzumesidir.

Kur'an'da, gerçek hadislerde, yani sünnette bulunmayan, sonradan heva heveslerine bağlı insanlar tarafından uydurularak dine sokulan bid'atlara gelince; söyleyen söylemeye, yapanlar yapmaya devam ederlerse de asla meşru olamazlar. Çünkü şeriata aykırı her şey yasaktır İslâm dininde. Allah ve Resulü bunların hiç birini sevmez. Böyle olunca da, ne hasenattan, ne de iyi işlerden sayılmazlar. Aşırılık ve zalimlik gibi yasaklanmış bir işi işleyen kimse, nasıl ki hayır ve hasenat işler yapmış sayılamazsa...

Yüce Allah meâlen şöyle buyurmaktadır: **"...Rabbine ibadet ve itaat ederken, kimseyi ortak koşmasın O'na."** (Kehf: 110). Yine meâlen: **"Bütün varlığını Allah'a teslim etti, tamamen O'na yöneldi."** Bu âyeti kerimede dini sadece Allah'a ait kılma anlamı vardır. Din yalnız Allah'ındır.

HALİS DİN ve SAMİMİYET

İhlas ve samimiyet hususunda Hz. Ömer şunu söylemektedir: "İşlerimin hepsinde beni samimi kabul et, ihlaslı kıl. Bütün yaptığım işleri yalnız senin için yapmama izin ver." İyaz oğlu Fudayl Yüce Allah'ın **"O hanginizin daha güzel amelinde bulunacağını sınamak için ölümü de dirimi de yaratandır."** (Mülk: 2) âyeti kerimesini şöyle açıklamıştır: "Amellerin en güzeli, en iyisi, işlerin en sağlamı, ihlasla, hiç bir nefsi art niyet taşınmadan yapılanıdır." Sordular: "Peki ihlaslı amel nasıldır?" Cevap verdi: "Dosdoğru, Allah'ın dediği biçimde yapılmayan işler, ihlaslı olsa da makbul olmaz. Hem doğru hem de ihlaslı olması gerekmektedir. Allah indinde makbul olması için. İhlaslı işler, sadece Allah için yapılmış olan işlerdir. Doğru amel ise, sünnete uygun olarak yapılmış olandır." Allah'ın sevdiği bütün işler şayet ibadet kavramı içine giriyorsa; neden başka kelimelerle de ifade edilmektedir ibadet? Meselâ; Fatiha sûresinde geçen; **"Yalnız sana ibadet eder ve sadece senden yardım isteriz!"** Hz. Resule **"O'na ibadet et ve sadece O'na tevekkül eyle!"** (Hud: 123) ve Hz. Nuh; **"Allah'a ibadet edin!Sadece O'ndan korkarak bana itaat edin!"** (Nuh sûresi) gibi sûrelerde, bütün peygamberler aynı şeyleri söylemektedir. İbadet kavramına daha birçok kelimeler ilâve edilmiş, ve bu kavram içine birçok deyim sokulmuştur, diye sorulacak olursa şöyle cevap veririz bu soruya: Aşağıdaki âyetler bu konuya biraz daha açıklık getirmektedir:

"Muhakkak ki, namaz aşırılıktan, kötülüklerden ve gerçekleri unutmaktan kurtarır insanı." (Ankebut: 45) Dikkat edilirse, fuhuş, yani aşırılık kötülüklerden bir cüz olduğu halde ayrıca ifade edilmiştir. **"Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı ve yakınlarla vermeyi emreder. Aşırılığı, kötü işleri ve âyetlerin gerçeklerini unutmayı da yasaklar."** (Nahl: 90)

Akrabalara vermek adalet ve ihsana, aşırılık ve unutmak da kötülüğe dahil olduğu halde, Yüce Allah bunları ayrı ayrı zikretmiştir. Ve yine, **"Onlar ki kitaba yönelirler ve sımsıkı sarılırlar ve namazı ikame ederler..."** (A'raf: 168) âyeti kerimesinde de böyledir. Namaz, kitaba yönelmenin ve ona sımsıkı sarılmanın ta kendisi olduğu halde, yönelmeye ilâve olarak eklenmiştir. Allah 'kendi Resullerinin hallerini anlatırken de aynı tavır görülmektedir:

"...Onlar (bütün bu peygamberler), hayır işlerinde koşuşurlar, umarak ve korkarak bize yalvarırlardı; onlar, bize karşı derin saygı içindeydiler." (Enbiya: 90)

Halbuki korku da umut da hayra dahil iki prensiptir. Fakat buna rağmen, iyi işler deyimine ilâve ediliyorlar. Buna benzer ifadeler birçok âyetlerde birçok kere geçmektedir. Kur'an'ı Kerimde, bir kavram, diğerinin bir parçası olduğu halde, perçinlemek için, önemini vurgulamak için özel olarak zikredilirler. İçinde olduğu kavramın dışında ayrıca dile getirilirler.

Bazen de, özel, yalnız, ya da bir başka deyim içinde zikredildiği zaman, manalar değişik mahiyet kazanırlar. Yalnız, özel olarak zikredildiği zaman genel, bir başkasıyla birlikte zikredildiği zaman da özel, kendine has bir mânâ taşır. Meselâ ,fakir ve miskin kelimelerinde olduğu gibi. Bunların her biri tek başına ifade edildiği zaman, diğerinin anlamını da birlikte taşır. Yani bir mânâda genel anlam kazanır: **"Sadakalar kendini Allah yoluna adanmış fakirler içindir."** (Bakara: 273)

Buradaki fakir kelimesi aynı zamanda miskin kelimesini de içine alarak genelleşmektedir. Bir başka örnek: **"Yemini bozmanın kefareti ailenize yedirmekte olduğunuz ortalama yemekten on miskini de doyurmanızdır."** (Maide: 89) Burada geçen miskin kelimesi de, aynı zamanda fakir kelimesini de içine alarak genelleşmektedir. **"Sadakalar ancak fakirler ve miskinler içindir."** (Tevbe: 60) Bu âyette olduğu gibi, iki deyim ayrı ayrı kullanıldığı zaman anlamları özelleşir ve iki ayrı anlam taşır.

Fakir, gerekli ihtiyacından artırıp zekât veremeyecek durumda olana, miskin ise hiç bir şeyi olmayana denir. Genel mânâ taşıyan bir kelime ile üzerine yüklenilen özel bir anlam taşıyan kelimenin ikisi birden zikredildiği zaman, genel anlam mahiyeti taşımaz denilirse; deriz ki, izahını yapmaya çalıştığımız şu şekil içindedir: **"Kim Allah'a, meleklerine, Resullerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa, Allah da bu şekildeki kâfirlerin düşmanı olur."** (Bakara: 98) Burada genel bir anlam taşıyan MELEK kelimesine, özel isim olan Cebrail ve Mikâil ilâve edilmiştir. Eğer genel anlam taşıyan kelimenin içine sokulmamış, yan yana zikredilmemiş olsaydı, o zaman o özel isimler genel anlamın içine sokulamazdı. Yani, Cebrail ve Mikâil melek sayılamazdı.

"Hatırla o zamanı ki, biz Resullerden misaklarını almıştık. Senden de, Nuh'dan da, İbrahim'den de, Musa ve Meryem'in oğlu İsa'dan da,. Evet biz onlardan öyle bir misak, yani ahit aldık." (Ahzab: 7)

Burada genel bir kavram olan Resuller deyiminin yanına, özel isimler ilâve edilmiştir. Şayet o özel isimler, genel görev sıfatı olan Resul kelimesinin ardından zikredilmeseydi, o özel isimlerin Resul olmaları gerekirdi. Ki durum tamamen aksine, özel olarak isimleri zikredilmiş o insanlar, aynı zamanda genel deyim olan Resul içindedir.

Özel anlamlı bir kelimenin genel anlam taşıyan bir kelime içinde zikredilmesi çeşitli sebeplere dayanmaktadır. Bazen genel anlam taşıyanın diğer fertlerinde bulunmayan bir hususiyeti olduğu için, yukarda zikredilen âyet içinde isimlen zikredilen Resul ve nebilerin, bu özelliklerinden ötürü, resul kelimesinden sonra teker teker isimleri zikredilmiştir. Onlar da diğer resul ve nebiler gibidir ama, kendilerine ait özellikleri de vardır, anlamında bir zikir.

Bazen de genel anlam taşıyan kelimedeki, hudutları belli mutlak bir vasıf vardır ,sağa sola çekilecek yönü yoktur. Onun için genel olmasına rağmen özel bir mahiyette kabul edilir: **"O takva sahipleri ki, önler gayba inanırlar, namazlarını en iyi bir biçimde, hakkını vererek yerine getirirler, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah'ın istediği yerlerde kullanılmak üzere dağıtırlar. Onlar sana indirilene de, senden evvelki Resuller vasıtasıyla indirilenlere de inanırlar."** (Bakara: 3-4)

Yukarda ki âyette geçen "Gayba inanırlar" deyimini, inanılması gereken bütün gayb kavramını içine alır. Çünkü genel anlamlı bir deyimdir. Fakat bu deyimde aynı zamanda özümleme ve dolayısı ile de mutlaklık vardır. "Sana indirilene ve senden evvelki Resullere indirilene" cümlesinin, gayb anlamı içine girdiğine dair bir delâlet yoktur. Onun için de ayrıca zikredilmiştir. Bu âyetin kastı şöyle de olabilir: "Haber verilene inanırlar, ki işte bu gaybdır. Gayb ile bildirilene de inanırlar ki, bu da; "sana ve senden evvelki Resullere indirilene" cümlesidir. Şu âyetler de aynı durumdadır: **"Sana vahyedilen kitabı oku!"** (Ankebut:45) **"Bir de kitaba sımsıkı sarılanlar ve namazı da gereklerini yerine getirerek kılanlar."** (A'raf:170) Kitabı okumak, emir almak ve alman emirleri yerine getirmek, uygulamak demektir.

"Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler onu gerçek anlamda okurlar!" (Bakara :121) İbni Mesud yukarda zikredilen âyeti şöyle açıklamıştır: "Kitabın helâl kıldığını helâl, haram ettiğini de haram sayarlar. Geniş anlamlar taşıyan, açıklanması zor müteşabih âyetlere olduğu gibi inanırlar, hüküm âyetleriyle ise hayat ilanını tanzim ederler, onlarla amel ederler." Demek ki, kitaba uymak, aynı zamanda, namazı ve diğer bütün ibadetleri de içine alan bir hadisedir. Fakat yukarıda ki âyette, özelliği itibariyle namaz ayrıca zikredilmiştir. Yüce Allah'ın Hz. Musa'ya hitabı da böyledir; **"Hiç şüphe yok ki, Yüce Allah benim, ben! Benden başka itaat edilecek hiç bir ilâh yoktur. Öyleyse bana itaatle ibadet et; beni**

hatırlamak ve emirlerimi anlamak için namaz kıl!" (Taha: 14) O'nu hatırlamak için, emir tekrarı yapmak için namaz kılmak, ibadetlerin en faziletlilerinden biri olmasına rağmen, namaz ayrıca zikredilmiştir. Aşağıda zikredeceğimiz âyeti kerimeler de aynı mahiyettedir:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve her zaman doğruyu söyleyicilerden olun!" (Ahzab: 70)

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun, emirlerini yerine getirerek rızasını kazanın!" (Maide: 35)

"Ey imân edenler! Allah'tan korkun, Allah'a sadakatle itaat eden kullarının yanında, onlarla birlik olun!" (Tevbe: 120)

Bu âyetlerde zikredilen, doğru söz, rızasını kazanarak yakınlaşma ve sadıklarla birlikte bulunma gibi haller, Allah'tan korkmanın ta kendisidir. **"O'na kulluk et, O'na güvenerek tevekkül et!"** (Hûd: 123) Bu âyeti kerime de, aynı espri içindedir. Zira tevekkül, istemek, niyaz etmekten ibarettir. Bu ise Allah'a ibadetin ta kendisidir. Fakat ibadet eden ,aynı zamanda istesin diye ayrıca zikredilmiştir. Zira tevekkül, bütün ibadetlerin sonucuna etki yapacak bir yardımdır. Zira Allah'a ancak istekle, niyazla ibadet edilir.

Anlatmak isteğimiz espri anlaşıldığına göre, artık, mahlûkun yücelmesi ancak, Allah'a kulluk yapmakla mümkündür, esprisi anlaşılmış olmaktadır. İnsanoğlu Allah'a itaatle kulluğunu ne kadar üst derecede yaparsa, o derecede yücelir, büyür. Herhangi bir kimse kulluk dışında bir yücelik, bir üstünlük ararsa, kulluk yapmadan da bir takım dereceler kazanacağına inanırsa, böyle bir kimse insanların en cahili ve en sapığı olur. Bütün yaratıkların Allah'ın kulu olduğunu bildiren o kadar çok âyeti kerime vardır ki, bunları zikretsek bir büyük kitap tutar.

ALLAH'TAN BAŞKA ŞEYLERE KULLUK ETMEK

Herkesin sadece Allah'ın kulu olduğunu anlattıktan sonra; malûmdur ki, insanlar bu vasıfta diğer yaratıklardan ve de birbirlerinden derece olarak farklıdır. İyilikleri, üstünlükleri birbirine benzemez. Bu fark imanla, inanmayla ilgili bir farklılıktır. Bu vasıfta insanlar, genel olarak topluluk, halk ve seçkinler olarak ikiye ayrılırlar. Yani, hususi ve umumi olarak vasıflanırlar. Bundan dolayıdır ki, Allah indinde onlar için hususilik ve umumilik diye iki değerlendiriş vardır. Gene bundan dolayı, bu ümmette şirk, karıncanın izinden daha gizli bir mahiyet taşır. Sahih bir hadiste Yüce Resul şöyle buyurmuştur:

"Paranın kulu yüzüstü sürünsün, helak olsun! Dinar'ların kulu yüzüstü sürünüp helak olsun. Şatafatlı, gösterişli elbiselerin kulu yüzüstü sürünsün. Midesinin kulu yüzüstü sürünsün ve helak olsun! Yıkılıp başı aşağı gelsin. Bir kötülüğe uğrarsa kurtulmasın ki o, kendisine verildiği zaman razı olur, verilmezse kızar ve gazablanır." (İbni Mace ve Buharî)

Allah'tan başkalarına kul olanları Allah'ın Resulü böyle vasıflandırıyor ve onlara acı ihtarlar da bulunuyor. Tarif edilenler mal ve midelerine kul olmuşlardır. Ayrıca bu tiplere, verildiği zaman iyisindir, vermediğin zaman kötüsündür. Sana kızar ve kinlenirler. Hem de sadece kul oldukları şeyi onlara vermediğiniz için yaparlar bunu. Yüce Allah da şöyle buyuruyor: **"Onlardan bir kısım münafıklar ganimetlerin bölünmeleri hususunda sana şikâyetle bulunurlar, baskı yaparlar, seni adaletsizlikle ithama kalkışır. Çünkü onlar ancak o ganimetlerden istediklerini elde ederlerse razı olurlar, verilmezse de işte böyle kızar kinlenirler."** (Tevbe: 58)

Onların kızmaları da, rızaları da Allah'tan başka mabutlar içindir. Nefsinin arkasından koşanlar, hükmetmek için sultaya talip olanlar da aynen beyledirler. Eğer onlar nefsî arzuları tatmin edilirlse ancak tatmin olurlar, edilmezse kızıp kinlenirler. Bu kimseler hangi nefsî arzularına bağlı iseler, bağlı olduklarına kuldurlar ve köledirler. Bu istekleri uğruna feda etmeyecekleri hiçbir şey yoktur. Gerçek kulluk, kalbin herhangi bir şeye aşırı bağlanmasıdır. Bir insanın kâlbî neye çok meyletmiş, kalbi neyi en çok sevmişse, işte insan o şeylerin kulu olur. Bundan dolayıdır ki, şairin biri "Köle, kanaat ettiği sürece hür, tama ettikçe de köledir." demiştir. Yine şairin biri: "Nefsimin istekleri arkasına koştum, beni köleleştirdi bu koşmalar. Şayet nefsimin arzularına bu kadar bağlı olmasaydım .elbette ki köle olmayıp hür bir insan olacaktım!"

Denilir ki, insanın normal sınırı geçen nefsî arzulan boynunda bir esaret zinciri, ayaklarında prangadır. Zincir boyundan çözülünce, ayaktaki pranga kendiliğinden açılır. Hattab oğlu Hz. Ömer demiştir ki: "Aşırı nefsî arzular umutsuzluk, umutsuzluk ise fakirliktir. Zira sizden biriniz bir şeyden umudunu kestiği zaman, ondan kurtulmuş olur.

Bunu insan bizzat kendi nefsinde bulur. Umudunu kestiği bir şeyi artık istemez olur insan. Artık ona karşı büyük bir tutku ile bağlanmaz ister istemez. Ona karşı ihtiyacı ölür gider. Ama herhangi bir şeye karşı umut besliyorsa insan, onu elde etmek için büyük tamah gösterir, kalbini gitgide artan bir şiddetle ona bağlar. Malda, makamda, çeşitli şekil ve sürelerdeki sevgiler, bağlılıklar, istekler hep böyledir. Elde etme umudu taşıdığı şeyi elde etmek için kendisini öldüresiye hırpalır, elde edinceye kadar rahat huzur görmez.

Allah'ın Resulü buyurmuştur ki: **"Rızkı sadece Allah'tan isteyiniz! Yalnız Allah'a kulluk ediniz. Çünkü sonunda götürebileceğiniz huzur O'nun huzurudur. Onun için sadece O'na şükür ediniz."**

Kula mutlaka rızık lâzımdır yaşaması için. Yaşamak için ihtiyacı vardır. Şayet rızkını Allah'tan isterse, insan oğlu Allah'a muhtaç, yani kul olur. Şayet mahlûktan isterse rızkını, istediği kimseye muhtaç olarak kul durumuna düşer. Onun için herhangi bir kimseden bir rızık istemek, dünyalıklar talep etmek haram kılınmış, ancak ihtiyaçları, zaruri maddeleri

istemek mubah kılınmıştır. Rızkı kuldan istemeyi, dilenmeyi, yasaklayan ve bu konuda bizleri uyaran birçok hadisi şerif söylemiştir Allah'ın Resulü. Meselâ şu hadisi şerifleri: **"Başkasından talep etmeye devam eden sizden herhangi biriniz, kıyamette Allah'ın huzuruna, yüzünde bir parçacık olsun et bulamayarak gelir."** (Müslim ve Buhârî)

Bir başka hadis: **"Kendisinde yeteri miktar ihtiyaç maddesi olduğu halde bir kimse insanlardan bir şeyler isterse, kıyamette yüzü kaşıntılı yara ile Allah huzuruna çıkar."** (Taberani)

Bir başka Hadisi Şerif: **"Şu üç kimseden başkasına dilenmek haramdır: Rezil edici borç sahibi, çok ızdırap verici hastalık sahibi, yahut, halsiz ve mecalsiz bırakan dehşetli yoksulluk hali içinde olan kimse."** (Ebu Davut ve Beyhaki) Bir başkası: **"Sizden birinizin ipini alıp, odun toplayıp satması veya buna benzer işler yaparak maişetini temin etmesi, halktan bir şeyler istemesinden çok daha hayırlıdır. İstediklerini halk ya verir veya vermez refuze eder zaten."** (Buhari) Bir tanesi daha: **"Sen istediğin, kalbin tamah etmediği hallerde sana verileni al, şayet böyle değilse alma. Nefsini almaya yöneltme!"** (Buhari, Müslim). Demek Allah Resulü, kalbin arzuladığı şeyi dille istemeyi, bedavadan elde etmeyi hoş görmemiştir. Hatta çirkin bulmuştur.

Allah'ın Resulü bir sahih hadislerinde şöyle buyurmuştur: **"Kim tok gözlü olursa, Allah onu bolluk içinde tutar. Tok gözlü olanı Allah, doyurur. Bir kimse iffetini korumak isterse, Allah onun iffetini korumak hususunda destekler ve iffetini korur. Her kim sabır etmeyi isterse, Allah onu sabırlı kılar. Hiç kimseye sabırdan daha büyük bir nimet, ondan daha büyük bir ihsan yoktur."** (Buhari ve Müslim)

Allah'ın son Resulü, ashabının ileri gelenlerinden insanlardan bir şeyler istemelerini, menetti ve vasiyet etti. Öyle ki, Hz. Ebu Bekir'in elinden bastonu düşerdi de hiç kimseye şunu bana verir misin?" demezdi. Kendisine niye böyle yaptığı sorulduğu zaman "Sevgili efendim Muhammed Mustafa, bana insanlardan hiçbir şey isteme buyurmuştu." (Buhari ve Müslim)

Malik oğlu Avf bir toplulukla birlikte Allah'ın Resulüne biat ederken, Allah'ın Resulü onlara bir gizli kelime vasiyet etti: **"insanlardan hiçbir şey istemeyiniz!"** Bu cemaatten bazıları sonradan, ellerinden herhangi bir şeyleri düşecek olsa **"o düşeni bana verir misin"** dememişlerdi hiçbir kula. (Buhari ve Müslim)

Dinin hükümleri, sadece Allah'tan isteminin emredildiğini yaratıktan istemenin ise yasaklandığını bize göstermektedir. Konuyla ilgili Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: **"O halde memur olduğun işi bitirip görevini yerine getirdin, ve yükten kurtuldun mu, yine kalk bir başka iş için kolları sıva çalış ve yorul ve sadece Rabbine yönel ve yalnız O'ndan iste."** (İnşirah: 7-8)

Allah Resulü İbni Abbas'a buyurdu: **"İstediğin zaman mutlaka Allah'tan iste! İstiane ve yardım istersen sadece Allah'tan dile yardımı."** İbni Abbas'ın yukarıda rivayet ettiği hadisi şerifte "Rızkı yalnız Allah'tan isteyiniz" buyrulmaktadır. "Allah'tan rızık isteyin" buyrulmamıştır. "Zira rızkı yalnız Allah'tan isteyiniz" dediği zaman, böyle bir cümle, "başkasından istemeyiniz" anlamını da içinde taşımaktadır. Bir âyette de böyle denilmektedir: **"Yalnız Allah'ın Fazl-ı kereminden isteyiniz"** (Nisa: 32) İnsanın muhtaç olduğu rızık ve diğer şeyler mutlaka yerine gelmelidir, devreye girmelidir. İnsana zarar veren şeyler de ondan uzak olmalıdır. Bunlar insan hayatı için kaçınılmaz bir şeydir. Ama bütün ihtiyaçların Allah'tan istenmesi. Bütün zararlılardan, Allah'ın korunması altına girilmesi de şarttır. Kul ihtiyaçlarını ancak Allah'tan isteyecek ve şikâyetini sadece Allah'a yapacaktır. Kur'an-ı Kerimde Yakup (a.s)'la ilgili bir âyette:

"Yakup dedi ki: Ben büyük kederimi ve üzüntümü sadece Allah'a havale ederim, O'na şikâyet ederim." (Yusuf: 86)

Yüce Allah Kur'an-ı Keriminde; Hicr-i Cemil, Safh-u cemil ve Sabr-ı cemil gibi deyimler kullanmıştır. Bu deyimler için denildi ki; Hicr-i cemil eziyetsiz ayrılık; Safh-u cemil sitem edilmeksizin dönüş; Sabr-ı cemil ise, mahlûka şikâyet etmeksizin sabretmektir, işte bu sebeptendir ki, hastalığı zamanında Ahmed bin Hanbel'e; "Tavus hastanın inlemesini çirkin bulmakta ve inlemenin şikâyet olduğunu söylemektedir" dediler. Bu sözü duyduktan sonra Ahmed bin Hanbel ölünceye kadar asla inlemedi. Ancak Allah'a şikâyet etmek sabrı cemile aykırı değildir. Nitekim, Hz. Yakub Sabr-ı cemil dediği halde **"ben kederimi hüznümü ancak Allah'a şikâyet ederim"** demişti.

Hattaboğlu Ömer sabah namazında; Yusuf, Yunus ve Nahl sûrelerini okuyor, Hz. Yakub'un **"Ben kederimi ve hüznümü ancak Allah'a şikâyet ederim"** âyetini okuduğu zaman da ağlıyordu.

Hz. Musa'nın duasında da şu cümleler geçmektedir: **"Allah'ım! Hamd ancak sanadır; şikâyetler ancak sanadır. Sensin ancak yardım istenecek, istimdad edilecek kudret. Dönüş ancak sanadır. Hayra ve şerre kudret ancak sendedir."**

İnsanların kendisine eza ve cefa verdikleri Allah'ın Yüce Resulü de dualarında şöyle niyazlarda bulunmuştur: **"İlâhî! Kuvvetimin zaafını, çaresiz kaldığımı, halk nazarında hor görüldüğümü ancak sana arz ederim, ancak sana şikâyet ederim. Ey merhametlilerin en merhametlisi; herkesin hor görüp de dalına bindiği biçarelerin, zayıfların Rabbi sensin! İlahî! Huysuz ve zalim bir düşman eline beni düşürmeyecek, hatta hayatımın dizginlerini eline verdiğin akrabadan bir dosta bile bırakmayacak kadar beni esirgesin. İlahî! Senin gazabına uğramayayım da, çektiğim mihnetlere ve belâlara aldırmam. Senin af ve koruman bana bunları göstermeyecek kadar geniştir. İlahî! Gazabına uğramaktan, rızasızlığa duçar olmaktan, senin o karanlıkları**

pırıl pırıl parlatan dünya ve ahiret işlerinin medarı selahı olan yüzünün nuruna sığınırım. İlahî! Sen razı olana kadar işte affını diliyorum. Her kudret ve kuvvet ancak seninle birlikte vardır ve devam eder."

Bir insan ihtiyaçlarında, rızık isteklerinde ne kadar Allah'a dayanır, O'ndan isterse, o nispette Allah'tan başka mahlûklara kul olmaktan kurtulur. Allah'tan istemek, yalnız O'na yalvarmak, insanı diğer mahluklar karşısında eğilmekten kurtarır. Denilmiştir ki: Benzeri olmak istediğin 'kimseden müstağni ol. Amiri olmak istediğin kimseden daha faziletli ol. Esiri olmak istediğin kimseye muhtaç ol. Bir başka deyişle: Müstağni olduğun kimsenin benzeri, Daha faziletli olduğun kimsenin amiri, Muhtaç olduğun kimsenin esiri olursun.

Yukarıda ki ölçülere uygun olarak; insanın Allah.m rahmetine olan iştiyakı ve umudu onun Allah'a kulluğunu icap ettirir. Ve yine, kalbinin Allah'tan istemekten ve O'ndan umutlanmaktan uzaklaşması, o insanın kalbinin Allah'a kulluktan yön çevirmesi sonucunu doğurur. Hele de bir kimse mahlûktan bekler, halikten ummazsa...

Meselâ bir kimsenin kalbi, bir mahlûk olan herhangi bir insanın kendisine hükmetmesine rıza gösterirse; hükümdarın askerlerinden, yandaşlarından, onların dünya imkânlarından, karılarından, arkadaşlarından çekinir; yahut, şeyhi, hükümdarı, oğlu gibi ölmüş ve ölecek büyüklerine ve efendilerine itimat besler, onlardan bir takım şeyler umarsa, o zaman böyle bir kalbin sahibi Allah'a değil, saydığımız şeylere kulluk yapmış olur. Ayet sadece ölümsüz Allah'a kulluk yapmamızı, yalnız O'na güvenmemizi emrediyor bize.

"Ölümün yaklaşmadığı o şanı Yüce Allah'a güvenip dayan. Yalnız O'na hamd et, sadece O'nu hatırla. O'nun kullarının bütün günahlarından haberdar olduğunu bilmen sana yeter." (Furkan: 58)

Herhangi bir kimse, kendisi gibi bir mahlûk olan diğer insanlardan, kendisine yardım etmesini, rızık vermelerini ve doğru yola götürmelerini bekler ve kalbini onlara bağlarsa; onlara kalbinde büyük bir yer verip, kendisini hakir görürse; isterse böyle sandığı kimseler, işlerini yürüten ve idare eden amirler olsun, onlara kul olmuş olur.

Üstelik de zahiren üstün görünen mahlûklardır bunlar ve hepsi de geçicidirler. Akıllı kişiler görünüşe değil gerçeklere bakarak hareket derler. Meselâ bir erkek gönlünü bir kadına bağlarsa, isterse o kadın helâli olsun ,istese de istemese de kalbi o kadına esir olmuş olur. Bu durumda sevilen bir kadın erkeğe istediği biçimde hükmeder. Fakat dışardan bakıldığı zaman, erkeğin kadına hükmettiği sanılır. Zira görüntüde erkek kadının sahibi ve efendisi görünse de, hakikatte erkek kadının kulu kalesidir. Hele de kadın erkeğinin kendisine âşık olduğunu ve kendisinden vazgeçemeyeceğini biliyorsa, erkeğin kendinden başka hiç bir şeyden tatmin bulmadığının farkına varmışsa, o zaman kadın erkeğe azat kabul etmez bir köle gibi hükmeder, onu istediği biçime sokar. O kadar ki,

dünyanın en zalim efendisinin kölesine yaptığı eziyetleri yapar ve hatta daha da ileri gider. Zira kalbin esareti bedenin esaretinden daha korkunçtur. Kalbin köleliği bedenin köleliği ile mukayese bile edilemez. Çünkü, bir insanın bedeni esir ve köle olduğu halde, kalbi hür kalabilir ve daima bir kurtuluş yolu arar. Fakat bedene hükmeden kalp bir esir oldu mu, Allah'tan başkasına bir kere meyletti mi, işte bu durumda insanın gerçek zilletten ve esaretten kurtulması mümkün değildir. Kul ve köleliğin bundan daha aşağı seviyesi yoktur. Bundan daha şedid bir kölelik tasavvur bile edilemez insan için.

KALBİN ESARETİ ve KULLUĞU

Mükâfata veya azaba hak kazanmak, ancak kalbin esareti veya kulluğuna bağlıdır. Mükâfatı veya cezayı kalbin durumu tayin eder. Şayet bir müslümanı herhangi bir kâfir haksız yere esirleştirir ve köleleştirirse, böyle bir köle, gücünün yettiği oranda kendisini 'köle eden efendisinin emirlerini yerine getirdiği takdirde, böyle bir esaret Müslüman'a o kadar büyük bir zarar vermez. Bir kimse haklı olarak, yerinde köle olarak köle edilirse, böyle bir köle kendisini hak olarak köle eden efendisine gönüllü bir biçimde hizmet verirse, böyle bir köleye iki kat mükâfat vardır.

Bir kimse küfretmeye zorlansa ve o da zorluğa dayanamayıp küfretse, fakat bu küfrü yaparken, kalbi Allah'a îman ile dolu olsa, böyle bir durumda küfrü ona zarar vermez. Fakat bir kimsenin kalbi Allah'tan başkalarına kul köle olduğu takdirde, isterse dille küfretmesin, büyük zararlara uğrar. İsterse böyle bir kimse halkın hükümdarı olsun. Demek ki hürriyet veya kölelik kalbin işidir. Kalple ilgili bir konudur. Hürriyet veya kölelik aslında kalbin halleriyle ilgili birer kavramdır. Şayet kulluk kalple ilgili değilse, öyle bir kulluğun zerrece değeri yoktur. Allah'ın yüce Resulü şöyle buyuruyor: "Gerçek zenginlik kalbidir, dünyalık değil." (Buhari ve Müslim)

Allah'a yemin ederim ki, bir kimsenin kalbini Allah'a bağlamaması halinde, kurtuluşu yoktur. Hiç kimse kendisini kalben Allah'a bağlamadan kurtaramaz. Hele de, kalbini, meselâ kadına ve çocuklarına bağlamış, onlara köleleştirmişse, yanmıştır böyle bir adam. Böylesi için çok acıklı azab vardır, hem de eşi benzeri olmayan bir azab.

Bu suret ve şekil aşkları, insanların azab bakımından en ağırı ve tevbe bakımından kabulü en zor olanıdır. Surete, zahirî görüntüye âşık olanların tevbesi çok zor kabul edilir ve böyle olduğu için de büyük azaplara en yakın olanlarıdır. Çünkü bir surete, geçici zevkler veren herhangi bir zahirî görüntüye âşık olanlar, kalpleri bu surete bağlı kaldığı sürece, köleliğe devam ettiği müddetçe, kendilerinde sayısını ancak Yüce Allah'ın bileceği çeşitli şer, fesat ve hüsrânlar toplanır. İsterse bunlar büyük bir suç olan zinadan uzak dursunlar. Bir insan zina suçu işlemese, fakat kalbî bağı devam etse, böyle bir durum suçu işleyip, sonradan tevbe etmekten daha beter sonuçlar doğurur. Bir başka deyişle, kalben bağlı olmayarak işlenen

bir suçtan sonra, tevbe insanı kurtarır da, kalben suçu benimseyip onu işlememek çok daha büyük bir sorumluluk getirir insana.

Şu satırlarda denildiği gibi: Bunlar kalplerini bir surete bağlayan âşıklardır, bu aşkla sarhoş ve çılgındırlar; sarhoşluk, nefsî istek ve içki sarhoşluğu gibidir. Kendisinde sarhoşluk bulunan bir kimsenin ayılması ne zamandır? Dediler ki; aşk delilikten daha beter bir haldir, ondan insan kendisini uzun yıllar kurtaramaz. Deli ise, bazen ayılır, bazen delidir. Aşk ayılmaya hiçbir zaman meydan vermez.

Böyle ayılmaz sarhoşluğa götüren en büyük sebep, kalbi Allah'tan başkasına bağlamaktır. Bir kalp Allah'a bağlandığında, bu bağlılığın tadını aldığına, bundan başka bir sevgi aramaz. Böyle bir kalbe sahip insana, Allah sevgisinden daha tatlı, daha lezzetli bir şey yoktur. İnsan bir sevgiliyi ,ancak ondan daha çok yer verdiği bir başka sevgiliye sahip olmakla terk edebilir. Bir sevgiliyi, sevgisini yitirmekten daha çok ürkütüğü bir başka sevgili uğruna terk edebilir. kalp, kendisini esir eden bir basit sevgiden, daha yüce sevgiyle kurtulur. Yüce Allah Hz. Yusuf hakkında şöyle buyurmuştur:

"İşte biz önden, yani Yusuf'tan kötülüğü ve fuhuşu uzaklaştıralım diye böyle deliller gösterdik. Çünkü o ihlasla erdirilmiş kullarımızdan idi." (Yusuf: 24)

Yüce Allah Hz. Yusuf'u kendisine ihlasla bağlayarak, ondan suret aşkı olan fuhşu ve diğer kötülükleri uzaklaştırmıştır. Çünkü bu kötü fuhuş ve diğer kötülükler, ancak Allah'a tam bağlılıktan önce olagelen işlerdendi. Zira kadının davetine nefsi arzuladığı için icabet etmek durumundaydı. Fakat, kalbini Allah sevgisi doldurduktan sonra, bu kötü işten kendisini uzak tutabilmişti. Başka bir ilâca ihtiyaç hissetmeden, sadece Allah'a olan meyli, onu bu kötülükten korumuştur. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Sana vahyedilen Kitabı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki namaz hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı bilir." (Ankebut: 45)

Namazda kötülükleri defetme, çirkin işlerden kaçındırma hasleti ve fazileti vardır. Defettiği kötülükler bütün haddi aşmalar ve diğer yasaklardır. Yine namazda çok hayırlı ve de, sevimli bir vasıf vardır ve bu hayır, ecir kazandırıcı vasıf, Allah'ı hatırlayıp, O'nun emirlerini tekrarlamaktır. Böyle bir hayrın meydana gelmesinin kıymeti, men ettiği yasaklardan daha ileri derecededir. Zira Allah'ı anıp, emirlerini tekrarlamak en büyük ibadetlerdendir. Bir insanın ibadetinin sahih olması için, kalbin o ibadete coşku ile iştirak etmesi gerekmektedir. kalp Allah'a kul olmadıkça, ibadet sahih olmaz. Halbuki ise, kötülüklerden kaçındırmaya vesile olmak, zincirleme birbirini takip etmesi gereken olaylara bağlıdır. Bir bakıma, bir başka şeyin vücuda gelmesi için lâzımdır, kendisi için değil. Zira kalp hakkı sever. Böyle yaratılmıştır kalp. Kötülüğe ne kadar itilecek ve zorlanacak olsa, gene de kalp daima iyi işleri güzel şeyleri arar. Kötü ve çirkin hastalıklardan

kurtulmaya çalışır.Şerri, kötüyü irade etme hastalığı ona musallat olursa da, her zaman bu hastalıktan kurtulmayı talep eder.Zira kötüyü irade etmek yabancı ve parazit otların ekini ifsad ettiği gibi, kalbi ifsat eder, bozar. Yüce Allah onun için şöyle buyurmuştur:

"Nefsini tertemiz yapan muhakkak ki umduğu ermiştir. Onu alabildiğince günahla örten ise, elbette ki büyük bir ziyana uğramıştır." (Şems: 9, 10)

Bir başka âyeti kerime: **"Gerçek o ki, iyice temizlenen ve Rabbinin şanını zikrederek namazını kılan kimse umduğu iyiliklere ermiştir."** (Âla: 14, 15)

Bir başkası: **"Mümin erkeklere söyle: Gözlerini haramdan sakınsınlar ve ırzlarını korusunlar. Bu kendilerini koruyan çok temiz bir harekettir."** (Nur: 21)

Görülüyor ki. Yüce Allah, gözü haramdan kaçırmayı ve ırzı korumayı en güzel temizlik ve arınma olarak kabul buyurmuştur. Fuhşu terk etmenin, ondan uzaklaşmanın nefsi temizleyen hareketlerden olduğunu beyan buyurmuştur. Nefislerin temizlenmesi, kirliliklerden arınması için, fuhuş, zulüm, şirk, yalan ve benzeri hareketlerin terk edilmesi gerekmektedir.

Bu dünyada yücelik, üstünlük ve hakimiyet isteyen kimseler de böyledir. İnsanoğlu kendisini hükümdar kılan, büyüten, güçlendiren kimselere bağlı olduğu için, bir bakıma köledir. İsterse, kendisini o hakimiyet makamına çıkaranların üstünde olsun, lideri gibi görünsün, onlar kendilerine itaat ediyormuş gibi davransınlar. Gerçekte, kendisine güç kazanmak için destek verenlerden korkar, bir takım şeyleri de umut eder. Onun için de, onları itaat ve yardımlarını devam ettirmeleri için, mal ve makam vererek kazanmaya çalışır. Yardımlarını devam ettirmeleri için, kendisine karşı işledikleri suçları affetmek yoluna gider. Durum bu olunca da, kendisine itaat ettikleri zannedilen destekçiler, aslında efendi durumuna çıkmış olur. Böylesi, görünüşte başkan, ama gerçekte köledir.

Bir başka deyimle, gerçek anlamda bu iki taraf da birbirinin kulu ve kölesidir. Çünkü her iki taraf da Allah'a kul olmayı terk etmişler birbirlerini kul edinmişlerdir. Bunların birbirleriyle yardımlaşmaları, bu dünyada haksız bir güç elde etmek içinse, o zaman bunlar yol kesen eşkıyaların birbirleriyle yardımlaşmalarına benzer bir hal içinde olurlar. Bu iki kesim de, nefsinin istediklerine ulaşmak için, diğerinin kulu olmuş olurlar. Mal istemede aşırı olanların durumu da aynen böyledir. Zira, aşırı mal istemek .istediği malın kulu yapar insanı. Bu mesele iki türlü vasfa sahiptir:

1 - Yiyecek, içecek, mesken, cinsî tatmin ve benzeri, bir insanın doğal ihtiyacı olan şeyler. Bir kimse bunları Allah'tan ister, elde etmek için sadece O'ndan yardım beklerse, ihtiyacı olan bu şeyler insana basit ve tabii gelir. Adeta bindiği herhangi bir binek, yahut oturduğu bir iskemle gibi. Ve hatta hacetini giderdiği yüz numara gibi basit bir şeydir bütün ihtiyaçlar, onları Allah'tan isteyen için.

Fakat o eşyaya, yahut ihtiyaçlara hırsla sarılan, onu elde etmek için her işi mubah sayan bir aşırı muhteris insan için bunlara malik olmamak, tabii ihtiyaçlarında kendi arzusunca tatmin bulmamak dehşetli bir azaptır. Hırsına mağlup olan insan, kendi nefesine istemediği bir belâ geldiği zaman feryadı basar, şikâyetleri ayyuka çıkar. Fakat kendisine hayır ve zenginlik isabet ederse cimrileşir ve kendisinde iyiliğe doğru herhangi bir hareket göremezsin.

2 - Kulun hiç de ihtiyacı olmayan, hayatını sürdürmesi için mutlak gerekli olmayan şeyler. Meselâ, bir binek, yahut şatafatlı yatak yorgan, yahut haddinden fazla gösterişli bina, veya kullanacağından fazla ev eşyası gibi...

İnsanın, kalbini böyle şeylere meylettirmemesi gerekir. Çünkü kalbi bunlara bağlayan insan, bağlandığı eşyanın kulu kölesi olur. Hemen hemen her zaman, Allah'tan başka destek aramak zorunda kalır. O zaman da Allah'a kul olmanın bütün mânası ve gerçeği yok olur gider. Hatta Allah'tan başkasını ihtiyaç gidermede güvenen bir insan, bir bakıma Allah'tan başkasına kul köle olma girdabına yuvarlanır ve Allah'tan başkasına ibadet etmiş duruma düşer. Böyle bir duruma düşmüş kimseler Allah Resulünün şu sözlerine muhatap olurlar: **"Paranın kulu kölesi yüz üstü sürünsün, helak olsun. Dinarın kulu yüzüstü sürünüp helak olsun. Midesinin kulu yüzüstü sürünüp helak olsun."** (Buharî ve İbni Mace)

Allah Resulünün saydığı şeylere kalben meyleden kişi, meylettiği o şeylerin kulu kölesi olmuştur. Bütün bunları Allah'tan istediği zaman, Allah isteğini karşılar, razı olur, sevinir, fakat karşılamazsa kızar ve küser. Halbuki ise, Allah'ın kızdığına kızan, sevdiğini seven, gene, Allah Resulünün sevdiğini seven, sevmediğini ise sevmeyen, Allah'ın dostlarını dost, düşmanlarını ise düşman sayan kimseler, ancak Allah'ın kulu ve hizmetçisidir. Hadiste belirtildiği üzere ancak bu kimseler iman açısından yüce makamlara ermiş, Allah'ın kulu olmuşlardır!

ALLAH İÇİN SEVMEK ve ALLAH İÇİN NEFRET ETMEK

"Bir kimse Allah'ın sevdiğini sever, nefret ettiğinde nefret eder; Allah için verir ve gene Allah için kötülüklerden men ederse, imanını yüceltmış, kemale erdirmiş olur." (Ebu Davud)

"İmanı sağlamlaştıracak, gerçek iman haline getirecek en kuvvetli destek, Allah için sevmek, yine Allah için nefret etmektir." (Taberani ve Ahmet) Bir başka sahih hadisi şerifte şöyle buyrulmaktadır:

"Bir kimsede şu üç şey bulunursa, o kimse imanının tadına varmıştır: Allah ve Resul, ona her şeyden daha sevgili ise, Bir kimseyi ancak Allah sevdiği için severse. Bir de, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra, yeniden küfre dönmeyi ,ateşe atılmak gibi şiddetli bir azab olarak görürse, böyle telakki ederse..." (Buhari ve Müslim)

İşte ancak böyle bir kimse, Rabbinin sevdiğine ve sevmediğine aynen iştirak ettiği için, Allah ve Resûl ona en sevgili gelir. Böyle bir kişi yaratılmışı onu yaratan için sever, başka bir düşünceyle değil. İşte bu da Allah'ı sevmenin tamamlayıcısıdır. Çünkü sevgilinin sevdiğini severek, bizzat sevgiliyi sevmek anlamı taşır. Bir kimse böyle yaptığı zaman Allah'ın olduğu bir şeyi yapmış olur. Onun için de böyle bir kimseyi Yüce Allah mutlaka sever.

Yüce Allah kendisini sevenler için iki alamet, iki tanıtıcı işaret göstermiştir. Seçip gönderdiği Resulüne uymak, kendi yolunda cihat etmek. Cihadın gerçek anlamı, Allah'ın sevdiği ve istediği imanın ve iyi hareketin yeryüzünde geçerli hale gelmesi, istemediği ve nefret ettiği küfür fasıklık ve isyanın hayattan çıkarılıp atılmasıdır. Kulun bu amaç için didinip gayret sarf etmesidir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır meâlen:

"Ey Resulüm! Hicreti terk edenlere de ki: "Babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, karılarınız, soyunuzdan olan kimseler, kazandığınız güzel mallar, geçersiz olabileceğinden korktuğunuz bir ticaret, size çok keyif veren sevimli meskenler, eğer size Allah ve Resulünden ve Allah'ın yolunda cihattan daha sevgili ise, artık Allah'ın gazabı size gelinceye kadar bekleyin. Allah fasıklar güruhunu asla kurtuluşa erdirmez." (Tevbe: 24)

İşte ailesi ve malı Allah ve Resulünden ve Allah için cihattan daha sevgili gelen insana böyle şiddetli bir azab gösterilmektedir âyetle. Dahası da var. Bir gerçek hadiste şöyle buyrulmaktadır: **"Nefsimi kudretli ellerinde tutan Allah'a yemin ederim ki, beni kendi çocuğundan, babasından ve bütün sevdiği insanlardan daha fazla sevmeyen kimse iman etmiş sayılmaz."** (Buhari ve Müslim) Yine gerçek bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "Hz. Ömer Allah'ın Resulüne hitaben: **"Ey Allah'ın Resulü! Allah'a yemin ederim ki, sen kendi nefsimin dışındaki her şeyden daha sevgilisin bana"** dediği zaman, Allah Resulü şöyle cevap buyurdular: **"Olmadı ey Ömer. Ben sana kendi nefsimden de sevgili olmadıkça, tam iman etmiş sayılamazsın!"** Bu cevabı alan Hz. Ömer **"Allah'a yemin ederim ki ey Allah'ın Resulü, sen şimdi hemen şu anda bana nefsimden daha sevgilisin!"** dedi titreyerek. Allah'ın Resulü: **"İşte şimdi imanını tamamladın ey Ömer!"** buyurdular.

Gerçek sevgi, sevgiliyi dost edinmekle sonuçlanır. Bir dost da, dostun sevdiğini .sever, sevmediğini sevmez. Sevgide ve nefrette dostunun yanında olur daima. Allah iman etmeyi ve iman gereğini yaşamayı sever, küfrü ve isyandan ise nefret eder. Onun için, O'nun kulu, O'nu 'kendisine efendi ve sevgili yapmış bir kimse, Allah'ın sevmediği küfür ve isyanı elbette ki sevmez.

,Herkes bilir ki, sevgi insanın kalbini tahrik eder. Sevgi kalpte derinleştiği ve iyice yerleştiği zaman, sevgi oranında sevilenin istediklerini yapmayı arzular. Şayet sevgi kesin bir hal alırsa, artık böyle bir sevgiye

muhatap olanın her emri, her isteği itirazsız yerine getirilir. Kul gücünün yettiği son noktaya kadar, sevgiliye yaranmak için uğraşır didinir. Sevgilinin her istediğini bütün gayretine rağmen yerine getirememişse, sırf o samimi gayretinden ötürü, yapamadıklarını da yapmış sayılır, ve bütün ecirleri alır.

Bu konuda Allah Resulü bir sahih hadislerinde şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse başkalarını ,doğru yola, hidayet yoluna davet ederse, böyle bir kimseye kendisine uyanların sevabı kadar ecir verilir; davetine icabet edenlerin ecirlerinde de bir şey eksilmez. Bir kimse de insanları eğri yola, delâlet yoluna davet ederse, kendisine uyanların günahları kadar günah kazanır ve bu durum iştirak edenlerin günahlarını eksiltmez."** (Müslim)

Bir başka hadislerinde Allah'ın Resulü şöyle buyurmuştur: **"Medine'de öyle kimseler vardır ki, siz hayır için hangi dereyi geçerseniz, hangi yolda yürürseniz, kazandığınız sevapta sizinle aynı dereceyi kazanırlar!" Onlar Medine'den hiç hareket etmedikleri halde mi, kazanacaklar sevabı ey Allah'ın Resulü?" diye sordular sahabeler. Allah'ın Resulü "Evet, çünkü onları Medine'de alıkoyan özürleri, sebepleri vardı" diye cevap verdiler."** (Buhari ve Müslim)

Cihad, Yüce Allah'ın sevdiği şeylerin insan hayatına hâkim olması, sevmediklerinin de defolması için, insanın bütün kudretiyle çalışmasıdır. Kul gücünden daha aşağı bir gayret sarf ederse, gücü yettiği halde bazı işleri yapmaktan kaçınırsa, böyle bir kulun kalbinde Allah ve Resulünün sevgisi yeteri kadar yok demektir. Herkes bilir ki, insanoğlunun sevdiği şeylere ulaşması için genellikle sevmediği işleri yaparak ulaşır. Sevgide ister samimi olsun, isterse de olmasın, bu böyledir. Demek ki, dünyada mal, makam, mansıp ve suretleri sevenler, bu sevdiklerine ulaşmak için, bazı zararları göze almalıdırlar. Sevdiklerinden bazılarını terk etmek zorunda kalırlar, çünkü. Tabii ki dünyada zarara uğrayanlar ahirette de zarara uğramışlardır. İşte Allah'ı ve Resulünü seven bir kimse birçok sevdiklerinin zarara uğramasını göze alarak mal, makam ve suret arkasında koşanların katlandığı eziyet ve cefa kadarını göze almalıdırlar en azından. Dünyalık elde etmeye çalışanların terk etmek zorunda kaldıkları, feda etmek mecburiyetinde oldukları diğer sevdiği şeylerden vazgeçerken duydukları ızdırapları, çektikleri eziyetleri duymalı ve çekmelidirler. Böyle cefalara katlanmazsa Allah'ı ve Resulü seven kimseler, bu sevgilerinde samimi olamazlar. Bu durumu akli olan herkes böyle bilir ve inanır. Yine herkes bilmektedir ki, mümin, diğer insanların sevdiği şeyleri sevme derecesinin çok üzerinde Allah'ı seven kimsedir. Diğer insanların dünyalık sevgisinden çok üstün derecede olmayan Allah sevgisi müminlik sayılamaz. İşte bu konudaki Allah kelâmı:

"İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allah'ın dışındaki sevdiği şeyleri, Allah'ı sever gibi severler. Ama iman edenlerin Allah sevgisi, onların Allah'tan gayrilerine duydukları sevgiden çok daha şiddetli ve çok daha sağlamdır." (Bakara: 165)

Bazen seven kişi akıl zayıflığı ve düşünce kısırlığı içinde bulunduğundan, Allah'tan başka sevdiği şeylere ulaşma işinde yanlış yollara sapar ve sevdiğini elde edemez. Bu çeşit sevgi sahipleri, yani sevgilisine ulaşacak akli olmayan, yanlış yollara sapan kişi, samimi sevse de, riya yapsa da, övgüye lâyık bir iş yapmış sayılmaz. Sorulacaktır. Salt sevgi, bilinen bir yolda kullanıldığı halde arzu edilene ulaştırmazsa, mal çokluğu ve iktidar makamı nasıl olur da insanı maksada ulaştırabilir? Elbette ulaştıramaz. İnsanoğlu her şeye akli selimle bakarsa, iyi düşünerek hareket ederse ancak ulaşabilir. Salt sevgi yahut, makam ve sûret aşkı insanoğlunu akıl ve düşünce sahibi olmadan hiçbir yere götürme? İstenilenin elde edilmesi, ancak akıllı insanların takip ettikleri yolu takip etmekle mümkündür.

Anlattıklarımız eğer anlaşılmışsa, iyi kavranılmışsa, kalpte Allah sevgisi ne derecede yerleşmiş ve sağlamlaşmışsa, o derece de kulluğun arttığı anlaşılmış olacaktır. Allah'a kulluk ne derecede yüksekse, diğer nesnelerin sevmek yüzünden düşülen kölelik o derece azalır, hürriyete o derecede ulaşır insanoğlu. Kalp iki alanda Allah'a mutlak anlamda muhtaçtır:

1 - İbadet alanında. Ki ibadet insanın yaratılışının gayesidir. İnsan ibadet yapsın diye yaratılmıştır.

2 - Yardım isteme ve her işinde Allah'ı vekili tutma. Çünkü, Allah bütün faaliyetlerin tek çıkış kaynağıdır. Allah yapan ve yaratandır.

kalp, kendisini yaratıp terbiye eden Allah'a ibadet edilmediği takdirde salâh bulmaz, rahata kavuşmaz, nimetlenmez, sevinç ve neşe duymaz, tad ve lezzet almaz, hoşnut olmaz, sükûnet bulamaz ve asla tatmin olmaz. Allah'a ibadetin meydana gelmesi için de, O'na sevgi duymak ve yalnız O'ndan yardım istemek şarttır. İnsan isterse bütün zevklerin sahibi olmaya kudret gösterebilir, ve bütün mahlûkatın zevklerini tatsın, kalp yine de tatmin olmaz, sakinleşmez. Zira, ibadet mercii, sevgili ve talep edilecek tek kudreti olacak Allah'a kalp her zaman muhtaçtır. Onun için ancak Allah'a ibadet edildiği takdirde, kalp huzur ve sükûna kavuşur. Sadece bundan tat ve lezzet alır.

Böyle bir duruma ulaşmak için de Allah'ın yardımı gerekmektedir. Allah yardım etmediği takdirde, hiç kimse böyle bir sevgiyi insanın kalbine sokamaz. Böyle bir işe kimsenin gücü yetmez. Onun için insanoğlu "'Yalnız sana itaatle kulluk eder ve yalnız senden yardım isteriz" âyetinin gerçeğine muhtaçtır. Eğer bir kimseye dünyada istediği ve arzuladığı şeyleri elde etmesi için yardım edilse, fakat Allah'a ibadet konusunda yardım edilmese, böyle bir yardım insanı hüsrana ve büyük zararlara götürür. Dünya nimetlerine kavuşmak, dünyanın elemelerinden ve sıkıntılarından kurtulmanın tek yolu, samimi bir biçimde Allah'ı sevmektir. Arzuladığı dünya nimetlerine ulaşamayan insanın içine düştüğü azaptan ve hüsrandan ancak Allah sevgisiyle ve O'na ibadet etmesiyle mümkündür.

Allah sevgisini her sevginin üstüne koyan, her sevgiden daha yüce sayanlar dünya zevklerinden ulaşamadıklarına hasretlik duymaz ve kahrolmaz. Allah bir insanın hayat gayesi, maksatların en yücesi olmadıkça, O'nun için sevip, yine O'nun için nefret etmedikçe hürriyet yoktur, hoşnutluk yoktur. Onun için dünyada neyi severse, sadece Allah için sevecek ki bir insan, mümin olsun. Kendi nefsi adına severse sevdiklerini, böyle bir insanın "Allah'tan başka ilah yoktur" deyimini kullanması yalancılık olur. Çünkü kendi adına, Allah'ı hesaba koymadan severse insanoğlu, böyle bir sevgiden tevhit, kulluk ve Allah'a sevgi doğmaz. Böyle bir kişide, tevhit ve iman eksikliği var demektir. Hatta elem, hasret ve azapta da bu böyledir. Eğer insan arzu ettiği bir şeyi elde etmek için çalışacak olsa, fakat elde etmek istediği şeyi elde etmek için Allah'tan yardım istemese, O'na boyun eğip, muhtaçlık göstermese, bütün çalışmalar boşuna bir gayretten öteye geçmez.

Çünkü Allah yardımı olmadıkça hiçbir şeye ulaşamaz. Zira her zaman Allah'ın dilediği şey olur, dilemediği ise olmaz. Allah matlup (istenecek merci) mahbub, (sevgili) murad, (istenen, irade, edilen)ve mabud (ibadet edilen, itaat edilen) olduğu için, kul O'na her zaman muhtaçtır. Allah, arzu edilen, her zaman yardımı istenen, güvenilip dayanılan bir kudret olması bakımından, kul her zaman için O'na muhtaçtır. Çünkü, O, kendisinden başka mabut bulunmayan bir tek ilândır. Çünkü, O, kendisinden başka yetiştirip büyüteni olmayan yegâne Rab'dır. Onun için Allah'a kulluk iki şeyle tamamlanır. Sevgi ve itaat...

İnsan Allah'ın dışındaki sevdiklerini, Allah için değil sadece kendisi için severse ve Allah'tan başkasına kendisine yardım etsin diye iltifat ve itibar ederse, böyle bir insan sevdiği ve iltifat ettiği oranda, sevip iltifat ettiklerine kul ve köle olur.

Ama her bir sevdiğini sadece kendi nefsi istediği için değil de, Allah istediği için severse, Allah dışındaki sevdiklerini sadece Allah razı olsun diye severse, Allah'tan başka hiç bir 'kimseden yardım talep etmez, imdat beklemese; bir neticeye ulaşmak için o neticeye ulaşmanın sebeplerine gücü yettiğince sarılır ve çalışırsa; aynı zamanda o sebeplerin yaratıcısı ve sahibi olarak sadece Allah'ı görür ve iti kod ederse; gökte ve yerde ne varsa, bütün mevcudatın yaratıcısı ve sahibi olarak yalnız Allah'ı görürse; her yaratığın rabbi, maliki ve teşhir edip yöneteninin Allah olduğuna iman ederse, o zaman vesilelere sarılarak varılan sonuçlar da geçerli ve caiz olur. Kendisinin her işte O'na muhtaç olduğunu bilen insan, vesilelere sarılarak maksuda ulaştığı takdirde o sonuç Allah'ın rızasına uygun bir sonuç olur. Bu, Allah'a iman etmenin içindeki derin bir haldir.

İnsanoğlu, kendisine kulluk görevlerinde yüklenebildiği miktarda itibar kazanır Allah indinde. Kulluktan nasibine düşen oranda büyür insanoğlu. Fakat insanlar bu konuda derece derecedir. Bu derecelerin sayısını ancak Yüce Allah bilir. İnsanların en faziletlisi, en yücesi, Allah'a en yakın olanı, en doğru yolda olanı, Allah'a anlattığımız biçimde en iyi kulluk yapanıdır. Yani,

Allah'a kulluğu ve itaati en çok olanın derecesi en yüksektir. Yalnız Allah'ı sevmek -Allah'ı sevdiği için de Allah'ın sevmesini istediği şeyleri sevmek Allah'ın gönderdiği dinin en büyük gerçeğidir. Bütün Resuller ve nebilerle gönderdiği İslâm dininin temel gerçeğidir bu. Bu gerçek, bir kulun sadece ve yalnız Allah'a teslim olması, başkasına kul olmamasıdır. Bütün ilahî emirlerin nirengi noktasıdır bu. Hem Allah'a, hem de başkalarına teslim olana müşrik denir ve Allah'a sırtını dönmüş mütekebbirlerden olur böylesi.

BÜYÜKLENME

Bir gerçek hadiste şöyle buyrulmuştur: **"Kalbinde zerre miktarı kibirlenme olan bir kimse hiç şüphesiz cennete giremez."** Resul sözünde zikredilen kibir, Allah'a kulluktan, O'na itaatten engelleyen kibirdir. Kalbinde zerre miktarı iman olan bir kimse nasıl ki sonsuza kadar cehennemde kalmazsa, zerre kadar büyüklenme de cennetten mahrum bırakır. Demek ki kibir imanın kâmil zıddı oluyor, Zira kibir, abidliğin, kulluğun gerçeğine uymamaktadır. Bir kutsî hadiste şöyle buyrulmaktadır: **"Allah buyuruyor ki: "Azamet gömleğim, büyüklenme de kaftanımdır. Bir kimse bunları benden soyup almaya kalkışırsa, ona azab ederim."** (Müslim ve Ebu Davud)

Azamet ve büyüklük Rabbin özelliklerindendir. Büyüklük azametten daha yücedir, daha ileridir. Bundan ötürü azameti gömleğe benzetirken, kibri onun üzerindeki kaftana benzetmiştir. Namazın, ezanın ve bayramların açılışının tekbirle oluşunun sebebi bunu işaret etmektedir. Hep O'nu ululaştırma ile açılır kapılar. Sefa ve Merve gibi kudsi yerlerde, insan bir şerefe yükseldiği zaman veya bir bineğe bindiğinde ve benzeri yerlerde tekbir getirmek müstehab olarak kabul edilmiştir. Bir yangın ne kadar büyük olursa olsun, yürekten çıkan bir tekbirle söndürülür. Ezan okunurken, tekbirle başladığı için şeytan kaçır.

Yüce Allah şöyle buyurmaktadır mealen: **"Rabbiniz buyurdu ki: Bana dua edin size karşılığını vereyim. Bana itaat ve kulluk etmekten alıkoyan kibir sahipleri, bu kibirleri yüzünden küçülmüş ve zelil olarak cehenneme gireceklerdir."** (Mümin: 60)

Kibrinden .kendisini büyük zannetmesinden ötürü Allah'a kul olmaktan uzak duran kimse, mutlaka başkalarına boyun eğip zillet içine düşer. Zira insanoğlu iradesiyle hareket etme istidadındaki hassas bir yaratıktır. Bir gerçek hadiste şöyle buyrulmaktadır: **"İsimlerin en güzeli ve doğrusu, Haris ve Humam'dır."** (Müslim ve Ebu Davud)

Haris çalışan ve kazanan demektir. Humam ise, hemme kelimesinden türemektedir, ve Hemme ise, ilk adım, başlangıç .depara kalkıştır. Yani iradenin teşekkül anı ve yerine getirilme ilk hamlesi. İnsanın devamlı olarak iradesi vardır. Her iradenin de elbette bir maksudu, irade edileni olacaktır. Demek ki, her kulun sevgi ve iradesinin sonuçlandığı, nihayete erdiği bir sevgili hedefi ve amacı vardır. Bir kimsenin sevgi ve iradesinin hedefi Allah

olmazsa, hele de kibrinden ötürü doğarsa böyle bir durumda, elbette ki böyle bir kimsenin Allah'tan başka mahbubu ve amacı vardır. Böyle kimseler, ya malı ya makamı, ya suretleri, yahut peygamberlerden, salihlerden ve meleklerden bir kısmını kendisine ilah edinmiştir. Bazı kimseler peygamber ve nebileri kendilerine Rab ediniyorlar. Bunlardan başka şeyleri de ibadetlerine muhattab sayıyorlar.

Bir insan Allah'tan başkasını kulluk yapmaya lâıyk gördü mü, böyle biri mutlaka müşrik olur. Kulluğundan ötürü kibirlenen kimseler de müşriktir. Bunun içindir ki firavun, Allah'a ibadet yapmaktan kaçınan, kulluğa yanaşmaktan uzak duranların en ileri geleni ve en azılısı idi ve elbette ki müşrikti. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu biz Musa'yı mucizelerle ve apaçık delillerle takviye ederek gönderdik. Firavun'a, veziri Hamun'a ve Karun'a onlar Musa için şöyle dediler: "Bu bir sihirbazdır ve yalancıdır." âyetinden Musa da şöyle dedi: "Ben hesap gününe inanmayan her kibir ve azamet sahibinden benim ve sizin Rabbinize sığınırım" âyetine kadar. Bu âyetten de "İşte Allah, her kibir sahibi zorbanın kalbini böylece mühürler." (Mümin: 23) Yüce Allah başka bir âyetinde de mealen, şöyle buyuruyor:

"Karunu da, Firavunu da, onun veziri Hamun'u de helak ettik. Gerçekten Musa onlara apaçık delillerle gelmişti de, onlar yeryüzünde kibirlenip başkaldırdılar. Halbuki ise azaptan kurtulabilecek değillerdir." (Ankebut: 39)

Başka âyetler. **"Çünkü Firavun Mısır'da kibirlenip başkaldırmış ve insanlarını bölerek kendisine bağlamıştı. Onlardan bir topluluğu ezebilmek için çocuklarını boğazlatırıyor, kadınlarını ise canlı bırakıyordu. Hiç şüphe yok ki o çok sinsi fırsatçılardandı." (Kasas. 4)**

Başkası: **"kalpleri ile yakinen bildikleri halde nefislerine zulüm yaparak ve kibirlenerek bütün mucizeleri inkâr ettiler. Ey Resulüm! Bak ki bunların sonuçları nasıl hüsrana oldu." (En-Neml: 14)**

Bunlara benzer, Firavunu müşrik olarak tanıtan âyetler Kur'an'da bir hayli çoktur. İşte bir başka âyet mealî: **"Firavunun kavminden ileri gelenler, Firavuna şöyle dediler: "Musa'yı ve kavmini, fesatçılık yapmaları ve Musa'nın hem seni. hem tanrıları terk etmesi için mi yerinde bırakacaksın." (A'raf: 127)**

Bütün araştırmalar göstermiştir ki, bir insan Allah'a ibadet ve kulluk yapmaktan kibri yüzünden ne kadar kaçınırsa, Allah'a şirk koşmada o kadar ileri gitmiş olur. Çünkü, Allah'a kibri yüzünden sırt çevirenin derecesi ne kadar artarsa, o nispette Allah'tan başkalarına kulluğu artacaktır. Elbette ki, kişi Allah'ın yerine koymuş olduğu kalbinin sevgi hedeflerini, Allah'ın ortağı yapmış olur. Kalp asla bütün yaratıklardan uzak duramaz onlara sevgi beslemekten kaçınmaz. Ancak, Allah sevgisi bütün sevgilerin üzerinde olacak. Allah'a kulluk etmede, yalnız O'ndan yardım dilemede, sadece O'na

güvenip dayanmada, tek O'nun sevdiğini sevmeye, sevmeyişini sevmemeye, razı olmadığından razı olmamada, olduklarından ferahlık duymada, Allah'ın kerih ve iğrenç gördüğünü iğrenç görmede ve kötü bir şeyi yapmamada, Allah'ın dostluk kurduklarıyla dostluk kurmada, Allah'ın düşman tanıdıklarını düşman olarak tanımada, Allah için sevmeye, gene Allah için nefret etmeye, Allah için vermeye yine O'nun için vermeyemeye, asla O'na ortak koşmayacaktır. Allah'a olan sevgisini ve dinine olan bağlılığını artırdıkça kulluğu da güçlenir, ve Allah'tan başkasına ihtiyaç duyma halinden kurtulur insanoğlu. Allah'tan başkasına kul olmayan kimsenin kibri olmaz. Çünkü, yalnız Allah'a kul olmanın gücü buna engeldir. Hristiyanlara şirk, Yahudiye ise kibir galip gelmiştir.

Yüce Allah Hristiyanlar hakkında mealen şöyle buyurmaktadır. **"O Hristiyanlar alimlerini ve rahiplerini, Allah'ın yerine koyup Rabler edindiler. Meryem'in oğlu İsa'yı da. Halbuki onlar da tek olan Allah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardı. Allah'tan başka itaat edilecek hiçbir ilah yok. O, müşriklerden kendisine ortak koştuklarından tamamen münezzehtir."** (Tevbe: 31)

Yahudiler hakkında da şunları buyuruyor: **"Ey Yahudiler! Size nefislerinizin hoşlanmayacağı bir emirle bir peygamber geldiğinde, kibirlenip inat ettiniz. Peygamberlerden bir kısmım tanımadınız, bir kısmını da öldürdünüz."** (Bakara: 87)

"Yeryüzünde haksız olarak kibirlenenleri âyetlerimi anlamaktan men edeceğim. Onlar doğru yolda hangi mucizeyi görseler, ona inanmazlar da, eğri yolda, sapıklıkta kendilerine bir yol bulduklarında, o yola giderler. Onların böyle hareket etmeleri, âyetlerimizi yalan saymalarından ve bilgi edinememelerindendir." (A'raf: 146)

Kibir şirki davet eder. Şirk ise İslâm kelimesinin ifade ettiği mânânın tam ve kâmil zıddıdır. O öyle bir suçtur ki, Allah bu suçu asla affetmez.

Yüce Allah bu konuda mealen şöyle buyurmaktadır: **"Doğrusu, Allah şirk koşanı bağışlamaz. Fakat bundan başka suçları, diledikleri için bağışlar ve affeder. Kim de Allah'a şirk koşarsa, pek büyük bir günah işlemiş olur."** (Nisa: 48)

Bir başka âyet meali: **"Muhakkak ki Allah kendisine ortak koşanları asla bağışlamaz Bu korkunç suçtan başkalarını mağfiret buyurur. Kim Allah'a ortak koşarsa, kendisini Allah'tan çok uzaklaştıran bir sapıklığa düşmüştür."** (Nisa: 116)

Bütün Resul ve nebiler İslâm dini ile gönderilmiştir. O öyle bir dindir ki, Yüce Allah ondan başka bir dini din olarak kabul etmez. Ne evvelkilerden ve ne de sonra gelecek olanlardan. Hz. Nuh'dan bahseden bir âyette şöyle buyrulmaktadır: **"Hz. Nuh: "Davetimden yüz çevirdiğiniz takdirde size yazık olur. Davetime icabet edersiniz kazanırsınız. Ben sizden herhangi bir ücret istemiyorum ki. Benim mükâfatım ancak Allah'a**

aittir. Ve ben yalnız O'nun birliğine ve emirlerine boyun eğmekle emrolundum." (Yunus: 72)

Hız. İbrahim Aleyhisselâm hakkında da şöyle buyrulmaktadır: **"Kendini bilmeyenden başka kim İbrahim'in dininden yüz çevirir? Hakikat o ki, biz İbrahim'i seçtik. O, ahirette salihlerdendir. İbrahim'e Rabbi, emrime uy, Müslüman ol!" dediği zaman, şöyle cevap vermişti: "Kendimi alemlerin Rabbi olan Allah'a teslim ettim ve Müslüman oldum."** Bu dini İbrahim kendi oğullarına vasiyet ettiği gibi, Yakub da vasiyet etti: **"Ey oğullarım! Hiç şüphe yok ki Ailen İslâm dinini sizin için seçti. O halde siz de ancak Müslümanlar olarak can verin!"** (Bakara: 132, 133)

Yusuf Aleyhisselâmdan naklen: **"Beni Müslüman olarak öldür ve salih kulların arasına kat"** (Yusuf: 101)

Musa Aleyhisselâmdan naklen: **"Ey kavmim! "Siz gerçekten Allah'a iman ettinizse ve O'nun birliğine ihlas ile teslim olmuş Müslümanlar iseniz, artık yalnız Allah'a tevekkül edip güvenin!"** (Yunus: 84)

Yine Yüce Allah şöyle buyuruyor: **"Hiç şüphe yok ki, Tevrat'ı biz indirdik. Onda bir hidayet ve nur vardı. Müslüman olan nebiler Yahudiler orasında onunla hüküm verirlerdi.** (Maide: 44)

Belkıs'dan naklen şöyle buyruluyor: **"Ey Rabbim, ben gerçekten de nefsimi zulmetmişim. Şimdi Süleyman'ın rehberliğinde, âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim olup Müslüman oldum!"** (Nemi: 44)

Yine Yüce Allah buyuruyor: **"Hani İsa'ya bağlı olanlara: "Bana ve Resulüme iman edin!" diye ilham etmişim de, onlar: "İman ettik, bizim gerçekten Müslüman olduğumuza şahit ol!" demişlerdi."** (Maide: 111)

"Allah katında makbul olan tek din İslâm'dır." (Ali İmran: 19)

"Kim İslâm'dan başka bir din ararsa, o din asla kendisinden kabul edilmez ve ahirette ebediyen zarar çekenlerden olur." (Ali İmran: 88)

"Onlar Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Halbuki göklerde ve yerde her ne varsa, hepsi de ister istemez O'na teslim olmuştur ve ahirette O'na çevrilip götürüleceklerdir." (Âli İmran: 83)

İBRAHİM'İN MİLLETİ

Demek Yüce Allah, bu kâinatta her ne kadar yaratık varsa, gerek isteyerek gerekse istemeyerek Müslüman olduklarını beyan buyurmuştur. Çünkü bütün varlıklar .genelde Allah'a kul olmaları için yaratılmıştır. Bunu ister kabul etsin, isterse etmesin, asla fark etmez, sonuç değişmez. Bütün yaratıklar, isteseler de istemeseler de, O'na yönelmekte, O'na muhtaç olarak yaşamak zorunda kalmaktadır. Hiçbir şey Allah'ın çizdiği kader çizgisinin dışına çıkamamaktadır. Takdir ve kaza nasıl yazılmışsa, öylece yaşamak zorundadır yaratık. Hayra da şerre de güç ancak O'ndan gelir. O bütün âlemlerin Rabbi ve Melikidir. O istediği şekilde idare eder. O her şeyin

yaratıcısı, mucidi ve şekil verenidir. Allah'tan gayrı her şey sonradan var edilip yaratılmıştır ve mahlûktur. Fakir, zelil ve muhtaç olarak yaratılmıştır. Onun için de kuldur. Allah ise her türlü bildiğimiz ve bilmediğimiz noksanlardan münezzehtir. O her türlü vasıfta tek ve birdir. Yaratıcı, icat edici, şekil verici ve kahredicidir. O her ne kadar sebeplere yapışılmasını emretmişse de, o sebeplerin yaratıcı ve takdir edeni de yine O'dur. Kendisi için sebep kılman şey de, sebepler gibi sadece O'na muhtaçtır. Mahlukâtta, bir hayrı yapmak veya bir şerri defetmek için müstakil, özel bir sebep yoktur. Belki bütün sebepler kendisine yardım edici diğer bir sebebe ve kendisine karşı çıkan ve engel olan zararı def ediciye muhtaçtır. İşte o son sebebi yaratan da Yüce Allah'tır. O herhangi bir yaratıktan yardım almaz. Hiçbir şeye muhtaç değildir. O'nun kendisine yardım edecek bir ortağı, yahut karşı koyacak ve engel olacak bir rakibi yoktur.

Yüce Allah buyuruyor: **"O halde bana haber verin bakalım. Allah bana bir keder dilerse, sizin Allah'tan başka taptıklarınız O'nun bu zararını giderebilirler mi? Yahut Allah bana bir nimet ve afiyet dilerse, onlar O'nun bu nimetini engelleyebilirler mi? De ki: "Allah bana yeter. Her Mütevekkilin tevekkülü ancak O'nadır."** (Zümer: 38)

"Eğer Allah sana bir belâ isabet ettirirse, o isabet eden belayı artık O'ndan başka kimse senden gideremez. Sana bir hayır dilerse, yine bu hayrı devam ettirmeye ve her şeye kadirdir." (Enam: 17)

Yüce Allah İbrahim Aleyhisselâmdan şöyle nakil buyuruyor: **"Şüphesiz ben hak din olan tevhide yöneldim ve yüzümü gökleri ve yeri yaratmış olan Allah'a çevirdim ve ben O'na ortak koşanlardan değilim."** Kavmi de kendisine karşı mücadeleye kalkıştı. O şöyle dedi: **"Allah beni doğru yola iletmışken, siz O'nun hakkında benimle çekişmeye mi kalkışıyorsunuz Ben O'na ortak koştuğunuz putlarınızdan asla korkmam. Rabbim dilemedikçe onlar bana hiç bir zarar veremez. Rabbim her şeyi ilmi ile kuşatmıştır. Artık düşünüp hisse almayacak mısınız? İman edip de imanlarını zulüm ve şirke karıştırmayanlar var ya, işte korkudan emin olmak onların hakkıdır ve doğru yola eren de yalnız bunlardır."** (Enam: 79, 80, 82)

Abdullah bin Mesud'dan rivayet edilen gerçek bir hadiste şöyle buyrulmaktadır: **"Bu âyet indiği zaman Allah'ın Resulünün ashabına çok şiddetli ve zorlu geldi ve dediler ki: "Ey Allah'ın Resulü! Acaba hangimiz imanına zulüm ve şirk karıştırmamıştır?"**

Allah Resulü şöyle cevap verdi: **"Salih kulun sözüne kulak vermediniz mi? O ancak şirktir ve şüphe yok ki şirk en büyük zulümdür."** İhlasa erdirilmiş ve iyice, doğruya yönelenlerin imamı Halil İbrahim Resul olarak gönderildiği zaman, bütün arzı müşriklerin dini kaplamıştı. Yüce Allah şöyle buyuruyor mealen: **"Hatırlayın ki bir vakit İbrahim'i Rabbi bir takım kelimelerle, ecir ve yasaklarla imtihan etti. İbrahim o kelimeleri tamamen yerine getirdi. Allah "Ben seni insanlara**

önder yapacağım" buyurdu, İbrahim: "Benim zürriyetimi de imam yap" diye yalvardı. Allah: "Senin zürriyetinden olan zalimler, benim imametime asla nail olamazlar" buyurdu." (Bakara: 124)

Görülüyor ki, Yüce Allah'ın imamet ve ahdi zalime ait değildir. Demek ki Allah zalimin önder olmasını istememektedir. Zulmün ön ileri derecesi ise, evvelce de belirttiğimiz gibi, şirktir. Yani, Allah'ın mahlûkatından herhangi birine, Allah'a güvenildiği gibi güvenilmektir. Mahlûktan imdad dilenmek, belâları defedeceğine inanmaktır. Kısaca Allah'ın kudretli ellerinde olan işleri mahlûkattan beklemektir.

Yüce Allah buyuruyor: "Gerçekten İbrahim, hak dine yönelen, Allah'a itaat üzere bulunan bir önderdi. Ve o hiçbir zaman o müşriklerden olmamıştı." (Nahl: 120)

Ümmet kelimesinin aslî mânâsı, kendisine tabî olunan ve hayır öğretici kimse anlamına gelmektedir. Kıdve kelimesinin kendisine uyulan kimse demek olduğu gibi. Yüce Allah Hz. İbrahim'in zürriyetine peygamberlik ve kitap ihsan etti. Kendisinden sonra gelen bütün nebi ve Resulleri onun soyundan getirdi.

Yüce Allah buyuruyor: "Sonra Ey Resulüm! Sana şöyle vahyettik: Doğru yola yönelerek İbrahim'in milletine, yani dinine uy! O hiç bir zaman müşriklerden olmadı." (Nahl: 123)

"Gerçek anlamda İbrahim'e en yakın olanlar, ona kendi zamanında bağlı olanlarla, şu Resul (Hz. Muhammed) ve O'na iman edenlerdir. Allah bütün müminlerin yardımcısıdır." (Âli İmran: 68)

"İbrahim ne bir Yahudi, ne de bir Hristiyan'dı. Fakat Allah'ı bir tanıyan gerçek bir Müslüman'dı ve müşriklerden değildi." (Âli İmran: 67)

"Yahudi ve Hristiyanlar Müslümanlara şöyle dedi: "Yahudi yahut Hristiyan olun ki, doğru yolu bulmuş olasınız!" Resulüm! De ki: "Biz hak yol olan İbrahim'in dinindeniz. O hiçbir zaman şirk koşuculardan olmadı" Ey müminler, şöyle deyin! "Biz Allah'a ve bize indirilen Kur'an'a; İbrahim, İsmail, İshak. Yakub ve torunlarına indirilenlere; Musa'ya ve İsa'ya verilen kitaplara ve bütün nebilere Rableri tarafından verilen kitaplara iman ettik. Onların hiç birini diğerinden ayırt etmeyiz. Biz ancak Allah'a boyun eğen Müslümanlarız!" (Bakara : 135, 136)

Allah Resulü bir gerçek hadiste buyurmuştur ki: **"Hiç şüphesiz, İbrahim insanların en hayırlısıdır!" (Müslim) İbrahim Aleyhisselâm, Hz. Muhammed Aleyhisselâmdan sonra en ileri gelen kuldur. Çünkü o Halilullah'dır. Yani, Allah'ın dostu. Yine gerçek bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "Eğer yeryüzü ehlinde bir dost edinseydim, Ebu Bekr'i dost edinirdim. Fakat (kendisini kastederek) arkadaşınız Allah'ın Halili ve dostudur." (Buhari ve Müslim) Ebû Bekr hakkında söylenen bir başka gerçek hadiste de şöyle buyrulmaktadır: "Mescid-i saadete açılan hiçbir**

kapı bırakılmadı, hepsi kapatıldı. Ancak Ebû Bekr'in kapısı açık bırakıldı." (Buhari ve Müslim) Diğer bir hadiste buyruldu: **"Dikkat ediniz ki, sizden evvel ki bir çok kimseler kabirleri mescidler, yani secde yeri ediniyorlardı. Dikkat ediniz ve kabirleri mescid edinmeyiniz. Ben sizi bundan mutlaka menediyorum."** (Müslim)

Bütün bunlar gerçek (sahih) hadiselerdendir. Yine sahih hadislerde beyan edildiğine göre, Allah'ın Resulü, yukarıdaki kabirleri mescid edinme hakkındaki sözlerini ve diğerlerini ölümünden birkaç gün önce söylemişlerdir. Onun için bu hadisler, Resulü Ekrem'in risâletini tamamlayan hadislerdir. Çünkü burada Allah dostluğunun hakikatinin tamamı vardır. O dostluk ki, aslı, Allah'ın kula sevgisi, kulun da Allah'a sevgisidir. Bu hususa Cehmiye ekolü itiraz etmiştir. Yine bu hadislerde, müşriklere benzeyenlere red olarak, Allah'ın birliğinin hakikati ve O'ndan başka kimseye kulluk etmeme gerçeği vardır. Ayrıca bu hadislerde, Hz. Ebû Bekr'in hakkını ayaklar altına almaya çalışan rafizilere de red vardır. O rafiziler ki. Kible ehli olan Hz. Ali'ye ve diğer bir kısım büyük insanlara ibadet etmekle en büyük müşriklerden olmuşlardır.

Millet, yani Halil kökenli dostluk o üstün sevgidir ki, Kulda kesin olarak Allah'a ubudiyet hali meydana getirir. Allah da böyle kulların kesin olarak terbiyecisidir, sakınanıdır. O kullar Allah'ı severler, Allah da o kulları.

Ubudiyet, yani kulluk kelimesi, üstün muhabbet yüce lezzetleri içinde barındıran bir haldir. Böyle yücelikleri ifade eder bu kelimenin mânası. Arablar "kalp sevgiliye kul köle olduğu zaman itirazsız itaat doğar sevdiğine karşı" derler. İtirazsız itaat da gerçek kulluğun ta kendisidir. Zira mûtl olmak, kul olmak demektir. Böyle bir hal Hz. İbrahim ve son Resulde kemale, en son noktaya ulaşan bir haldir. Yani onlar kullukta en ileri olanlardır. Bundan dolayıdır ki, Allah Resulünün, bu dünyada, halil ve hillet kelimelerinin ifade ettiği mânada tek bir dostu yoktur. Zira "hillet" çokluk kabul etmez bir mâna içindedir. Allah Resulünün tek halili bizzat Yüce Allah'tır. Fakat, sevginin, yani muhabbetin aslı hillet gibi değildir. Çünkü Allah Resulü bir gerçek hadislerinde Hasan ve Uame hakkında şöyle buyurmuşlardır: "Allah'ım! Ben şüphe yok onları (Hasan ve Uame'yi) seviyorum. Sen de sev onları. Ben onları seveni de seviyorum. (Buhari) Amr bin As sordu: "Ey Allah'ın Resulü! Sana 'kadınların hangisi daha sevimli gelmektedir?" Allah Resulü buyurdular: "Aişe" "Peki erkeklerden hangisini daha fazla seviyorsunuz?" diye sordu. Allah Resulü: "Babası diye cevap verdi. Yani Hz. Aişe'nin babası Hz. Ebû Bekr. Hz. Ali için Allah Resulü şöyle buyurdular: **"Bayrağı yarın bir adama vereceğim ki, Allah'ı ve Resulünü sever, Allah ve Resulü de onu sever."** (Buhari)

,Sevgi konusunda bunlara benzer daha bir çok beyan vardır, ama bütün bu sevgiler hilletin ifade ettiği mâna içine girmezler. Yüce Allah Kur'anda mealen şöyle buyurmaktadır: **"Allah muttakileri sever"** (Âli İmran: 76)

"Allah ihsan eden mühsinleri sever." (Bakara: 195)

"Allah adaletle hareket edenleri sever." (Hucurat: 9)

"Allah tevbe ederek günahlarından temizlenenleri sever." (Bakara: 222)

"Hiç şüphe yok Yüce Allah kendi yolunda birbirlerine kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever." (Saf: 4)

"Allah öyle bir kavim getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler." (Maide 57) Bu âyetlerde, kendisinin kullarını, kullarının da kendisini sevdiğini söylemektedir, haber vermektedir. Hatta bir âyette şöyle buyur maktadır: **"İman edenlerin Allah'a olan sevgileri daha kuvvetli ve daha şiddetlidir." (Bakara: 165)**

Millete gelince; bu çok özel bir dostluktur. Sevgi ise genel anlam taşır. Bazı kimseler Allah'ın Resulüne "Habibullah" ve Hz. İbrahim'e ise "Halilullah" demektedirler. Bu kimseler, muhabbetin hilletten üstün olduğunu sanıyorlar. Halbuki bu zanları çok zayıf bir zandır. Çünkü, Allah'ın Resulü de aynen Hz. İbrahim gibi "Halilullah"dır, yani, Allah'ın halilidir. Yani, Allah'ın dostudur. Yukarda zikrettiğim sahih hadis bunu vurgulamaktadır. Hz. Abbas'ın bir halil ile bir habibin arasında haşrolacağını bildiren ve buna benzer başka rivayetler, mevzu hadislerdir ve itibar etmek asla caiz değildir.

Gerçek hadisin ifadesine uygun olarak, biz yukarıda, Allah'a muhabbetin, hem Allah'ı sevmek, hem de Allah'ın sevdiklerini sevmek olduğunu belirttik. Gerçek bir hadiste buyrulmaktadır: **"Üç şey vardır ki, bunlardan biri bir insanda bulunursa, o insanda iman lezzeti vardır: Allah ve Resulü kendisine her şeyden sevgili ise, sevdiği bir kimseyi Allah için severse ve Allah kendisini bir kere imana sokup kurtardıktan sonra, yeniden küfre dönmeyi ateşte yanmaktan nefret ettiği gibi nefretle karşılarsa." (Buhari ve Müslim)**

Allah Resulü, kendisinde üç şey bulunan kimse îmanından tad alır, lezzet bulur diyor. Bir insanın bir şeyden lezzet alabilmesi için, o şeyi çok sevmesi, muhabbet duyması gerekmektedir. Bir insan bir şeyi çok severse veya iştah duyarsa, o zaman o şeyden büyük lezzet alır. İnsan o sevdiği şeyde tad, lezzet, halavet ve sürür bulur. Lezzet, gayet bağlı bir sevgili olunursa doğar. Felsefe ve tıp mensuplarından bazılarının dediği gibi: "Lezzet, ancak idrakte vardır." Fakat böyle düşünen kimse çok büyük bir yanılğı içindedir. Zira idrak sevgi ve lezzetin arasında olan bir haldir. Meselâ bir insan bir yemeğe iştahlanır da onu yerse çok büyük bir lezzet duyar. Bir kimse, herhangi bir şeye bakmayı şiddetle arzularsa ve öyle bakarsa, baktığı şeyden çok büyük bir lezzet duyar. Sadece bakmış olmak için bakmak insana lezzet vermez. Demek ki önemli olan sadece görmek değil, görmeden dolayı alınan lezzettir. Yüce Allah mealen şöyle buyuruyor: **"Cennette canların arzu ile isteyeceği ve gözlerin lezzet alacağı her şey var." (Zuhruf: 71)**

Demek ki, nefis için hasıl olan bütün lezzet ve elemeler, ferah ve hüzündendir. Bunlar da sevileni yahut seilmeyeni şuurlu bir şekilde

anlamaktan ortaya çıkar. Fakat mücerret anlamak, idrak etmek ferahlık veya hüznün değildir. Netice: Ferahlanma ve lezzetlenmeyi içine alan îmanın halaveti, ki, bunu îmanın lezzetini tadan mümin bulur, Allah'a muhabbetin en yüce doruğunda doğar ve O'na büsbütün bağlar. Bu hal üç şeyle meydana gelir: Muhabbeti kemale erdirmek, onu tarif etmek ve zıddını defetmek.

Muhabbetin kemale ermesi, Allah ve Resûlünü her şeyden fazla sevmek ve her şeyden üstün tutmaktır. Allah ve Resulünü normal bir sevgiyle sevmek yeterli değildir. Yukarda ifade ettiğimiz gibi, Allah ve Resulünün sevgisi her şeyden ve her sevgiden üstün olacak. Muhabbetin tarifi de, sevdiğini ancak Allah için sevmek ve muhabbetin zıddını defedebilmektir. İmanın zıddı olan küfürden, ateşe atılmaktan nefret edildiği gibi nefret edip tiksintmektir.

Allah'ın Resulünü ve bütün müminleri sevmenin Allah sevgisinden geldiğini biz iyi anladıktan sonra (Ki, Allah'ın Resulü de müminleri, Allah sevdiği için severdi. Zira o, Allah'a duyulan muhabbet konusunda, bütün insanların en üstünüydü ve sevdiğini sevmeye, sevmediğini sevmemeye en lâyık olanı idi.) hilleti daha iyi anlamış olacağız.

Hillette, yani dost edinmede, Allah'tan başkası için hiç bir hak yoktur. Başka bir deyimle, Allah'tan başkasını dost edinme diye bir mesele olamaz. Dost edinmek sadece Allah'a mahsustur. Allah'ın Resulü şöyle buyurmuştur:

"Eğer yeryüzünde olanlarken birini dost edinmek hakkım olsaydı, elbette ki Ebu Bekr'i dost edinirdim," (Müslim ve Buharî) Demek ki, Allah Resulü bile Allah'tan başkasını kendisine dost edinemiyor. Çünkü, dostluk sadece Allah'a mahsustur, O'na ait kılınmıştır. İşte bütün bunlar böyle anlaşılınca, hilletin mutlak, tecezzi etmez bir muhabbet olduğu ve her muhabbetin üzerinde olduğu anlaşılmış olur. Maksud, amaç, gaye: Allah'a muhabbet ve dostluğun ve O'na kulluğun gerçekleşmesinden ibarettir. Bu hususta birçok kimse yanılmış ve kulluğun, beraberinde muhabbet bulunmaksızın, yalnız boyun eğmek ve bunun lezzetini almaktan ibaret olduğunu zannetmişlerdir. Kullukta muhabbet, heva ve nefsi arzulara ferahlamak ve rububiyetin tahammül edemeyeceği bir zillate düşmektir. Bundan dolayı rivayet edilir ki, etrafındakiler muhabbet hakkında konuştuğu zaman, Zinnun şöyle demiştir: "Durun ve bu meseleden söz etmeyin. Nefisler muhabbeti bilemez ki, ondan söz etme hakkına sahip olsun."

İlim ve marifet ehlinde bir çoğu, lezzetini duymadan muhabbetten bahsedenlerin toplantısında bulunmayı kötü saymışlardır ve böyle toplantılara asla katılmamışlardır. Seleften (bizden evvel yaşamış olan) biri şöyle söylemiştir: "Bir kimse sadece sevgi ve muhabbetle ibadet ve kulluk yaparsa böyle bir kimse zındıktır. Yani, küfrünü içinde saklayan, ama dışarıda iman ehli olarak görünen kişi. Bir kimse sadece bir şeyler umarak Allah'a ibadet ve kulluk yaparsa, bu kimse mürcielere olur. (Mürcie mezhebi, küfürle itaatin bir fayda vermeyeceğine, imanla da masiyetin bir zarar getirmeyeceğine itikat eden bir mezhep) Bir kimse Allah'a sadece korku ile kulluk ve ibadet yaparsa, böyle bir kimse de Haruriyelerden olur.

(Haruriyeler, hakem meselesinde Hz. Ali'ye karşı hareket eden Ali'nin askerleridir. Hz. Ali'yle savaşımlardır ve savaştıkları yerin adı da Harua olduğu için, bunlara Haruriye denmiştir.) Her kim, Allah'a, korku, umut, sevgi ile birlikte kulluk ve ibadet ederse, işte bunlar mümin ve muvahhidir.

Seleften sonra gelenlerden bazıları, muhabbet konusunda o kadar ileri gitti ki, hududları aştılar. Ve bundan da inşirah duyup ferahladılar. Öyle ki muhabbeti bir çeşit ahmaklığa döndürdüler. Kulluğa zıt ve ancak Allah içirt caiz olacak bir çeşit rububiyet mertebesine çıkaran bir dava haline getirdiler. Bu konuda o kadar ileri gidenler var ki, bunlardan bazıları, enbiya ve Resullerin de hududunu aşarak, bazı iddialar ileri sürüyorlar. Veya öyle şeyler istiyorlar ki, o, istedikleri ancak Allah tarafından yerine getirilebilir. Resûl ve Nebiler bile bu istekleri yerine getiremez.

Bu mesele birçok şeyhin ayağını kaydıran bir meseledir. Ayaklarının kaymasının sebebi. Resullerin beyan eylediği ve getirdiği emir ve yasakların tespit etmiş olduğu ubudiyeti ve kulluğu yeterince talim etmemiş olmalarıdır. Belki de kulluğu anlayacak kafa yapısına sahip olmayışları onları çukura düşürmüştür. Elbette ki akli zayıf olanların dini anlamaları çok müşküldür. Çünkü, nefislerinde sapık ve cahilane bir muhabbet doğar akli eksik olanların. Böyle bir muhabbetten ancak akli eksik olanlar bir lezzet duyar. Nasıl ki bir insan başka bir insana duyduğu muhabbetle, cahilliği ve aptallığı sebebiyle ferahlar ve der ki: "Ben onu seviyorum. Onun için, kendisine yapacağım her türlü yanlışlık ve kötü hareketten ötürü sorumlu olamam! Sevgin beni temizler her türlü kirlilikten." Böyle düşünen ve inanan kimse, dalaletin en derin gayyasında boğulmuştur. Çünkü bu söz Kur'an'da nakledilen Yahudi ve Hristiyanların sözlerine benzemektedir: **"Yahudiler ve Hristiyanlar: "Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz" dediler. Yüce Allah onlara şöyle cevap verdi: "Onlara de ki: O halde neden günahlarınızdan ötürü Allah size azab ediyor? Hayır, doğrusu siz O'nun yarattığı insansınız. Dilediğini bağışlar dilediğine azab eder."** (Maide: 18)

Bu âyette Allah onlara işlediği günahlardan ötürü azab edeceğini, Allah katında bir sevgileri olmadığını ve hiç kimsenin kendi oğlu olmadığını ortaya koyuyor. Kendilerinin de diğer insanlar gibi birer yaratık olduklarını belirtiyor. Allah bir kimseyi severse o sevdiğini" muhabbet duyduğu işlerde kullanır. Allah'ın sevgilisi, Allah'ın men ettiği kötü işlerin hiçbirini yapmaz. Bir insan büyük günahları işler ve bu kötü halden tevbe edip vazgeçmezse, hiç şüphe yok Yüce Allah onun yaptıklarına kızar ve cezalandırır. Tersine, mümin kulunu sevdiği için de, mümin kulların yaptığını sever ve razı olur. Zira Yüce Allah, kulu imanı ve takvası oranında sever.

Allah kendisini seviyor diye, işlediği günahlara devam eden kimse ve hele bunun kendisine bir zarar vermeyeceğine inanan bir insan, zehir içtiği halde, bünyesinin bu zehri yeneceğine ve zehirden bir zarar görmeyeceğine inanan ahmak kimse gibidir. Eğer böyle ahmaklar. Resullerin bile, kendilerine indirilen kitaplardaki emir ve yasaklara uymak için, ne büyük eziyetlere katlandıklarını, ne acı belâ ve zorlukları karşılamak zorunda

olduklarını bilselerdi, elbette ki, böyle bir ahmaklığa düşmezlerdi. Ki o Resuller insanların Allah katında çıkacakları en yüksek makamlara çıktıklarını, yücelikte ve Allah'ın sevdiklerinde müstesna yeri olduklarını bilirler ve belki de doğru yola gelebilirlerdi birazcık akılları olsaydı.

Bir 'kimse, bir başka kimseyi gerçekten sevse bile, sevilenin dediklerini yapmaz, onun memnun etmeye çalışmazsa bir de üste üstlük sevdiğine kaba muamele ederse, sevdiğinin kızgınlığını nefretini celbeder ve belki de cezasına muhatap olur. Dine bağlı olan bir çok kimse sırf cahillikleri ve idaresizlikleri sebebiyle, Allah'a kulluğu sadece sevgide aradılar. Bunlar Allah'ın hudutlarını çiğnedikleri halde, yasaklarını çiğnedikleri, Allah'ın hakkını vermedikleri, batıl ve sapık iddialar ileri sürdükleri halde, sevginin kendilerini kurtaracağı sapıklığına düştüler. O kadar sapık şeyler söylediler ki, bu sözleri Allah'ın affetmesi mümkün değildir. Meselâ: "Benim herhangi bir müridim, bir kimseden nefret eder, onu cehennemlik olarak görürse, ben ondan uzak olurum" gibi batıl sözler söyleyenler bile sevgiye sığınmak hatasına düştüler. Bu hatalardan birisi, müridinin bir insanı cehenneme atacağını yahut oradan kurtaracağını sanmasıdır. Müridini böyle bir güçte görmekten daha sapık görüş var mıdır insanlık âleminde. Mürid, yani talebe bile bu güçte olduktan sonra, siz varın hesap edin, şeyh hangi güçtedir. Bazısı da şöyle söyler: "Kıyamet günü cehennemin üzerine benim çadırım örtülür ve örtüyü aşp da hiç kimse cehenneme gönderilemez."

Çok meşhur şeyhlerden bu ve buna benzer sapık sözler duyulmuştur. Bunlar ya o şeyhlere yapılan iftiralar ya da kendilerinden sadır olmuş sapık sözlerdir. Bu gibi sözler bazen insanoğlu sarhoş haldeyken ağızdan çıkar. Bu gibi hallerde insan temyiz gücünü, muhakeme yeteneğini kaybeder, ne söylediğini bilmeyecek kadar güçsüz kalır. Sekr, yani sarhoşluk, iyiyi kötünden ayırma gücünde olunmadığı zamanlarda tadılan bir lezzettir. Bundan ötürü, bu sözleri sarfedenler, sekr halinden çıkıp ayıldıkları zaman, söylediklerinden pişmanlık duyup tevbe etmişlerdir ekseri. Sevgiden, şefkatten, levmden, aşktan bahseden kasideleri dinlemeyi önemli sayan şeyhlerin asıl maksadı budur. Çünkü bu gibi kasideler, neye ait söylenmiş olursa olsun, dinleyen ve okuyan kişinin kalbini tahrip eder ve sevgi doğurur. Yüce Allah ne kadar açık anlatıyor bu gerçeği: "Allah sevgisini ve muhabbetini indirdi, onunla insanları imtihan ediyor." Ve yine;

"Deki: Eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyun. O zaman Allah'da sizi sever..." (Âli İmran: 31)

YÜCE ALLAH ANCAK RÂSULUNE UYANLARI SEVİYOR!

Demek ki ,ancak Resulüne uyanları seviyor Yüce Allah. Demek ki, Resulüne uymuş olanlar gerçekten sevmiş oluyorlar Allah'ı, başkaları değil... Resule uymak ise, ancak kulluğun ne olduğunu araştırıp öğrenmekle mümkün olacak bir iştir. Halbuki ise, Allah'a muhabbeti olan pek çok kimse, Allah'ın gönderdiği şeriattan ve sünnetinden çıkmakta ve bu küçük kitap

da sayıp dökemeyeceğimiz çeşitli sapıklıklar ileri sürmektedirler. Hatta bunlardan bazıları, emirlerin kendisinden iskat olduğunu ve haramların kendisine helâl kılındığını ve daha birçok Allah'ın şeriatına, Resulün sünnetine aykırı iddialarda bulunuyor. Bir âyeti kerimede, Yüce Allah, yalnız kendisine ve Resulüne itaat edip muhabbet duymayı ve Allah ve Resul için cihat etmeyi imanın temeli sayıyor. Cihat, Allah'ın emrettiğini sevip yüceltmek, yasak ettiği şeylerden de nefret edip defetmek için yapılan mücadeledir. Allah ve Resul sevgisinin en tabii sonucudur cihad. Yüce Allah kendisini sevenlerin ve kendisinin sevdiklerinin tarifini yaparken şöyle buyurmaktadır: **"Müminlere şefkatli, müşriklere ve kâfirlere izzetli ve şeci (şiddetli! davranırlar, Allah yolunda mallarıyla canları ile cihat ederler ve dedikoducunun dedikodusundan korkmazlar"** (Maide: 54)

İşte bunun içindir ki, bu ümmetin Allah'a olan muhabbeti, diğer geçmiş ümmetin muhabbetinden çok daha şiddetli ve ileridir. Bu ümmetin Allah'a olan kulluğu eski ümmetlerin kulluğundan çok daha üstündür. Bu ümmetin en üstünü ise, Allah Resulünün ahabıdır. Onların içinde de en ileri olanı, Resule en çok benzeyenidir. Durum böyle olunca, muhabbet edenlerin durumu acaba nerede kalır?

Şeyhlerden şöyle sözler duyulmuştur: "Muhabbet kalpte var olan bir ateştir ki, mahbubu, sevileni murat etmekten gayri her şeyi yakar kül eder." Bu sözlerle, meydana gelen her şey, vakıa halinde ortaya çıkan her oluş ancak Allah istediği için var olur. Allah'ın istemediği hiç bir şey meydana gelemez. Böyle olunca da, elbette ki Allah'ı sevdiğimiz için, onun murad edip ortaya çıkardığı her ne varsa sevmemiz gerekmektedir. Hatta küfür, fasıklık ve isyanı bile. Evet böyle zannetmektedirler. Madem ki, kalpte doğan bir hali Allah'a olan sevgi yakmamıştır, öyleyse o şey güzeldir telakkisi.

Halbuki bir insanın varlık âleminde bulunan her şeyi sevmesine imkân yoktur. İnsan ancak kendisine iyi gelen, faydası olan şeyleri sever. Kendisine zıt olan, karşı koyan, zarar veren şeyleri ise hiç sevmez. Bu adamlar hiç şüphe yok, kendi nefsi isteklerine uyarak böyle hatalara düştüler. Tabii ki, kendi nefislerinin istediği şeye uydukları için, nefisî istekleri gelişip çoğaldı, böylece şehvetlerine daldıkça daldılar, nefislerinin istediği ve sevdiği şeyleri Allah sevgisi içinde görmeye başladılar. Her türlü sapıklığı Allah sevgisinden ötürü sevdiklerini iddia ettiler.

Halbuki ise, Allah'a muhabbet, sadece Resulün getirdiklerini sevmekle, yasakladıklarını sevmemekle mümkün olacak bir Yüce haldir. O'nun sevmediğini sevmek, bu hali kesinlikle siler süpürür. Allah'ın, sevmediği, nefret edip gazap ettiği, hasılı yasakladığı şeylere ait kaza ve kader konusuna gelince. Şayet bir insan O'nun buğz ve gazab ettiği şeyleri, aynı şekilde göremezse, yani, gazab ve nefretine muhatab saymazsa, Allah'ı sevmemiş olur. Aksine buğz ve gazab ettiklerini sevmiş olur ve böyle bir kişinin başına geleceklerden şikâyeti olamaz. Gelelim İslâm şeriatına uymak ve onun adına cihat etmek meselesine: Bu gerçek müminlerle,

sahtelerini birbirinden ayıran en geçerli endazedir. Allah'ı sevenlerle, Allah'ın sevdiklerini, yani, Allah'a muhabbet duyanla, genel rububiyete bakarak Allah'a muhabbet ettiklerini iddia edenlerin arasını ayıran en kesin çizgidir cihad. Kur'an'a uyanlarla, İslâm'da olmayanların arkasında koşanları birbirinden ayırt eden, çok kesin bir şablondur cihad.

Gönderdiği kanunlara uymadan, Allah'a muhabbet beslediğini söyleyenlerin muhabbeti, Hristiyanlarla Yahudilerin beslediği muhabbete benzer. Hatta bunların durumu Yahudi ve Hristiyanlardan kötüdür. Şirki onlarınkinden daha beter bir şirktir. Çünkü, onları cehennemlik yapan saik, aralarında var olan nifaktır. Yahudi ve Hristiyanları küfür seviyesine inemedikleri zaman, Tevrat ve İncil'de Allah sevgisinin teşvik edildiği, onların ittifak ettiği bir görüş olmaktadır. Nitekim İncil'de Hz. İsa şöyle söylemektedir: **"Bütün, kalbinle, nefsinle ve aklınla Allah'ı seveceksin!"**

Hristiyanlar, çoğu zaman bu sevgiye sahip olduklarını ileri sürerler. Onlarda ibadet çoğunlukla sevgi üzerine oturur. Fakat, Allah'ın kanunlarına uymadıkları için, bu sevgileri boş bir sevgidir. Allah'ın sevdiklerini sevmedikçe, iddia ettikleri sevginin onlara hiçbir faydası yoktur. Allah'ın sevdiklerine uymuyorlar ve tam tersine, gazab ettiklerine uyuyorlar ve böylece Allah'ın rızasına kulak asmıyorlar. Bunun için de bütün amelleri heba olup gitmektedir. Zira Allah kâfirlere lanet etmektedir. Ancak kendisini sevenleri sever. Kul Allah'ı sevmediği takdirde, Allah'ın öyle bir kulu sevmesi bahis konusu bile edilemez. Ancak, kul Allah'ı hangi miktarda seviyorsa, Allah da o kulu sevdiği miktarda sever. Her ne kadar, Allah kulun yaptığından daha çok verecektir ama, kul bir verirse Allah on verecektir ama... Bir hadiste buyrulduğu üzere: **"Her kim bana bir karış yaklaşırsa, ben ona on karış yaklaşırım; Kim bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona on kulaç yaklaşırım; kim bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim."** (Buhari ve Müslim)

Yüce Allah, muttakileri, muhsinleri, tevbe ederek günahlarından temizlenenleri sevmekte olduğunu haber vermektedir. Daha başka bir deyimle, aşağıdaki sahih hadiste beyan buyrulduğu üzere, Yüce Allah, emrettiklerini yapan, yasakladıklarını da yapmayan herkesi sever. Kudsî hadiste şöyle buyrulmaktadır: "Kulum kendisine farz kıldığım şeyleri yapmakla bana yaklaştığı gibi hiçbir şeyle bana yaklaşamaz. Kulum nafilelerle bana yaklaşmaya devam eder, ta ki onu sevdiğim zamana kadar. Onu sevdiğim zaman ise, sevdiğimin işiten kulağı, gören gözü olurum." (Yani, benim istediğim biçimde görür, istediğim biçimde işitir demek istenmektedir). (Buhari)

Sayırsız hataya düşen bu akılsızlar, zühd ve takva adına misli görülmedik sayıda bid'at uydurdular. Aynen Yahudi ve Hristiyanlar gibi, şeriata, yani kanunlara uymadıkları ve o kanunların egemen olması için hiç bir teşebbüse ve mücadeleye girişmedikleri halde, Allah'a muhabbet iddia etmelerine benzer bir duruma düşmüşlerdir. Düşünün siz sapıklığın derecesini...

Sözde Rablerine yakınlaşmak maksadıyla, aynen Hristiyanların yaptıkları gibi, müteşabih âyetlere, yahut da doğrumudur eğrimidir bakmadan bazı veli zannedilen insanların sözlerine itibar ettiler. Bunları dinin değişmez ölçüsü olarak kabul ettiler. Tabii ki, sözlerini kabul ettiği şeyhleri kendileri için hüccet olarak kabul ediyor, gide gide her sözleri birer kanun oluyor bu şeyhlerin. Hayatlarını böyle yanılmaz kabul ettikleri şeyhlerin sözlerine göre yaşıyor ve elbette ki böylece onları Rab yerine koymuş oluyorlar.

Tabii ki sözleri senet olarak kabul edilen kişiler daha da çok şaşıyor, şaşırdıkça da bidatleri artıyordu. Aynen Hristiyan ruhbanlarının durumuna benziyordu bunların durumu. Onlarda aynen Hristiyanların Hz. İsa'da, yahut kendi azizlerinde var olduğunu ileri sürdükleri yetkiler ve kabiliyetler gibi, kabiliyetler görüyorlar şeyhlerinde. Hatta Allah'ın yetkilerini onlarda var sanıyorlar. Ve bu inançlarını da şiddetle savunuyorlar. Böylece Hristiyan telakkilerini benimsemiş ve müşrik olmuş oluyorlar.

Hak din İslâm, her yönüyle Allah'a kulluğu, sadece O'na itaat ve ibadet etmeyi gerçekleştirmektedir. Bu da elbette her derecesi ile Allah'a muhabbeti gerçekleştirmektedir. Kulluk geliştiği oranda, Allah'a muhabbet de çoğalır ve doruğa ulaşır. Kulluk eksildiği oranda da, sevgi eksilir ve nihayet yok olur gider. Bir insanın kalbinde Allah'tan başka şeylere karşı ne kadar sevgisi varsa, o kişi de sevgi duyduğu şeylere o nispette kulluk var demektir. Allah, için olmayan her şey batıldır. Bir işte, bir harekette Allah'ın rızası murad edilmemişse, iş ve hareket batıldır. Dünya ve onun içindekiler melun olur, eğer onun içindeki ihsanlar dünyada var olanları Allah rızası için kullanmazsa. Uzun sözün kısası Allah ve Resulünün sevdiği ve meşru saydığı şeylerin dışında her hareket batıldır ve asla insana fayda vermez.

Herhangi bir iş ki, Allah rızası için yapılmamıştır, Allah'tan başka bir amaç için işlenmiştir, Allah için işlenmemiş ve yapılmamış sayılır. Bir iş Allah'ın belirttiği kanunlar çerçevesinde yapılmamışsa, o iş Allah için olamaz. Sözün kısası, şu iki şeyi birleştirmeyen hiçbir şey Allah için olamaz: Bir iş Allah için olmalı, Resulün sevdiği bir iş olmalı. Bunlar da Allah'ın Kur'an'da belirlediği farz ve müstehab işlerdir. (Vacib farz, sünnet de müstehaba dahildir) Yüce Allah Mealen şöyle buyuruyor:

"Her kim Rabbinin rızasına kavuşmayı arzu ederse salih bir amel işlesin ve Rabbine yaptığı ibadete hiç kimseyi ortak etmesin." (Kehf: 110)

SALİH İŞLER ve SONRADAN ÇIKARTILAN BİDATLER

Demek ki salih amel işlemek lâzımdır. Elbette ki salih amel Allah'ın Kur'an'da belirlediği ve yapılmasını istediği bütün işlerdir. Bunlar da farz ve müstehablardır. Yüce Allah'ın da mealen buyurduğu gibi; her iş ancak ve sadece Allah için olmalıdır: **"Hayır onların dediği gibi değil! Her kim taat ve amelinde muvahhid ve mümin olduğu halde kendini tamamen**

Allah'a teslim ederse, onun için Rabbinin katında mükâfat olarak cennet vardır. Onlara hiçbir korku da yoktur ve onlar mahzun da olmazlar." (Bakara: 112)

Allah'ın Resulü de şöyle buyurmaktadır: **"Her kim bizim üzerinde emrimiz olmayan bir iş yaparsa, o iş ondan reddolunur."** (Müslim ve Ahmed).

Başka bir Resul buyruğu: **"Ameller ancak niyetlere göredir. Her kişi için ancak niyet ettiği şey vardır. Her kimin hicreti Allah'a ve Resulüne ise, onun hicreti Allah'a ve Resulü nedir. Her kimin hicreti kavuşmak istediği bir dünya malına veya kadına ise, o kimsenin hicreti onlaradır."** (Buhari ve Müslim)

İşte bu iki hadisi şerifte bildirilen iki esas, dinin temelidir. Bir kimse bu iki esas kaideyi gerçekleştirdiği oranda dinini gerçekleştirir. Yüce Allah, Resullerini bu iki esası bildirmek için göndermiş, kitaplarını bunun için indirmiştir. Allah'ın Resulü bunlara davet etmiş, bunlar için savaşmış, bunları emretmiş ve teşvik etmiştir. Bunlar ve özellikle niyet, dinin üzerine oturduğu en kuvvetli sütundur.

Bir hadisi şerifte buyrulduğu gibi, nefislere şirk galebe çalar: "Bu ümmette şirk bir karıncanın yürüyüşünden daha gizlidir." (Bu hadisi Bezzaz rivayet etmiştir ve zayıf bir hadistir). Bu sözü üzerine Hz. Ebu Bekr Allah'ın Resulüne sordu: "Madem ki bizde ki şirk karınca yürüyüşünden daha gizlidir, biz ondan nasıl kurtuluruz?" Allah'ın Resulü cevap verdi: **"Sana bir kelime öğreteceğim dikkatle dinle! Bu kelimeyi iyi anlar ve seversen, şirkin büyüğünden de küçüğünden de kurtulursun! Allah'ım, sana şirk koştuktan yine sana sığınırım ve ben bildiğim ve bilmediğim her türlü şeyden dolayı senden af dilerim."** (Bu hadisi Ebu Yâîf rivayet etmiştir ve metruktür.)

Hz. Umer duasında "Allah'ım, amelimin hepsini, bütün işlerimi, senin razı olduğun gibi yapmama yardım et ve onları halis eyle. İstemediğin işleri yapmamı bana nasip eyleme" diyordu. Cahil nefislerde çoğu zaman, Allah'a muhabbetin ve kulluğun gerçekleşmesinde ve dinin ihlaslaştırılmasında şehvetler karışır. Evs oğlu Şeddad'ın da dediği gibi: "Ey yaşayan Arablar! Üzerinize en çok korktuğum şey riya ve gizli şehvetlerdir. "Davud Seccistani'ye gizli şehvet nedir?" diye sordular. "Baş olmak sevgisi" diye cevap verdi. Malik oğlu Kâab Allah'ın Resulünden şöyle rivayet etmiştir: **"Koyunlar içine salınan iki aç kurtun o koyunları dağıtmasından daha berbâdı, kişinin mala ve şana hırsından ötürü, dinini dağıtmasıdır."** (Tirmizî)

Görülüyor ki, Allah Resulü mala ve şana hırsı ile sarılmayı koyun ağılını darmadağın eden aç kurtu benzetmiştir. Elbette ki, ihlaslı bir müminde böyle bir hırs olamaz. Bir müminin kalbini Allah ve Resulünün sevgisi her sevginin üzerinde doldurmuştur çünkü. İşte bu her şeyin üzerindeki sevgi, ihlas ehlinde her türlü kötülüğü uzaklaştırmıştır. Yüce Allah'ın da buyurduğu

gibi: **"İşte biz ondan fenalığı ve çirkinliği gidermek için böyle yaparız. Çünkü o ihlaslı kullarımdandır."** (Yusuf: 24)

Çünkü ihlaslı, samimi bir kimse, kendisini, başkasına kul olmaktan kurtaran, yalnız Allah'a kul olmanın lezzetini tadan ve kendini Allah'tan başkasını sevmekten men eden kişidir. Ancak böyle bir insan Allah sevgisinin tadını tatmış olabilir. İhlaslı bir kalp için, ihlasla Allah'a kulluk ve imandan daha sevgili bir şey yoktur bu hayatta. Ancak böyle bir kalp sahibi korkarak ve umarak Allah'a yönelmiş olabilir. Yüce Allah'ın da mealen buyurmuş olduğu gibi: **"Cennet, rahman olan Allah'a gıyabî olarak sevgi ve saygı gösteren ve Allah'ın rızasına yönelmiş bir kalp ile gelen kimselere mahsustur."** (Kâf: 33)

Çünkü seven kişi, sevdiğini kaybetmekten, onun başına kötü bir hal gelmekten korkar. Demek ki! Ancak Allah'ı severse bir insan, korku ve umut arasında bulunabilir. Yüce Allah mealen şöyle buyuruyor: **"O müşriklerin tapındıkları da, Allah'a yaklaşmak, daha çok yaklaşmak için vesile arayıp duruyorlar. O'nun rahmetini umuyorlar ve O'nun azabından korkuyorlar. Çünkü Rabbinin azabı çok korkunçtur."** (İsra: 57)

Kul Allah'a anca ihlasla bağlı olduğu zaman, Rabbi onu seçer ,onu diriltir ve kendisine doğru yöneltir. Böylece ona sıkıntı veren kötülüklerden uzaklaştırarak korur onu. Artık o Allah'ın rızasına aykırı şeyler yapmaktan çok korkar. Ama Allah'a bağlılıkta ihlaslı olmayan kalbin sahibi böyle değildir. Onda, irade, ve mutlak anlamda sevgi yoktur. Böylesi bir kalbin sahibi, Allah'ı değil, fakat, kendi nefsine hoş görünen her şeyi büyük bir sarhoşlukla arzular. Ve arzu ettiği bu şeyi elde edebilmek için her teşebbüste bulunur, her yolu meşru sayar. Rüzgârın önündeki yaprak gibi, arzu ettiği şeyin arkasında yalpalayarak, daldan dala çarparak uçar gider. Yani artık onu irade değil, şehevî arzuları yönetir. Nefsinin arzuladığı suretlere koşturur durur ona. Öyle 'kimselere kul ve köle olur ki, köle olduğu kimseye resmen köle olmuş olsa kurtuluş imkânı vardır da, böylesi bir kölelikten kurtuluş imkânı yoktur...

Bazı kere riyaset ve makama meyleden insan, böyle bir insanı bir kelime razı eder, bir kelime kızdırır. Hakkı olmayan birinden bir dayak yese de, ona kölelik hali devam eder, fakat hakkı olan birinin basit bir tenkidine düşmanlıkla karşılık verir. Bazen kişiyi para, altın ve sair kalbin istediği şeyler köleleştirir? Böyle kimseler kendi nefsi arzularını kendisine ilah edinir. Allah doğru yoluna değil de kendi nefsinin arzularına uyar.

Herhangi bir insan ihlasla, samimiyetle, canla başla Allah'ı sevmez ve yalnız O'na kulluk yapmazsa, kulluk ve tevazu sahibi olmak açısından allanma değil, başkalarına kul olur, zelil duruma düşer. İnsan ya Allah'a kul olur, sadece O'na boyun eğer, yahut da bu dünyanın varlıklarına kul olur, şeytanlar kölelik zincirini boynuna geçirir. Kalbini şeytanlar istila eder. Bu iki şıktan dışarı çıkmaya gücü yoktur insanın. Böyle kimseler, dışta insanlara karşı saklayabilseler bile, Allah'ın bileceği kötülük ve aşırılık sahibidirler. Bu

hiç kaçınılmayacak bir sonuçtur. Yani Allah'a kul olmayan, en basık maddî varlıklara bile kul olur. Eğer insanoğlu kalbini kötülük arzulamaktan alıkoyamaz ve Allah'tan başkasına meyletmekten kaçındıramazsa, o zaman müşrik olur. Yüce Allah buyuruyor: **"O halde gerçek Müslüman olarak kendini dine yönelt. Allah'ın dinine ki, insanları onun üzerine yaratmıştır. Allah'ın yarattığı bu dini değiştirmeye kimsenin gücü yetmez. İşte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu bunu bilmez. Hep Allah'a dönüp O'na itaat edin. O'ndan korkun ve namaza devam edin. Müşriklerden olmayın. O müşriklerden ki, dinlerini parçalara ayırdılar ve böylece bölük bölük oldular. Her ayrı bölük kendinde var olan dine inanıp güvenmektedir."** (Rum: 30, 32)

Yüce Allah Hz. İbrahim ve evlâtlarını, bu kötülüklerden yüz çeviren, samimi bir biçimde Allah'ı sevip O'na itaat eden ve dinlerinde samimi olanlara, imamlar, önderler, Resuller yapmıştır. Nasıl ki, Firavun ve evlâtlarını nefis-î isteklerine uyan, arzularının arkasında koşan sapıklara önder ve imam yapmışsa. Yüce Allah İbrahim Aleyhisselâm hakkında şunları buyurmaktadır: **"İbrahim'e evlât olarak İshak'ı, üstelik bir de Yakub'u ihsan ettik ve her birini şalin kimselerden yaptık. Kendilerine hayırlar işlemeyi, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyeyledik. Onlar bize kullukla ibadet ediyorlar."** (Enbiya: 7, 3)

Firavun hakkında da şunları buyurmaktadır: **"Biz onları küfür ve şirkle ateşe çağıran imamlar ve öncüler yaptık. Kıyamet günü onlara yardım edilmez. Hem bu dünyada kendilerine aralarından bir lanet yağdırmaktayız. Hem de kıyamet günü onların yüzleri çirkin olacaktır."** (Kasas: 41, 42)

İşte bu lanetten ötürü firavuna bağlı olanlar, Allah'ın sevdiği ve razı olduğu şeyle, kaza ve kaderi arasındaki farkı ayırt edemiyorlar, edemezler de... Daha başka bir deyimle, mutlak meşiyette bakıyorlar. Sonunda da Halik ile mahlûkun arasındaki farkı ayırt edemez duruma düşüyorlar. Malikin vücudu ile mahlûkun vücudunu bir sanıyorlar. Firavunun arkasında olana "alimler" diyorlar ki: "Şeriat taat ve masiyettir. Hakikatse taatsız masiyettir. Gerçekte ise ne taat vardır ne de masiyet..."

İşte böyle bir itikat ve anlayış, Halik'in kendi kulu Musa ile konuşmasını ve O'nun gönderdiği emir ve yasakları inkâr eden firavun ve onun kavminin mezhebidir.

Hız. İbrahim ve hanif resul olan onun evlâtlarına bağlı olanlara gelince: Bunlar muhakkak halik ile mahlûk arasındaki benzersizliği bilirler. Ve gene bilirler ki, kul bu konuda ne kadar derinleşirse, kalbindeki Allah sevgisi o oranda artar. Sevgi de artınca, itaat ve kulluk doruk noktaya doğru yol alır. Böyle olunca da, kendisi gibi ve hatta kendisinden çok daha aciz şeylere kulluktan kurtulur ve gerçek hürriyet yolunda ilerler.

Bu sapık müşrikler Allah ile mahlûku eşit görmektedirler. İbrahim Aleyhisselâm diyor ki: **"İbrahim'e şöyle dedi: "Şimdi gördünüz mü, o**

sizin ve geçmiş atalarınızın taptıklarını; muhakkak onlar benim düşmanlarımdır. Bundan ancak âlemlerin Rabbi müstesnadır." (Şuara: 75, 77)

• Fena

Hristiyanların yaptıkları gibi, bu sapık müşrikler de şeyhlerinin benzer sözlerine sarılıyorlar. Bunlardan bir tanesi "FENA" kelimesidir. Hiç kuşkusuz fena üç çeşittir:

- 1 - Enbiya ve kâmil evliyaların fenası.
- 2 - Enbiya ve salihlerden bir kast talep edenlerin fenası.
- 3 - Münafık, müfsid ve müsebbihlerin (Allah'a mahluka benzetenlerin) fenası.

Birinci gruba girenlerin fenası: Bunların fenası, Allah'tan başka hiç bir şeyi istememektir. Başkalarını istemekten kurtulmaktır. O kadar ki, bunlar sadece Allah'ı sever ve yalnız O'na kulluk eder. Sadece O'nu kendine vekil tayin eder ve güvenir. Allah'tan başka hiçbir şeyden yardım ve destek dilenmez. Bu, Ebu Yezid'in ifade ettiği mânadır. O şöyle ifade etmiştir bu mânayı: "O'nun irade ettiği şeyden başka hiçbir muradım yok." Yani, sevgili Allah'ın murad ettiğinden başka hiçbir isteği yok. Elbette ki, böyle bir murad, dinin emrettiği, istediği muraddır. Böyle bir istek sahibi kimse, dinin istediklerini ister, istemediklerini ise reddeder. Kulu yücelten, kemale erdiren şey, Allah'ın irade ettiği, dilediği, istediği, razı olduğu ve sevdiği şeyden başkasını istememek, dilememek, sevmemek ve O'nun razı olduğundan başka hiçbir şeye razı olmamaktır. Bu da Allah'ın farz ve müstehab olarak emrettiği şeylerden başkası değildir. Melekler, Resuller ve salih kullar gibi, Allah'ın sevdiklerinden başka hiçbir şeyi sevmez.

Böyle bir hal, Yüce Allah'ın anlattığı şu haldir: **"O gün ki ne mal bir fayda verir, ne de oğullar. Ancak Allah'a selim bir kalple gitmek müstesna."** (Şuara 88, 89)

Diyorlar ki: "Selim bir kalp Allah'tan başka şeylerden selim olan bir kalptir. "Yani, Allah'a kulluktan başka veya Allah'ın iradesinden başka her şeyden selim olmak, kurtulmuş olmak. Mâna birdir. Bu mânayı, ister fena kelimesiyle izah et, isterse de başka başka kelimelerle, netice değişmez. Çünkü, bu mâna İslâm dininin hem evveli hem de sonu, hem batını ve hem de zahiridir.

İkinci gruba girenlerin fenası: Allah'ın dışındaki bütün varlıklardan fena bulmaktır. Mahlûkları müşahede etmekten uzaklaşmış olmaktır. Bu hal birçok salihde meydana gelen bir haldir. Hiç şüphe yok ki, bunların kalpleri Allah'ın zikri ile, O'na kulluk ve sevgi göstermeye o kadar çok bağlanmıştı ki, bağlandığı ve zikrettiği Allah'tan başkasını görememektedir. Göremediği için de, Allah'tan başkasını hatırlamaz. Hatta belki düşünemez bile.

Yüce Allah şöyle buyurmaktadır meâlen: **"Musa'nın anasının kalbi, evlât derdinden başka her şeyden boş olarak sabahladı. Eğer**

vaadimizi tasdik edenlerden olması için kalbine sabır vermeseydik, az kalsın onu açığa vuracaktı." (Kasas: 10)

Bu ayet hakkında diyorlar ki: "Musa'yı hatırlamaktan dolayı, ondan başka her şeyi unutmuştu." Bu hal, kendini sevgi, korku veya umut gibi şeyler istila eden kimseler sık sık olan bir haldir. Bu hallerde insan kalbi, o sevdiği, korktuğu veya ümitlendiği şeyden başka ne varsa yüz çevirir. Öyle ki, dalıp mest olma halinde sevdiğinden başka hiçbir şeyi müşahade ve idrak edemez olur. Bu şekildeki fena hali, sahibinin üzerinde artıp kuvvetlendiği zaman; onun varlığında kendi varlığını, onu seyretmekten kendini seyretmeyi, onu hatırlamaktan kendini hatırlamayı, onu bilmekten kendini bilmeyi unuttur, her hali yok olur gider. Hatta her şey, kulun bizzat kendisi ve bütün diğer varlıklar varlıklarını sürdürdüğü halde, onun idrakinden silinir gider. Ve sadece ezeli ve ebedi olan varlık kalır ki. O da Yüce Allah'tır. Murad, yani niyet, kast, kulun hafızasında ve görüşünde Allah'tan başka ne varsa, hepsinin yok olması, fena bulmasıdır. Bu hal insanda kuvvetlendiği zaman, seven kişi zaaf içine girer, iyiyi kötüyü, yarattığı, yaratana birbirinden ayırt etmesi fevkalâde zorlaşır. Artık sevilmesi lâzım gelenin bizzat kendisi olduğunu vehmetmeye, zannetmeye başlar. Bir bakıma kendisini ilahla birleşik görmeye başlar. Anlatıldığı gibi... Birisi denize düşer, onu sevenlerden birisi de arkasından denize bırakır kendini.

Denize düşen arkasından denize atlayana sorar: Ben düştüm. Seni benim arkamdan suya atan sebep nedir?" Cevap verir atlayan: "Seni ben sandım. Çünkü kendimi sende kaybetmiştim, yok etmiştim." Bu konuda böyle inanan bir kimseyi ayağı kaydı ve yok oldu. Onlar fena bulmayı birleşme zannettiler. Sevenle sevileni bir görmeye başladılar. Bir başka deyimle, halikle mahlûk bir vücutta birleşiktir zannına kapıldılar. ikisinin varlığı hakkında bir fark görmediler. Bu azim bir hata, müthiş bir yanılmadır. Çünkü, kesin bir gerçek vardır ve bu gerçek, Halk edici olan Yüce Allah, halk ettiği varlıkla birleşmez. Yüce Allah buyuruyor: **"O'nun misli, benzeyeni yoktur. O bütün söylenenleri işitir ve bütün yapılanları mutlak bilir."** (Şûra: 11)

O birdir ve hiçbir şeye muhtaç değildir. Her şey varlığını sürdürmek için O'na muhtaçtır. Doğmamış ve doğrulmamıştır. Ona denk olacak hiçbir şey yoktur. Hayır hiçbir şey, bir başka şeyle birleşemez. Ancak değişime uğrar. Varlıklar değişime uğrayarak iki şeyi birbirine bağlar yahut birleştirir ve üçüncü bir şeyi meydana getirirse, bu olabilir. Böyle bir sonuçta da, ortaya çıkan üçüncü şey, ne birincidir, ne ikincisi. Ne biridir ve ne de öbürü. Su ile sütün, su ile şarabın birleşiminde olduğu gibi...

Fakat murat ile mahbup, murat ile mekrin, yani nefret edilen birleşebilir. Bunlar irade ile istek ve çirkinlik çeşitlerinde birleşebilirler. Biri diğerinin sevdiğini sevebilir ve bir başkası öbürünün nefret ettiğinden nefret edebilir. Razi olduğunu razı olur, kızdığına kızar. Şiddetli davrandığına şiddetli davranır, tiksindiğinden tiksinebilir. Dost sindiğini dost, düşman saydığını düşman sayabilir. Ama bütün bu fenaların hepsinde eksiklik vardır.

Hız. Ebû Bekir, Hız. Ömer ve muhacir ve Ensar'dan önce gelip gecen bütün büyük evliyalar bile anlatma kastettiğimiz bu fena biçimine düşmediler. Nerede kaldı Resuller düşsün. Onlar böyle bir fena durumuna asla düşmemişlerdir. Bütün bu hallerin sahibi olduğu gibi iddialar ashaptan sonra ortaya çıkmıştır. Bu kabil, kalbe arız olan iman hallerinden, akli terk etmek yahut kaybetmek, hayırla şerri, iyiyle kötüyü birbirinden ayırt edememek gibi haller, ancak sahabelerden sonra ortaya çıkan arızalardır.

Hiç şüphe yok ki sahabeler (Allah onların hepsinden razı olsun) akli bakımından herkesten daha üstün, daha ileri idiydiler. İmanları, akıllarını kaybetme, baygınlık geçirme, kendinden geçme sarhoşluk veya delilik gibi hallere düşmeyecek kadar sağlamdı. Bu işlerin başlangıcı, tabiinden sonra, Basra'da aşırı ibadet eden kimseler arasındadır. Bunların içinde Kur'anı dinlediği zaman düşüp bayılan kimseler vardı. Ebu Cüheyri Dariri ve Basra kadısı Ebu Evfa oğlu Zerare gibi adamlar vardı. Bunlara benzer, sufiyenin şeyhlerinde de fena bulup, kötüyle iyiye birbirinden ayırt etme yeteneğini kaybeden kimseler vardı. Bu kimseler bu sarhoşluk ve kendini kaybetme zamanlarında bir takım sözler söylediler, fakat, bu halden ayılıp kendilerine geldikleri zaman sarhoşken söyledikleri sözlerden ötürü tevbe ve istiğfar ettiler. Meselâ, Ebu Yezid'i Bestamî, Ebu Hasan-en-Nurî, Ebu Bekri Şiblî gibiler hep böyledir. Ebu Süleyman-el-Daranî, Marufu Kerhî, Fudayl bin İyaz ve Cüneyd-i Bağdadî ve daha bir çokları böyle değildir. Bunlar seyri sülûk halinde iken akılları başlarında iyiyle kötüyü birbirinden ayıracak şuurda idiler ve onun için asla şeriata aykırı sözler söylemediler. Akli şaşırtan bu çeşit bir fena haline hiç duçar olmadılar. Hayır, bin kere hayır. Onlar, sarhoşluk içinde saçmalamadılar. Bunlar kitab ve sünnetin doğru yolu ile beslenen, kalblerinde Allah sevgisinden, Allah'ı istemekten, O'na kulluk etmekten başka bir şey düşünmeyen ve yapmayan büyük mü'minlerdir. Çünkü, onlar her hallerinde içinde bulundukları durumu çok iyi, şuurlu bir biçimde müşahade etmişlerdir. Böyle olmaları onların ilim sahibi olduklarını gösterir elbette. Daha başka bir deyimle, bunlar, bütün mahlûkatın Allah'ın emri ile kaim ve O'nun diriltmesiyle hareket ettiğini ve bütün yaratılmışların Allah'ı tesbih ve dua eder olarak müşahade ederler. Böylece yaratıkların bu hallerinde, kendilerinde basiret ve tezekkür hasıl olmakta ve bu müşahade ettikleri şeyler onların kalblerinde dinin ihlasını, Allaha tevhidin sadeleşmesini, şeriksiz ve eşsiz olan Allah'a, sadece O'na kulluk etmesini sağlamlaştırır ve kökleştirir.

Bu Kur'anı Kerimin tanımladığı gerçek iman sahiplerinin ve üstün ve yüce iman sahiplerinin yerine getirdiği bir gerçektir. Son nebi. sevgili Resulümüz Hız. Muhammed bunların en üstünüdür. Bundan ötürüdür ki, semavata yükseldiği ve çeşitli alametler gördüğü, rabbinin ona çeşitli biçimlerde vahyeylediği ve Mekke insanlarının içinde sabahladığı halde, durumu hiç değişmemiş ve kendisinde reddedilmesi gereken bir fena hali görülmemiştir. Hiçbir sarhoş edici şartta kendisini kaybetmemiştir. Fakat

baygınlık geçiren Hz. Musa böyle değildir. O bile dayanamamıştır harikuladeliklere.

Üçüncü tip fena haline gelince: Bu Allah'da başka hiçbir varlık müşahade etmemek, halikin vücudunu mahlûkun vücudu sanmaktır. Elbette ki böyle bir hal, Allah'la kul arasındaki farkı olduğu gibi kaldırmaktadır. Allah ile kulu birleştirmektir.

Bu hululiye, yahut Vahded-i Vücut sapık telâkkisine düşenler, zındıkların ve dinsizlerin en kötüsüdür. Sahabe ve doğru yolun öncüleri hiçbir değerli imam böyle bir fena durumuna düşmemişlerdir. Eğer bunlardan birisi " Allah'tan başka hiçbir şey görmüyorum veya Allah'tan başkasına bakmıyorum veya benzeri şeyler söylerse, söylediği ispat edilebilirse, onların bu sözlerden kastı, söylemek istediği, " Allah'tan başka terbiyeci, başka müdebbir, başka yaratıcı, kendim için başka ilah görmüyorum. Korku ve umut edebilecek O'ndan başka bir kudret kabul etmiyorum" dur. Zira göz kalbin kapıldığı şeye nazar eder, ona bakar. Bir kimse bir şeyi sever, ümitlenir, yahut ondan korkarsa, ona iltifat eder ve elbette ona yönelir. kalpte ona sevgi, ondan ümitlenme ve korkma, o şeye nefret ve kalbe ait diğer hallerden her hangi bir ilgi olmadığı zaman, kalp ona iltifat etmeyi, ona bakmayı asla istemez. Sadece onu üstünkörü görür belki.

Kalbin meyletmediği şeylere bakan sadece bir eşyaya bakar gibi bakar fakat aslında görmez. Büyük âlimler ve salih Müslümanlar. Tevhid-i Rabbaniyi tecrit ve dinin tamamında ihlası gerçekleştirme konusunda öyle şeyler zikrediyorlar ki... Kul Allah'tan başka hiçbir şey en küçük bir iltifat göstermeyecek, bıkmayacak, korkmayacak, ümitlenmeyecek. O kadar ki, kalbi bütün yaratıklardan azade olacak, müstağni kalacak. Böyle bir insan, yaratığa Allah nuru ile bakar. O'nun işittirmesiyle işitir, hak ile tutar ve hak ile yürür. Yaratıklardan Allah'ın sevdiğini sever, sevmediğini de sevmez. Allah'ın dost saydığını dost, düşman saydığını düşman sayar. Yalnız Allah'tan korkar ve Allah'tan korktuğu için dünyada hiçbir şeyden korkmaz. Dünyada bütün işlerinde Allah'a ümit bağlar, Allah'ı bırakıp dünyaya umut bağlamaz. İşte bu haller, bütün enbiya, evliya ve salih kulların kalplerini dolduran gerçeklerin, marifetlerin ta kendisidir. Gerçek tevhid budur.

Üçüncü gruba girenlerin tevhidi ise, yani, vücutta yok olmak, vahdet-i vücut tevhidi ise, firavunun ve onun yolunda gidenlerin tevhididir. Yahudi Karamita teşkilâtlarının ve bu teşkilâtın yolunda giden, Hallaç, Muhiddin Arabî, İbni Fariz, İbni Sebî ve Afif Telmasani'nin ileri sürdüğü vahdet-i vücudu kendilerine din edinen ve kabul eden insanlar gibi...

Allah'ın Resulüne bağlı olanların fenası ise, bu çeşit fena övülen, methedilen cinsten bir gerçektir. Böyle bir halle hallenen kişi, Allah'ın övdüğü, sevdiği evliyalarından kurtuluşa eren cemaatinden ve zafer kazanan askerlerinden olur.

Yukarda zikrettiğimiz sözlerle, meşayih ve alimler "Allah'ı yaratıkta görüyorum" demek istemiyorlar. Çünkü Allah yer gök ve onun içinde olan her şeyin Rabbidir.

Böyle bir sözü ancak dalaletin en son noktasına ulaşmış sapıklar söyleyebilir. Bu da akıl eksikliğinden doğan itikat bozukluğudur. Böyle kimseler dinsizlik ile delilik arasında bocalayan kimselerdir. Din yolunda kendisine uyulan büyük alimler, ümmetin selefinin önde gelen imamlarının ittifak ettiği birleştiği şeyler üzerinde buluşmuşlardır. Bu birleştikleri şey, Allah'ın yaratıklardan ayrı olduğu gerçeğidir. O'nun zatından yaratıkların da hiç bir parça bile yoktur. Yaratıklardan hiçbirisi de O'nun zatında mevcut değildir. Ezelî olanı, kadim olanı sonradan var edilmiş olandan ayırmak ve haliki ait olduğu eşsiz ve benzersiz yere oturtmak her mümin insan için farzdır. Ve bu söz büyük din önderlerinin söylediği en büyük gerçektir. Onlar kalplere musallat olan arızalardan ötürü pek çok gerçek sözler söylemişlerdir. Meselâ: İnsanlardan bazıları zaman zaman mahlukâtın vücudunu görür, somut varlığını müşahade eder, fakat onun mücerredini soyutunu, iç yüzünü göremez, müşahade edemez, idrak edemez. Çünkü kalbinde farkları görücü, birbirinden ayırıcı hassa yok olmuştur. Aslı göremediğinden, gerçeğe nüfuz edemediğinden, surette, görüntüde kaldığından, görebildiğini yerin ve göğün sahibi zanneder. Güneş ışığını gören ve bu gördüğünü güneş zanneden insanın durumunda olduğu gibi. Onlar bazen hem fark hem de birlikten bahsediyorlar. Fena kavramı hakkında birçok sözler bulunduğu gibi, bu konuda birçok yazılı ibareler vardır...

Hiç şüphe yok ki, insanoğlu yaratıkların çokluğuna ve çeşitliliğine şahit olduğu zaman şaşır kalır. Bu şaşkınlık kalbini, kalbî bağlarını böler dağıtır. Kalbin çokluk karşısındaki şaşkınlığı, yaratıklara bağlar onu. Fakat bu bağlılık, ya muhabbet, ya korku yahut da umut şeklindedir. Fakat mahlûkatı birleşik olarak tekleşmiş gördüğü zaman, kalbi Allah'ın tevhidi, ortağı olmayan o mabuda kulluk etmek üzere birleşir. Böylece bütün yaratıklara iltifat ettiği halde, kalbi tek başına Allah'a iltifat eder. Bu iltifat, Rab korkusu, umudu ve yardım isteme şeklinde tecelli eder. Bu durumda bazen yaratan ile yaratılanın arasını ayırt edebilmek için, yaratığa bakma fırsatı bulamayacak kadar kalbi Allah ile meşguldür. Durum bu olunca, yaratıklardan kastı olarak yüz çevirir. Bütün düşüncesini bir noktaya sadece Hakka yöneltir. Böyle bir hal, fena deyiminin ikinci tipine girer. Fakat ikincisinden biraz farkı vardır. Bu fark kulun, yaratığın Allah ile kaim olduğunu, ancak O'nun emriyle hareket ettiğini bitmesidir. Yaratıkların çokluğunun ve çeşitliliğinin Allah'ın birliği içinde yok olduğunu; Allah'ın bütün yaratılmışların Rabbi, ilahı, yaratıcı ve maliki olduğunu görür. Onun için, ihlas, muhabbet, korku, ümit, isteme, tevekkül, O'nun için düşmanlık ve dostluk etmek, itibar ve kalbi Allah üzerinde birleşmekle birlikte, yaratan ile yaratılan arasındaki farka, ikisini birbirinden ayırt ederek bakar. Ve yaratığın çok ve çeşitli olduğunu müşahade ederek, Allah'ın her şeyin Rabbi, maliki

ve yaratıcısı olduğunu ve O'ndan başka ilâh bulunmadığını bilir ve buna inanır.

İşte bu şuhud, yani müşahede ve görüş, sağlam görüşün ta kendisidir. Ve bu görüş, kalbin ilminde, şahadetinde, zikri ve marifetinde, hal ve ibadetinde, kast ve iradesinde, muhabbet, dostluk ve taatında vaciptir. Allah'tan başka ilah yoktur, yani; "Lâ ilahe illallah" gerçeğine şahadetin ta kendisidir. Tevhidin gerçekleşmesidir. Zira bu şahadet, kalpten, haktan başkasının ilahlığını silkip atmaktır. Sadece Allah'ı ilâh, tek hükmedici olarak kabul etmektir. Şahadet, bütün yaratıklardan ilahlık hakkını ve vasfını kaldırır. Sadece yerin ve göğün yaratıcısı ve tek sahibi Allah'ın hakkı olduğu kabul edilmiş olur. Böyle bir şahadet ancak kalbin Allah'tan gayri her şeyden temizlenmesini gerektiren bir şahadettir. Bu durumda kul, bilgi ve niyetinde, şahadet ve iradesinde, marifet ve muhabbetinde, yaratıcı ile yaratılanın arasını ayırıcı olur. Öyle ki, sadece Allah'ı bilir, O'nu zikreder ve kalbini O'nun hikmetleriyle doldurur. Fakat bununla beraber o, Allah'ın mahlûkattan ayrı, yaratık olmadan da O'nun tek başına var olacağını bilir ve bunu hiç bir zaman aklından çıkarmaz. Böylece, sadece Allah'ı sever, O'nu yüceltir ve yalnız O'na kul olur. Umudunu sadece O'na bağlar ve yalnız O'ndan korkar. Sadece O'nu sever, O'nun dost olduklarına dost, düşman olduklarına ise düşman olur. Yalnız ondan yardım dilenir ve sadece O'ndan talep eder. O'nu kendine vekil ve sahip kabul eder, O'ndan başkasından yardım dilenmekten, korkmaktan şiddetle kaçınır. O'ndan başkası için dostluk kurmaktan, düşmanlık yapmaktan sakınır. O'ndan başkasının meşru olmayan emirlerine itaat etmektен uzak durur. Bütün bu haller Allah'ı yegane yaratıcı olarak kabul etmenin tabii sonucudur. Bütün bunlar O'nun rububiyetini kabul etmiş olmanın özellikleridir. Ki O her şeyin Rabbi, Maliki, haliki ve müdebbirdir. İşte bu şekilde inanılırsa, Allah'ın muvahhid ve gerçek kulu olunur.

• Zikir

En geçerli zikir: Rivayet edilir ki, Tirmizi'-den naklen-. **"En gerçek ve efdal zikir "Lâ ilahe illallah"dır.** Tirmizi'nin ve diğer muhaddislerin zikrettiği hadis şöyledir: **"Zikrin en efdali Lâ ilahe illallah, duanın en faziletlisi ise Elhamdulillah'tır."** (Tirmizî)

Muvatta ve diğer hadis kitaplarında Ubeydullah oğlu Talha'dan rivayet edildiğine göre, Allah'ın Resulü şöyle buyurmuştur: "Benim ve benden evvel gelen Resullerin söylediklerinin en faziletlisi:

"La ilahe illallahu vahdehu la şerîke leh. Le hulmulku ve lehul hamdu ve huve âlâ külli şey'in kadir" 'dir." (Malik)

Yukarda ki sözlerin Türkçe'si şöyledir: **"Allah"dan başka ilah yoktur. O tektir ve şeriki yoktur. Mülk ve hamd O'nundur. O her şeye kadirdir."**

Bir kimse, bu zikir halkın, avamın zikridir, havasın ve yüce insanların zikri müfret isimdir, halbuki bu zamir isimdir; Yani, zikir sadece "Allah"

kelimesinden ibarettir derse, bunu söyleyenler sapıtmış ve yoldan çıkmışlardır.

Bazılarının **"Sen, Allah o kitabı indirdi de, sonra onları bırak, batıl dedikodularında oyalanıp dursunlar."** (Enam: 91) âyetini iddialarına delil getirmeleri, bunların en büyük yanılgılarıdır. Çünkü âyetteki Allah ismi, istifhamın, yani sorunun ve acabanın cevabındaki emirde zikredilmiştir. Ki âyetin evveli "Musa'nın insanlara nur ve hidayet olarak getirdiklerini kim indirdi?" şeklindedir. Âyetin arka kısmında da "Allah de" denmektedir. Böylece yukarıdaki soruya cevap verilmiş olmaktadır. Yani, Hz. Musa'nın getirdiği kitabı, Allah indirdi de, denmektedir. Tekten Allah demek değildir bu. Allah ismi başlangıç, haberi de sorunun delâlet ettiği cümledir. Meselâ: Sana kim geldi, diye sorulduğu zaman, cevaben Zeyd denildiği gibi...

Sonra tek bir isim, ister şahıs zamiri, isterse gayb zamiri olsun, tam bir kelâm ve mânâ ifade eden bir cümle değildir. Yani, Allah Allah Allah, hu hu hu kelimeleri tam bir anlam ifade eden kelime değildir. Bu çeşit tek kelime ne iman, ne küfür, ne emir, ne nehiy ifade etmez. Bu tarz zikri ahabdan hiç biri yapmamış ve Allah'ın Resulü de yapılmasını söylememiştir. Bir tek özel ya da sıfat ismini zikretmek, kalpte bir bilgi meydana getirmes ve kişiyi faydalı biri yapacak hale sokmaz. Sadece kalpte bir kımıldama meydana getirir ve tasavvur meydana getirir ki, müspet menfi hiçbir fikir bu tasavvurun üzerine bina edilemez. Bizatihi mânâ ifade eden, 'kalpte bir bilgi ve marifet meydana getirmes, böyle bir zikir boşuna yapılmış bir zikirdir. Şeriat ise, tek başına bir anlam taşıyan zikirleri meşru saymıştır. Başka kelimelerle destekli değil, sadece bizzat kendisi bir anlam taşımalıdır fayda verecek zikirlerin.

Bu şekil, tek başına bir mânâ ifade etmeyen zikirlerle sarılanlar, böyle yaptıkları için vahded-i vücud telakkisine düştüler ve işi dinsizliğe kadar vardırıdılar. Bazı şeyhlerin söylediği rivayet edilen: "Yokla ispat arasında ölmekten korkuyorum." sözleri bu kabilden sözlerdir. Yani, Lâ ilahe illallah derken, la ilahe, hiçbir ilah yoktur deyip, ancak Allah vardır demeden ölürsem, kâfir olarak ölüp giderim diye korkarım demek istenmektedir. Bir başka deyimle, işte bu korkudan dolayı, sadece Allah derim, denmeye getiriliyor. İşte böyle bir tevil sakattır. Ve asla böyle bir söze iltifat ve itibar edilemez. Çünkü ameller, hareketler niyetlere göre olmaktadır. Allah'ın Resulü bir gerçek hadiste, can çekişmekte olan bir kişiye "Bir kimsenin son sözü "La ilahe illallah "olursa, cennete girer." diyerek telkin vermektedir.

Eğer bu yüce ve mübarek sözün zikredilmesi mahzurlu olsaydı, ölümü yakınlamış bir kişiye söylemesi için telkin edilmezdi. Onların iddia ettiği ve söyledikleri müfret isimlerden biri telkin edilirdi.

Özetle: Sadece, münferid isim olarak, Allah Allah, hu hu, hay hay diyerek zikretmek, sünnetten çok uzak, bid'atın içinde ve şeytanın sapıklığına en yakın düşen bir faaliyettir. Zira bir insan, "Ya hu Ya hu, veya "hu hu hu" yani, o, o, o dediği zaman, bir zamir olan O ancak kalpten geçen anlama, mânaya göre şekil alır. Yani kalbe olan tasavvura uygun şey olur. kalp ise,

bazen iyi düşünür, bazense kötü. Fusus sahibi İbni Arabî yazdığı bir kitaba "Kitab-ul-Hu" adını vermiştir.

Bunlardan bazısı A'li İmran sûresinin yedinci âyetinde geçmekte olan "Ve mâ yâlemû tevilehu illallah" âyetinin mânasını "Emu" isminin gerçek anlamını Allah'tan başkası bilmez, şeklinde yorumlamıştır. Halbuki ise, âyette geçen hu, yukarda zikredilen müteşabih âyetlere ait bir zamirdir. Ayetin açıklaması ise; "O müteşabih âyetlerin gerçek mânasını Allah'tan başka kimse bilmez" şeklindedir. Bütün Müslümanlar, hatta akli başında bütün insanlar böyle bir iddianın batıl olduğunu kabul etmişlerse de, gene de bunlardan birine şöyle söyledim: "Sizin iddia ettiğiniz şey doğru olsaydı, o zaman âyeti kerimede" Tevilehu" diye bitişik yazılmaz, "Tevile-hu "olarak ayrı yazılırdı."

Kur'an'da Allah şöyle buyurmaktadır mealen: **"Hem Rabbin ismini zikret, hem de yalnız O'nu yücelt."** (Müzemmil: 8)

"Rabbinin ismini tesbih et." (Âlâ:1)

"Temizlenen ve Rabbinin ismini zikredip de namaz kılan şüphesiz felaha erdi." (Âlâ:14 ve 15)

"Azim olan Rabbinin ismini tesbih et." (Vakia: 74)

Bunlar ve bunlara benzer âyetlere bakarak, emredilen zikrin tek isim olarak zikredilmesi gerekmez. Çünkü, Allah Resulünün sünnetinde sabit olmuştur ki: "Azim olan Rabbinin ismini tesbih et" âyeti kerimesi nazil olduğu zaman Allah'ın Resulü şöyle buyurmuştur: **"Bunu secdenizde yapınız."** (Ebu Davud ve Ahmed) Bunun üzerine Müslümanlar için rükûda "Sübhanerabbileyazim" -azim olan rabbimi tesbih ve tenzih ederim- diyerek zikir ve tesbih eylemek sünnet kılınmıştır. Sahih olan rivayete göre, Allah'ın Resulü rükûunda, yukarda zikrettiğimiz tesbihi söylüyordu. Bunda bütün Müslümanlar ittifak etmişlerdir.

Demek ki, yüce olan Rabbin ismini tesbih etmek ve zikretmek emri tek isim olarak, Allah Allah değil de, tam bir mânâ ifade eden cümle halinde tatbik edilmiş ve sünnet haline gelmiştir. Nitekim bir sahih hadiste Allah Resulü şöyle buyurmaktadır: "Kur'anı Kerimden sonra en faziletli kelâm: Sübhanallah, velhamdülillah ve lâilahe illallahu vallehu ekber - Allah'ı tesbih ve tenzih ederim. Ham Allah'a mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah her yücelikten yücedir - kelâmıdır." (Müslim)

Diğer bir sahih hadiste şöyle buyrulmaktadır: "İki kelime vardır ki, dilde hafif, fakat mizanda, keyfiyette ağır ve Rahman'a göre sevgilidir. Bunlar: Subhanallahu ve bi hamdihi, sübhanallahilazim " (Buhari)

Başka bir hadiste de şöyle buyrulmaktadır: "Her kim günde yüz kere, la ilahe illallahu, vahdehu ve şerikelehu, lehül mülkü ve lehül hamdu ve hûve alâ külli şeyin kadir-Allah'tan başka ilah yoktur, O birdir ve şeriki yoktur, mülk O'nun, hamd O'nundur, o her şeye güç yetirendir. -derse, Allah o kimseyi o gün şeytanın şerrinden emin kılar, ta akşam vaktine kadar. Kendi

gibi veya kendinden fazla söyleyenden başka hiç kimse o adamdan daha faziletli olamaz." (Buhari)

Bir başka hadiste de şöyle buyrulmuştur: **"Her kim günde yüz kere, Sübhanallahu ve bihamdihi subhanallahülazim - hamd ile Allah'ı tesbih ve tenzih ederim, azim olan Allah noksanlardan münezzehtir. - derse, o kimselerin hataları silinir, o hatalar isterse deniz köpüğü kadar olsun."** (Buhari ve Müslim)

Ahmed bin Hanbel'in Mu vatta isimli hadis kitabında rivayet edilen bir hadisi şerifte şöyle buyrulmaktadır: "Ben ve benden önceki nebilerin söylediği en yüce kelâm **"Lâ ilahe illallahu vahdeh-u lâ şerike lehül mülkü ve lehül hamdu huve âlâ külli şeyin kadir"** kelâmıdır."

İbni Mace'nin ve diğerlerinin sahih hadis kitaplarında Allah'ın Resûlü şöyle buyurmuştur: **"Zikrin en efdali ve faziletlisi "Lâ ilahe illallah" duanın en faziletlisi "Elhamdülillah"dır."**

Zikir ve dua konusunda bunlara benzer hadisler çoktur. Kur'an-ı Kerimde de birçok âyeti Kerime zikir ve duayı talim ve beyan buyurur. Fakat hiç birinde bir tek ismin zikredilmesi gerektiği söylenmemiş böyle bir şey emredilmemiştir. Emredilen bütün zikirler ya cümle halinde, veya tek başına bir anlam taşıyan kelâmlardır.

Müslümanlara namazlarında .ezanlarında, bayramlarında bir tek ismin zikredilmesi emredilmemiştir. Hepsi, söylenmesi gerek bütün kelâmlar, mutlaka bir anlamı tam olarak ifade etmelidir. Meselâ müezzin; **"Allahu ekber Allah-u ekber, eşhedu en la ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden Resûlullah"** demektedir. Namazda ise; Allahu ekber. Subhanerabbîyel azim, Subhanerrabbîyel âlâ, semiallahu limen hamide, rabbena lekel hamd, ettehiyatü lillahi ve hac yapmakta olanın, lebbeyk Allahümme lebbeyk ve diğer bütün ibadetlerimizdeki her zikir, hep bir mâna ifade eden cümleler halindedir. Allah böyle emretmiştir. Hiç birinde tek bir ismin veya zamirin zikredilmesi emredilmemiştir.

Hülasa, anlatmak istediğimiz şudur: Allah'ı zikreden kelimelerin meşru olanı, o kelimelerin tam bir anlam taşıyanıdır. Buna kelâm ismi verilir. Ancak bu çeşit zikir kalpleri takviye eder ve kalbin sahibine iyi işler yaptırır. Böylece insana sevap ve mükâfat kazandırır. kalpleri Allah muhabbetine ve büyüklüğü karşısında boyun eğmeye zorlar. Bu çeşit zikirde burada sayıp dökmeye imkân bulamadığımız nice faydalar vardır.

Zikri, tek başına bir anlam ifade etmeyen, destek isteyen isim kelimelerle yapmaya gelince: Bu isim ister Allah olsun, isterse Allah'ın zamiri "hu" olsun, üstün önderlerin ve ariflerin zikri olduğu şöyle dursun, bu çeşit zikirlerin hiçbir aslı esası yoktur. Tersine, bu çeşit zikir, çeşitli delâlet ve bid'atlere vesile ve vahded-i vücud ve ilhad ehlinin fasit hallerine ve niyetlerine bir vasıta. Bunlar hakkındaki kaynaklarımız bu kitabın başka satırlarında ifade edilmiştir.

BÜTÜN DİNLER İKİ BÜYÜK ESAS GETİRMİŞLERDİR!

- Allah'tan başka hiç kimseye kulluk ve ibadet etmemek.

- Allah'a kulluğu ancak dinin kaynağından öğrenip yapmak, kendi aklımızın, heva-hevesimizin bize telkin ettiği bid'atlere dayalı olarak ibadet yapmamak..

Yüce Allah şöyle buyurmaktadır meâlen **"Bir kimse Rabbinin rızasına kavuşmak arzusu taşıyorsa, salih bir amel işlesin ve Rabbine yaptığı ibadette kimseyi O'na ortak koşmasın."** (Kehf: 110) Bu aynı zamanda iki şahadetin gerçekleşmesidir. Allah'tan başka ilâh olmadığı ve Muhammed'in O'nun resulü olduğuna şahadet.

Birinci şahadete, O'ndan başka kimseye itaatle ibadet etmememiz gerektiğini. İkinci şahadette ise, Muhammed adlı Resul aracılığı ile gönderilen şeriata, Kur'ân'a göre bu ibadet ve itaati yapmamız gerektiğini belirtmekteyiz. Resulün getirdiklerini, tebliğ ettiklerini tasdik ve emirlerine uymak bizim için bir farzdır ettiğimiz şu şahadete göre.

Hiç şüphe yok ki Allah'ın Resulü, bize Allah'a nasıl ibadet edeceğimizi bildirmiş, kötülüklerden, bidatlerden menetmiş, onların birer dalalet ve sapıklık olduğunu haber vermişti Kâinatın yaratıcısı buyuruyor ki mealen: **"Hayır, onların dediği gibi değil. Her kimi itaat ve emelinde muvahhit bîr mümin olarak kendi tamamen Allah'a teslim ederse, onun için Rabbi katında emelinin mükâfatı olarak cennet vardır. Onlar için hiç bir korku da yoktur ve onlar mahzun da olmazlar."** (Bakara: 112)

Ve biz, nasıl ki sadece Allah'tan korkmakla, ancak O'na tevekkül etmekle, rağbet etmekle, O'ndan yardım dilemekle ve ibadetlerimizi sadece Allah için yapmakla mükellef isek, aynı şekilde, Resule uymakla, emrine itaat etmekle ve yasakladıklarından kaçmakla da mükelleftir. Helâl sadece O'nun helâl ettiği, haram sadece onun haram saydığı ve meşru din sadece onun meşru saydığı şeydir. Yüce yaratan mealen şöyle buyuruyor:

"Ne olurdu bunlar Allah ve Resulü kendilerine ne verdiyse razı olsaydılar da, şöyle deseydiler: "Bize Allah yeter. Allah bize fazlın an yine verir, Resulü de.. Biz ancak Allah rağbet edicileriz." (Tevbe: 59) Yüce Allah vermeyi, kendine ve Resulüne dîl kılmıştır. Bir başka ayette olduğu gibi: "Resulün size verdiğini alın, vermediğinden de geri durun." (Haşr: 7)

Tevekkülü ise sadece kendine ait kılmıştır yüce yaratıcı: **"Allah bize yeter dediler "** (Tevbe: 59) Dikkat edilirse, Resul bize yeter denmemiştir. Ashabın vasıflarını anlatan âyetlerde de şöyle buyrulmuştur: **"Onlar o kimselerdir ki, insanlar onlara "halk size kötülük etmek üzere birleşti, onlardan korkun" dedikleri zaman, onların îmanlarını artırır ve derler**

ki: **"Allah bize yeter. O ne güzel bir vekildir."** (Âli İmran: 173) **" Ey Nebi! Sana ve sana uyan müminlere Allah yeter.."** (Enfal: 64) Bir başka âyette de: **"Allah kuluna yeterli değil midir?"** (Zümer 36) denmektedir. Allah'ın Resulü ibni Abbas'a şöyle buyurmuştur: **"istediğin zaman Allah'tan iste, istiane ettiğin zaman Allah'tan istiane et."** (Ahmed ve Tirmizî)

Kur'an birçok âyette bu noktaya temas ve işaret etmektedir. İbadet, haşyet ve takva Allah'a ait kılınmış, muhabbet ve sevgi hususunda ise, Allah ve Resûlüne birlikte zikredilmiştir. Hz. Nuh'un da dediği gibi: **"Allah'a ibadet edin! yalnız O'ndan korkun ve bana itaat edin!"** (Nuh: 3)

Diğer bir ayette mealen şöyle buyruluyor: **"Her kim Allah'a ve Resulüne itaat eder, Allah'tan korkar takva sahibi olursa işte kurtuluşa erenler bunlardır."** (Nur: 52)

Eğer özetlersek: Resuller, ibadet, rağbet ve tevekkülün sadece Allah'a ait olduğunu, itaatin da Allah'la birlikte kendilerine yapılmasını gerektiğini vurgulamışlardır. Fakat şeytan Hristiyan ve diğerlerini aldattı ve Hz. İsa veya rahiplerini onlara rableri olarak tanıttı. Böylece onlar başladılar bu çeşit Rablere itibar etmeye. Böylece Allah'a şirk koştular ve Resulüne asi duruma düştüler. Başladılar onlara rağbet ve tevekkül etmeye, emirlerine karşı ve sünnetlerine muhalif olduğu halde onlardan yalvarıp isteme büyük hatasına düştüler. Fakat bunlara karşılık Allah ihlaslı kullarını, yani müminleri hakkı bilen ve ona uyanların yoluna, doğru yola şevketti. Böylece gazaba uğrayanların ve sapıtanların yolundan gitmediler. Dinlerini sadece Allah için ihlasla benimsediler. Allah'ı sevip, yalnız O'na güvendiler, umutlarını sadece O'na bağladılar. Yalnız O'ndan korktular ve sadece O'ndan istediler. Bir tek O'na rağbet ve iltifat ettiler. İşlerini O'na havale ettiler. O'nu kendilerine vekil edindiler ve Resullerine de itaat ettiler. Resullerini üstün bir yere koyup hürmet ettiler ve onları sevdiler. Onları dost edinip sözlerini dinlediler. Eserlerine sarılıp, önderliklerini kabul ederek doğru yolu buldular. İşte, bu. Yüce Allah'ın evvelki ve sonrakilere gönderdiği Resullerin ve İslâm dininin ta kendisidir. Bu öyle bir dindir ki, Yüce Allah bu dinden başkasına bağlanmayı asla kabul etmiyor Allah'a kulluğun ve ibadetin tek yolu bu dinden geçmektedir, ibadet ve kulluğun gerçeği sadece bu dinde bulunmaktadır.

Yüce Allah'tan, bizi bu dinin üzerinde sebatkâr kılmasını, ve bizi yine bu dinle yüceltmesini niyaz ederiz. Bizi ve diğer Müslüman kardeşlerimizi bu dinin gereklerini yerine getirirken ukbaya göçürmesini .intikal ettirmesini dua ederiz. Hamd yalnız Allah'ındır. Selât ve selâm ise, efendimiz Muhammed Mustafa ve onun yüce arkadaşları üzerine olsun..

İSLÂM DİNİNDE ALLAH İLE KUL ARASINDA VASITA VAR MIDIR?

Her ihtiyacımıza yeterli olan Allah'a hamd, seçip beğendiği kullarına salât ve selâm olsun. Bu küçük risale iki kişi arasında geçen bir konuşmayı, tartışmayı dile getirmektedir. Kişilerden birisi **"Allah ile bizim aramızda mutlaka bir aracı olması lâzımdır. Çünkü biz vasıtasız olarak Allah'a**

vasıl olmaya muktedir değiliz" diyor. İkincisi ise, bu sözlerin ifade ettiği anlamlara cevap veriyor... Alemlerin yaratıcısı ve Rabbi olan Allah'a hamd olsun. Eğer vasıta deyimiyle, Allah'ın emirlerini bize tebliğ eden kimseler kast ediliyorsa, bu söz haktır ve doğrudur.

Mutlaka insanoğlu Allah'ın neleri sevdiğini neleri sevmediğini, nelerden razı olup, neleri istemediğini, neleri emredip, nelerden yasakladığını, dostlarına hangi nimeti, düşmanlarına hangi cezayı hazırladığını kendi başına bilemez. Yine insanlar, Allah'a lâıyk olan güzel isimleri ve yüce sıfatları idrak edemezler. Bunları kendi akıllarıyla bulmaktan aciz kalırlar. İşte bütün bunlar ve benzerlerini bilebilmek için insanın Allah ile kendisi arasında bir vasıtaya ihtiyaçları vardır. Ve bu vasıta da Allah'ın seçip görevlendirdiği Resullerdir. Ancak bunlar aracılığı ile Allah'ın istekleri bilinebilir. Bu aracı Resullere inananlar ve onları takip edenler doğru yola ulaşanlardır. Allah bunlara katında yüce makamlar verir, derecelerini yükseltir ve ahirette de nimet ve şeref bahşeder. Resul ve nebilerine karşı olanlar ise, melûn lanetliler, sapık azıtanlardır.

Yüce Allah mealen buyuruyor: **"Ey adem oğulları! Eğer size aranızdan âyetlerimi tebliğ eden nebi ve Resuller gelirse, artık kim onlara muhalefetten sakınır ve nefsini ıslâh ederse, onlar için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır. Ayetlerimizi yalanlayanlar ve onları kibirlerine yedirmeyenler ise, onlar ötesin dostudurlar ve onlar o ateşte ebedî kalıcıdırlar."** (A'raf: 35 ve 36)

"Artık ne zaman benden size doğru yola götürücü bir kitapla Resul gelirse de kim benim doğru yoluma uyarsa, o kimse sapıtmaz ve bedbaht olmaz. Kim de benim doğru yolumu kabul etmezse, onun da hakkı dar bir geçimdir. Ve biz onu kıyamet gününde gözleri kör olarak hasrederiz. O, "Rabbim! Beni neden kör hasrettin, halbuki ise ben görüyordum" der. Allah da ona şöyle cevap verir: "Sana âyetlerimiz geldiğinde sen onları görmedin ve unuttun. İşte bugün de sen görülmeyip unutuluyorsun!" (Taha: 123, 127)

İbni Abbas "Kur'anı Kerimi içindekileri anlayarak okuyan, ve âyetlere uygun hareket eden kimseyi Yüce Allah bu dünyada sapıtmamayı, öbür dünyada da bedbaht etmemeyi vaad etti ve garanti altına aldı." demektedir.

Cehennem ehlinde Yüce Allah şöyle haber veriyor: **"Her gün cehenneme atıldıkça, muhafızları onlara sorarlar: "Size azab ile sakındırıcı bir nebi gelmedi mi?" Onlar cevap verir: "Evet! Gerçek o ki. Bize azapla sakındırıcı ve korkutucu nebi gelmiştir. Fakat biz onu yalanlayarak dinlemedik. Allah seninle hiçbir şey indirmemiştir. Sen ancak büyük bir sapıklık içine esin demiştik."** (Mülk: 8, 9)

"O kâfirler ,ayrı ayrı bölükler halinde cehenneme sürüldü. Nihayet oraya geldikleri zaman onun kapıları açıldı. Cehennemin muhafızları onlara "Size aranızdan Rabbinizin âyetlerini karşınızda okuyacak, sizi bu günlere gelmekle korkutacak nebiler gelmedi mi?" diye sorarlar.

Onlar "Evet, geldi" diyerek cevap verirler. Öyleyse azab hükmü kâfirlerin üzerine bir hak oldu." (Enam: 48, 49)

"Nuh'a ve ondan sonraki nebi ve Resullere vahyettiğimiz ve İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve evlâtları İsa, Eyub, Yunus, Harun ve Süleyman'a vahyettiğimiz ve Davud'a Zebur'u verdiğimiz gibi, ey Muhammed hiç şüphesiz sana da vahyettik biz. Gönderdiğimiz nebi ve Resûllerin menkıbelerini gerçek olarak sana bildirdik. Yine nebi ve Resuller yolladık ki, onların hayatlarından sana bir haber vermedik. Allak Musa ile de hitap ederek konuştu. Biz nebi* ve Resullerimizi rahmet müjdecileri ve azab habercileri olarak gönderdik. Ta ki bu elçilerimizden sonra, insanların Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın. Allah mutlak galiptir, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir." (Nisa: 63, 65)

Bu âyetlerin birçok benzeri vardır Kur'an-ı Kerimde. Ve bu esaslar, Yahudi ve Hristiyanların da birleştiği esaslardır. Bütün dinler Alları ile kulları arasında, Allah'ın yasak ve emirlerini tebliğ edici nebi ve resulleri aracı olarak kabul ederler. Böyle bir vasıtayı hiç kimse inkâr etmez herhangi bir semavî dine bağlı olarak.

Yüce Allah buyurur: "Allah, melekler ve insanlar arasından elçiler seçip gönderdi." (Hacc: 75)

Bütün dinlerde bu esası inkâr eden kâfir olur. Yüce Allah'ın Mekke'de indirdiği Enam, A'raf ve baş tarafında, elif, lam, ra, ha, mim, tâ sin gibi harfler bulunan sûreler, Allah'a, elçilere ve ahirete iman gibi İslâm dininin esaslarını beyan ederler. Yüce Allah bu sûrelerde elçilerini yalancı sayan kâfirlerin hallerini ve onları nasıl helak eylediğini .elçilerine ve onlara iman edenlere nasıl yardımcı olduğunu beyan buyurmuştur...

İşte bu konudaki âyetlerden mealen bir kaçı: "Andolsun ki elçiler olarak gönderilen kullarımız hakkında geçmiş bir sözümüz vardır. Muhakkak onlar behemehal onlar galibdirler. Muhakkak ki bizim ordumuz, herhalde onlar zafer kazanacaklardır." (Saffat: 171, 173)

"Muhakkak biz elçilerimizi ve iman edenleri, hem dünya hayatında hem de meleklerin şahit olacağı kıyamet gününde muzaffer kılacağız." (Mümin: 51)

Yüce Allah'ın da buyurduğu gibi, nebi ve resullere uyulur ve kayıtsız şartsız onlara itaat edilir: "Biz hiçbir elçiyi, Allah'ın izni ile kendisine itaat edilmesinden başka bir hikmetle göndermedik." (Nisa: 64)

"Kim elçimize itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur." (Nisa: 80)

"De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız, bana tabi olunuz, Allah da sizi sever ve günahlarınızı bağışlar." (Âl-i İmran: 31)

"İşte elçimize iman edenler, onu tazim edenler, ona yardım edenler, ve onunla indirilen Kur'an-a tabi olanlar. İşte onlar selâmete erenlerin tâ kendileridir." (Araf: 157)

"Andolsun ki, Allah'ın Resulünde sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü umar olanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için çok güzel örnekler vardır." (Ahzab: 21)

Şayet vasıta ile anlatılmak istenen anlam, faydaları celb, zararları defetmek için gerekli bir vasıta ise... Meselâ: Kulların rızıklandırılmasında, kendilerine imdat ve hidayet edilmesinde bir vasıtanın bulunması ve kulların bu menfaatleri böyle bir vasıttan istemeleri ve ondan bunu ümit etmeleri gibi bir vasıtanın olması murat ediliyorsa...

İşte böyle bir vasıta telakkisi en büyük bir şıktır. Yüce Allah bu iddialarından ötürü Hristiyan ve Musevileri kâfir saymıştır. Ki onlar Allah'tan gayrisini kendilerine dost ve şefaathiler edinmektedirler. O dost ve şefaathilerden menfaat bekliyorlar, belâları defetmelerini istiyorlar. Her ne kadar Allah'ın izin verdiği insanların şefaathetmeleri hak ise de...

Şefaathet hakkında Yüce Allah buyuruyor ki: **"Allah gökleri ve yeri ve bunların arasında olanları altı günde yaratan ve sonra tahtına kuruldur. Sizin bunlardan başka hiçbir yeriniz, Allah'tan başka hiçbir şefaathiniz yoktur. Artık iyice düşünmez misiniz? (Secde: 4)**

"Rablerine götürölüp toplanacaklarından korkanları, sen Kur'an'la sakındır ki, onların O'ndan başka ne bir yeri ne de bir şefaathisi yoktur. Senin bu inzârın onların sakınmaları içindir." (Enam 51)

"Kur'an ile anlat ki, hiç kimse günah kazanarak kendini helâke sürüklemesin. Hiçbir nefse Allah'tan başka ne bir yâr, ne de bir şefaathisi yoktur." (Enam: 70)

"De ki: "Allah'ı bırakıp, boş yere ilâh, veya Allah ile aranızda vasıta ve şefaathisi zannettiklerinizi çağırın. Onlar sizin herhangi bir sıkıntınızı gideremeyecekleri gibi, herhangi bir şeyi de değıştirmemezler. Onların dua edin istedikleri de Allah ile, kendileri arasında vasıta olarak kabul edip ,dua ve istimdat ederek yardım ve şefaathilerini istedikleri, melekler, elçiler ve şâlin kimseler de, hangisi rablerine daha yakın olacak diye vesile arayıp duruyorlar. O'nun rahmetini umuyorlar. O'nun azabından korkuyorlar. Çünkü Rabbinizin azabı korkunçtur." (İsra: 56, 57)

"Müşriklere de ki: "Allah'tan başka ilah zannettiklerinize, istediğiniz kadar yalvarın, istimdat edin, onların ne göklerde ne de yerde bir zerre miktarınca bile güçleri yoktur. Onların buralarda hiçbir ortaklığı olmadığı gibi, Allah'ın da bunlardan kendisine bir yardımcı kabul ettiği yoktur. O'nun nezdinde, kendisine izin verdiklerinden başkasının şefaathisi kimseye bir fayda sağlamaz." (Sebe: 22, 23)

Seleften bir grup diyor ki: Bir kısım kavimler, Hz. İsa, Hz. Üzeyr ve meleklerle dua edip onlardan yardım dileniyorlardı. Yüce Allah birçok âyetlerle, meleklerin ve elçilerin herhangi bir zararı gidermeye veya değıştirmeye güçleri olmadıklarını, meleklerin de, elçilerin de Allah'tan

istemek zorunda olduklarını onların da Allah'ın rahmetini umduklarını, azabından korktuklarını beyan buyurdu...

"Beşerden hiç bir kimseye yakışmaz ki, Allah kendisine, kitabı, hükmü ve elçiliği versin de, sonra onlar insanlara Allah'ı bırakın da bana kul olun desin. Fakat öğretmekte ve okuyup yazmakta olduğunuz kitap sayesinde, Rabbinize bağlanın der. Sizin melekleri ve elçileri Rabler edinmenizi de emretmez. O size, hiç İslâm'ı kabul ettikten sonra küfre dönün der mi?" (Âli İmran: 79, 80)

Görülüyor ki, Yüce Allah melekleri ve elçilerini Rabler edinenleri müşrik ve kâfir saymaktadır. Öyleyse, bir kimse melekleri ve elçileri, Allah ile kendileri arasında vasıta edinir, onlara dua ve tevekkül eder ve onlardan menfaat celbini ve bela defini isterse meselâ, onlardan günahların affını, kalplerin doğru yola gelmesini, sıkıntıların giderilmesini, yoksulluğun önlenmesini talep ederse, o kimse Müslümanların reylerine göre kâfir olur.

Yüce Allah buyurmaktadır meâlen: **"Çok esirgeyici Allah bir evlât edindi dediler. O'nun şanı bundan yücedir, münezzehidir. Hayır, evlât dedikleri sadece ikrama nail olmuş kullardır. Bunlar sözle asla O'nun önüne geçemezler. Onlar Allah'ın emriyle hareket ederler. Önlerindeki ele arkadakilerini de o bilir. Bunlar O'nun korkusundan titreyenlerdir. Bunlar ki "ilah o değil benim derse" biz O'nu derhal cehennemle cezalandırırız. Biz o zalimleri de böyle cezalandıracağız."** (Enbiya: 26, 29)

"Ne Mesih, ne en yakın melekler Allah'ın kulu olmaktan asla çekinmez. Kim O'na kulluktan çekinir ve kibirlenmek isterse, düşünsün ki Allah onların hepsini huzurunda toplayacaktır." (Nisa: 172)

"Dediler ki: Rahman olan Allah bir evlât edindi. Yemin ederim siz çok kötü bir söz söylediniz. Onlar O Rahman olan Allah'a evlât izafe ettikleri için, böyle bir sözden dolayı nerede ise gökler parçalanacak, yer yarılacak ve dağlar çöküp dağılacaktır. Halbuki o çok esirgeyen Allah için bir evlât edinmek asla yakıştırılacak bir iş değil. Göklerde ve yerde olan herkes, hiç istinası olmamam üzere O Rahman olan Allah'a mutlak kul olarak gelecektir. Andolsun o bunlar cemiyet olarak da saymış, ferd olarak da saymıştır. Her biri kıyamet günü O'na tek başına gelecektir." (Meryem: 88, 95)

"Onlar Allah'ı bırakıp kendilerine ne bir zarar ne de bir fayda vermeyecek olan şeylere bağlanırlar. Bir de, "bunlar Allah yanında bizim şefaathilerimizdir" derler. De ki: "Siz Allah'a göklerde ve yerde bilmediği bir şeyden mi haber veriyorsunuz?" Haşa! O şirk koşmakta oldukları her şeyden çok uzaktır, çok yücedir." (Yunus: 18)

"Göklerde nice melek vardır ki onların şefaathileri bile hiçbir işe yaramaz. Ancak o şefaathiler Allah'ın dileyeyeceği ve razı olacağı kimseler için vereceği izinden sonra olursa, o başka." (Necm: 26)

"Onun izni olmayan kimseye şefaati olan kimmiş?" (Bakara: 255)

"Eğer Allah sana bir zarar dokundurursa, onu kendinden başka hiç bir giderici yoktur. Eğer sana bir hayır da dilerse O'nun bu hayrını geri çevirici hiçbir kuvvet de yoktur." (Yunus: 107)

"Allah'ın insanlara açacağı herhangi bir rahmeti tutacak yoktur. Tutacağı bir şeyi de salıverecek yoktur." (Fatır: 2)

"De ki: "O halde bana haber verin. Allah bana herhangi bir zarar dilerse, sizin Allah'ı bırakıp da taptıklarınız O'nun bu zararını giderebilirler mi? Yahut Allah bana bir rahmet dilerse, onlar O'nun bu rahmetini geri çevirebilirler mi?" De ki: "Bana Allah yeter, güven ve dayanak arayanlar da ancak O'na güvenip dayanırlar." (Zümer: 38)

Bunlara benzer âyetler Kur'an'ı Kerimde daha bir çoktur. Nebi ve Resullerin dışındaki din ve ilim adamlarına gelince: Bunları, nebi ve Resullerin ümmeti arasında, Resullerin getirdiği emirleri ümmete açıklayıp talim ettiren, onlara edep ve terbiyeyi öğreten ve ümmet tarafından dinlenen birer vasıta olarak kabul eden kimseler bu inançlarında isabet kaydetmişlerdir, doğruyu görmüşlerdir.

Bu, din ve ilim adamları bir mesele üzerinde ittifak ettikleri zaman, böyle bir ittifak yeterli bir hüccet ve şüphe edilemeyecek bir delil niteliği kazanır. Çünkü Allah'ın dininin gerçek alimleri hata üzere birleşmezler. Şayet ilim ve din adamları bir mesele üzerinde birleşmişlerse, onu Allanın kitabına ve Resulünün hadislerine havale etmiş, bu iki mutlak kaynağın hükümleriyle halletmişlerdir. Çünkü gerçek din ve ilim adamlarından hiçbiri, şahsen, ferdî bakımdan asla masum değildirler. Onun için bütün insanlar bunların bazı hükümlerini kabul eder, bazılarını reddedebilir. Fakat Allah Resulünün hiçbir sözü ve hükmü asla reddedilemez. Onun için de din ve ilim adamları, ihtilafa düştüğü bir meseleyi Allah'ın ve Resulünün hükmüne müracaat ederek çözümlerler. Din ve ilim adamları hakkında Allah'ın Resulü şöyle buyurmaktadır: **"Alimler nebi ve Resullerin mirasçısıdır. Muhakkak ki Nebi ve Resuller insanlara altını ve parayı miras olarak bırakmazlar. Onların mirası sadece ilimdir. Kim onların bıraktığı ilmî elde ederse, çok büyük bir nasip elde etmiş demektir."** (Ebu Davud).

Bir kimse hükümdara yakın olan kimselerin, hükümdar ile halkı arasında vasıta oluşu gibi, din ve ilim adamlarını veya şeyhleri Allah ile kulları arasında bir vasıta olarak görürse, böyle itikat ederse... Yani, kulların ihtiyaçlarını Allah'a onlar sunuyor ve Allah ancak kullarına onların aracılığı ile hidayet ediyor ve rızık veriyor... Halk onlardan, onlar da Allah'tan istiyor. Aynen hükümdarın yakınlarının, halk namına hükümdardan bir şey istemesi gibi... Elbette ki halk isteklerini doğrudan doğruya hükümdardan istememek için, onun yakınlarını araya koyar. Çünkü, halka karşı hükümdar, yanına varılması mümkün olmayan bir makamdadır. O bakımdan yakınlarından aracı olmasını bekler daima... Böylesin! daha uygun ve faydalı bulur.

Her kim yukarda anlattığımız biçimde, Allah'la kulları arasında bir vasıta olduğuna inanırsa, o kimse müşrik ve kâfir olur. Böyle bir kimsenin tevbe etmesi gerekir. Tevbe ederlerse kurtulurlar, etmezlerse katledilirler. Çünkü bu tesbihçiler, Haliki mahluka benzetmiş ve böylelikle Allah'a en büyük bir şirk koşmuş olurlar. Kur'an'ı Kerimde böyle bir itikadı reddeden âyetler, bu küçük kitaba sığamayacak kadar çoktur.

Hükümdar ile, tebası arasındaki vasıtaların varlığı şu üç sebebe dayanır:

1 - Hükümdar her şeyi bilmez. Onun için, halkın isteklerini bildirmesi ancak aracı ile olur. Halbuki ise Allah, gizli açık her şeyi bilendir. Bir kimse, Allah'a bilgisizlik izafe ederse şirke ve küfre düşmüş olur. Melekler, Nebi ve Resuller, yahut şeyhler haber verinceye kadar, Allah kullarının durumundan haberdar olmaz, gibi bir itikat sahibi, elbette 'ki küfrün en derin gayyasına düşer. Allah her türlü eksiklikten münezzeh olan mutlak bir kudrettir. Gökte ve yerde her ne oluyorsa, kim ne yapıyorsa, onu mutlak hakim bir kudrettir. Gökte ve yerde her ne oluyorsa, kim ne yapıyorsa, onu mutlak anlamda bilir. O her şeyi işitir, en küçük bir zerreyi bile görür. O, ayrı ayrı dillerden kendisine dua edip isteyen kullarının seslerini duyar, dillerini anlar. Birini dinlerken, öbürünü işitmekten uzak olmaz. İsteklilerin ve isteklerin çokluğu O'nu asla yanıltmaz.

2 - Hükümdar güçsüz ve iktidarsız olduğundan, her şeyi bilecek kabiliyet ve güçte olmadığından, vasıtalar olmaksızın halkın isteklerini ve halini bilemez. Ve bilemediği için de, idare etmekten aciz kalır. İşte bundan ötürü hükümdar, bilgi edinmek için, yardımcılar edinir, onları halkla kendi arasında vasıta olarak kullanır. Halbuki ise, yukarda da izah ettiğimiz gibi, Allah'ın haşa böyle bir eksikliği ve zaafı olmadığı için, yardımcıya ve kullanı ile arasında bir vasıta kullanmaya ihtiyacı yoktur. Çünkü o her şeye kadir, her şeye mutlak anlamda güç yetirendir.

O, bütün mevcudatın, o mevcudat içindeki bütün külli sebeplerin yaratıcısı, hükmedici, Rabbidir. O yarattığı hiçbir mahlûka muhtaç değildir. Halbuki ise, hükümdarın yardımcıları ve vasıta olarak kullandıkları, onun sultanlığına ortak olanlardır. Hükümdarlık haklarını bölüşenlerdir. Allah mahlûkuna mutlak anlamda, hiç ortağı olmayan bir hükümrandır. Allah hiçbir ortağı olmayan sultandır, mabuddur ve mülk mutlak anlamda O'nundur. Hamd O'nadır ve O her şeye hükmedecek kudrettedir.

3 - Hükümdar, kendi dışından bazı kimselerin tahriki ve teşviki olmadan, hiç kimseye bir şey vermek istemez, böyle bir arzu duymaz. Ancak, kendisine zarar vereceğinden korktuğu, desteğine muhtaç olduğu bir kimse, hükümdara nasihat ve tavsiye ederse, yol gösterirse, o zaman hükümdarın iradesi uyanır, bir şeyler vermek için faaliyete geçer. Bu hareket, nasihati verenin kalpte doğurduğu merhametten de doğar, ikaz edenin korkusundan da olabilir. Hatta belki de, ikaz edenin hatırı için olur sadece. Allah ise, her şeyin yaratıcısı ve sahibidir. O, kullarına karşı,

annenine çocuğuna duyduğu merhametin çok üzerinde bir merhamete sahiptir.

Her şey O'nun dilemesi ile olur. Ancak O'nun istediği şey olur, istemediği hiçbir şey de olmaz. Allah kullarından bir kısmını diğerleri üzerine yardım etmek için görevlendirirse, ancak o görev yerine getirilir. Bütün yardımlar Allah'ın isteği ile olur. Çünkü, aracılarn öğüdü ve yol göstermesi ancak Allah izin verirse hükümdarın kalbini yumuşatır. İnsanı kalbindeki iradeyi yaratan da Allah'tır. Hiçbir kimse, Allah'a istemediği ve irade etmediği bir duygu sokamaz.

Allah'ın bilgisi dışındaki herhangi bir şeyi kimse kimseye öğretemez, anlatamaz. Bütün bir varlıkta Allah'ın ümit bekleyeceği ve korkacağı hiçbir yaratık yoktur. Bundan dolayıdır ki, Allah'ın Resulü, "Sizden hiç biriniz "Allah'ım, beni istersen affet, istersen rahmet eyle" demesin. İstedini kesin olarak istesin. Zira Allah'ı zorlayıcı hiçbir kuvvet yoktur" buyurmuştur. Allah katında şefaata edecek şeyler, sadece Allah'ın izin verdiği şeylerdir ve ancak Allah'ın izni ile şefaata edebilirler.

Cenabı Hak buyuruyor: **"Allah, o Allah'tır ki, kendinden başka hiçbir ilah yoktur. O, geriye ve ileriye doğru sonu olmayan diridir. Zatiyla ve kemaliyle kaimdir. O'nu uyuklama hali yakalamaz ve asla uyumaz O. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi de ortaksız olarak O'nun. O'nun izni olmadıkça nezdinde şefaata edecek olan da kimmiş? O herkesin önünde ve ardında ne olduğunu kesin kes bilir. O'nun ilminden yalnız kendisinin dilediğinden başka hiçbir şeyi kabil değil kavrayamazlar. O'nun kürsüsü gökleri ve yeri kucaklamıştır. Bunların varlığı O'na ağır gelmez. O çok yüce ve büyüktür."** (Bakara: 255)

"Önlerindeki de arkalarındaki de hep O bilir. Bunlar Allah'ın rızasına kavuşmuş olan kimseden başkasına şefaata edemezler. Bunlar O'nun korkusundan tiril tiril titreyenlerdir." (Enbiya: 28)

"Ey Resulüm! Onlara de ki: "Allah'ı bırakıp da, O'nun yerine koyduklarınız efendilerinize istediğiniz kadar yalvarın. Onların güçleri ne yerde ne de gökte hayır ve şer yapmaya, bir zerre miktarı bile yetmez. Onların buralarda hiçbir ortaklığı olmadığı gibi, Allah'ın da bunlardan hiçbir yardımcısı yoktur. O'nun nezdinde, ahirette O'nun izin verdiği kimselerden başka hiçbir şefaataçinin aracılığı fayda vermez. Nihayet ona izin çıktığı ve korku giderildiği zaman, birbirlerine: "Rabbimiz ne buyurdu?" derler. O şefaata ediciler de: "Hakkı söyledi" derler. O Allah çok yüce ve çok büyüktür." (Sebe: 22, 23)

Bütün bu âyetlerden anlaşılıyor ki, Allah'tan başka hiç kimsede ne verilecek bir mülk ne de herhangi bir başka şey var. Halbuki ise, istenecek, dilenilecek kimsede mülk ve istenen şeylerin hepsi olmalıdır. Her yaratılmış şey ortaksız olarak sadece Allah'ın olduğuna göre O'ndan başkası kimseye herhangi bir şey veremez. Böyle olduğuna göre elbette ki, hiç kimse O'nun

yardımcısı da olamaz. Allah'ın izni olmadıkça, kimse kimseye şefaath edemez. Hükümdarların durumu böyle değildir elbette. Hükümdara aracılık yapacak kadar yakın olan bir kimsede, verebileceği bir miktar mülk vardır. Bazen de mülkte hükümdarla ortaklırlar. Mülkün idare edilmesinde hükümdarın yardımcı, hatta hükümdarın dayandığı kuvvettirler zaman zaman...

Hükümdarın yakınları ve yardımcıları, mülkünde ortak oldukları için, aracılık yapmak için ne hükümdardan ve ne de başkalarından izin almazlar. Hükümdar, bazen bu araçlara muhtaç olduğu için isteklerini yerine getirir, bazen de korktuğu için. Bazen de daha evvel kendisine araçlar tarafından yapılmış bir yardımın bedeli olarak yapar. Hatta hükümdarlar karılarının ve çocuklarının şefaathlerini bile kabul eder. Zira hükümdar karısına ve çocuğuna muhtaçtır. O kadar ki, karısı veya çocuğu kendisinden yüz çevirseler, o bu yüz çevirmeden zarara uğrar. Hükümdar kölesinin şefaathini bile kabul eder zaman zaman. Çünkü bazı is-teklerinin yerine getirmediği kölesinin kendisine iyi hizmet vermeyeceğinden ve hatta kötülük yapacağından korkar. Kulların bir kısmının diğer kısmı üzerindeki şefaathı hep bu cinstendir. Bir insan diğer bir insanın şefaathını yapıyorsa, ya tamah ettiği, istediği bir şey vardır, ya da bir şeylerden korkmaktadır. Halbuki ise Allah ne kimseden bir menfaat bekler, ne tamah ve ihtiyaç sahibidir. Ne de herhangi bir şeyden korkar. O sonsuz zenginlik ve güç sahibidir.

Bütün bunları anlatışımızdaki sebep şudur Allah hiçbir kulun başka bir kuldan bir şey istemesini emretmemiştir. Ancak o istediği şeyde, kendisi için bir maslahat bahis konusu ise, böylesi bir istek yapmaya da engel bir hal yoktur. Bu maslahatın da, ya vacip ya müstehap olması lâzımdır. Yüce Allah kulun bundan başkası için kimseden bir şey istemesini hoş görmez. Hele sadece kendisinin gücü dahilindeki ortaksız sahibi olduğu şeylerin bir kuldan istenmesini hiçbir şekilde izin vermez. Mecbur olmadıkça, hayatı bir konu olmadıkça hiç kimsenin bir başkasından bir şey istemesini haram kılmıştır Yüce Allah buyuruyor: "O gün onların hepsini bir araya toplayacağız. Sonra mülk ve hükümde Allah'a ortak koşanlara: "Siz de, ortak koştuklarınız da durunuz durduğunuz yerde" diyeceğiz. Onları birbirinden tamamen ayırmışızdır. Bize hükümde ortak koştukları Rabbinler onlara: "Siz dünyada bize tapmıyor ve itaat etmiyordunuz ki" diyerek, onları yalanlayacak." (Yunus: 28)

"Haberiniz olsun ki, göklerde ve yerde her ne varsa şüphe yok ki Allah'ındır. Allah'tan başkasına itaat edenler dahi, gerçekte, Allah'tan gayri itaat ettiklerine itaat etmiş olmuyorlar. Onlar ancak kendi boş zanlarına uymuş oluyorlar ve yalan söylemiş oluyorlar." (Yunus: 66)

Müşrikler istediklerini elde etmek için şefaathçiler ediniyorlardı. Yüce Allah bunlar hakkında şöyle buyurmaktadır mealen: "Onlar Allah'ı bırakıp kendilerine ne bir zarar ne de bir yarar sağlayamayacak şeylere bağlanırlar. Bir de bu bağlandıkları şeyler hakkında" bunlar bizîmle Allah arasında bir aracılırlar, Allah katında bizim şefaathçimizdir" derler. De ki: "Allah'a

göklerce ve yerde bilmeyeceği, bilemeyeceği bir şeyden mi haber veriyorsanız?" Haşa, O eş tuttukları her şeyden münezzektir."

"O vakit, Allah'ı bırakıp da kendilerine Rab ve şefaathçi edindikleri düzmece ilahları, onlara Allah'ın azabını savmada yardımcı olmalı değil mi idi? Tersine, bunlar, kendilerini terk edip başlarının çaresine düştüler. Bunlar onların yalanlarıdır, düzdükleri hayalleridir." (Ahkâf: 28)

"Gözünü aç! Halis ve tek geçerli hayat düzeni olan din Allah'ındır. O Allah'ı bırakıp da kendilerine bir takım başka dostlar edinenler derler ki: "Biz bunlara, bizi biraz daha Allah'a yaklaştırsınlar diye bağlanıyoruz." "Hiç şüphe yok yüce olan Allah, onlarla müminler arasında, ayrılıklara düşe geldikleri şeyler hakkında, hükmünü verecektir. Söyledikleri muhakkak ki yalandır ve gerçekten kâfir ölen böyle kimseleri Allah doğru yola götürmez." (Zümer: 3)

"Sizin melekleri ve nebileri ilahlar edinmenizi emretmez. O, size hiç Müslüman olduktan sonra, yeniden kafirliğe dönmenizi emreder mi? (Âli - İmran: 80)

"De ki: Allah'ı bırakıp da O'nun yerine kendinize ilah edindiklerinizi çağırın yardımınıza! Onlar sizin herhangi bir sıkıntınızı gideremeyecekleri gibi, size gelecek herhangi bir belayı da değiştiremezler. Onların yardım istedikleri ve böylece kendilerine Rab edindikleri de, Allah'a daha yakın olmak için yol arayıp duruyorlar. O'nun rahmetini umuyorlar ve azabın-dan korkuyorlar. Çünkü Rabbin azabı ne kadar korkunç bir azaptır." (İsra: 56, 57)

Naklettiğimiz son âyette, Yüce Allah, kendi dışındaki varlıklardan yardım ve istimdat istenenlerin, beklenenlerin, hiçbir belayı defedemeyeceklerini, böyle bir güçleri olmadığını açıklıyor. O yardım beklenenlerin de aynı kendileri gibi, yani yardım isteyenler gibi yardıma muhtaç olduklarını, Allah'ın azabından korktuklarını ve aynen isteyenler gibi, Allah'a yaklaşmak ve sığınmak istediklerini beyan ediyor. Böylece müşriklerin melekler, nebiler ve şeyhlerden yardım istemelerini reddediyor. Onların anladığı ve iddia ettiği anlamda bir şefaath olmadığı kesin, kes açıklıyor. Kendisinden başka hiç kimseyi duaya muhatap saymıyor Yüce Allah... Şefaath bir biçimde duadır. Hiç şüphe yok ki, insanlardan bir kısmının bir başka kısım için yaptığı dua fayda verir. İnsanların birbirine dua etmesi Allah'ın emridir. Fakat, dua eden kimsenin duası ve aracılığı Allah razı olduğu, kabul edeceği, hak edilmiş bir istek olmalıdır. Mesela, bir kimse bir müşrik için dua etmiş olsa, karşılığı sadece bir hiçtir. Din düşmanlarına mağfiret dilese bir kimse, böyle bir kimsenin duası kendisine beddua olarak geri döner. Onun için hiçbir Müslüman, Allah'ın yasakladığı kimseler için dua edemez, böyleleri için Allah'tan hiçbir şey isteyemez.

Yüce Allah buyuruyor: "Müşriklerin, o çılgın ateşin yoldaşlarının cehennemlik oldukları kesinlikle ortaya çıktıktan sonra, artık onların

lehine ister en yakın akrabaları isterse resul olsun, hiç kimsenin şefaati dilemeleri doğru değildir, İbrahim'in babası hakkında yapmış olduğu dua, ancak ona yapılmış bir vaaddan ötürü idi. Yoksa ,onun Allah'ın düşmanı olduğunu öğrendikten sonra ona şefaati olmaktan vazgeçti ve ondan uzaklaştı. İbrahim cidden çok tazarru ve niyaz eden bir hassas kalbe ve ezaya sabırla göğün geren bir yüreğe sahipti." (Tevbe: 113. 114)

Cenab-ı Hak müşrikler hakkında şöyle buyurmaktadır mealen: **"Ha istiğfar etmişsin onlara, ha etmemişsin, hiçbir şey değişmez. Allah onları asla yarlıgamaz.(affetmez) Hiç şüphe yok Allah fasıklar grubunu doğru yola iletmez."** (Münafikûn: 6)

Yüce Allah kendi elçisini müşrik ve münafıklar hakkında af dilemekten menetmiştir ve böyle bir af istediği takdirde af etmeyeceğini açık açık beyan buyurmuştur...

Bu durum sahih bir hadiste de dile getirilmiştir...

Meselâ şu âyeti celile de buyrulmaktadır: **"Şüphesiz şanı Yüce Allah, kendisine ortak koşanları yarlıgamaz (affetmez). Bundan başka suçlar için, dilediğini yarlıgar.Kim Allah'a bir ortak koşarsa, hiç şüphe yok ki iftira etmiş ve büyük bir günah işlemiş olur."** (Nisa: 48)

Bir başka âyette mealen: **"Onlardan ölen bir kimse için asla dua etme! Defin veya ziyaret kastıyla bile olsa mezarı başında durma! Çünkü onlar, Allah'ı ve Resulünü reddederek kâfir oldular. Ve onlar fasık kimseler olarak öldüler."** (Tevbe: 84)

Bir başkası: **"Rabbimize yalvara yalvara, gizlice dua edin. Şu asla değişmez bir gerçektir ki, Allah haddi aşanları sevmez."** (Â'raf: 55)
Yukarda naklettiğimiz âyet, duada haddi aşmayın emrini vermektedir. Yüce Allah'ın yapmayacağı bir şeyi istemek, duada haddi aşmaktır ve karşılığı da cezadır.

Meselâ: Nebi ve Resullerin derece ve makamlarını istemek, yahut müşriklerin affını dilemek ve benzeri dualar, haddi aşan dualardır. Küfre, isyana yardım için dua edilmesi haddi aşmadır. Hasılı Allah'ın günah saydığı her hangi bir şeyi dua ederek Allah'tan istemek haddi aşmadır.

Yüce Allah, ancak içinde günah olmayan duayı istediği kimseden kabul buyurur. Bir bakıma böyle bir dua, zaten hakkedilmiş bir istektir. Kendisinin şefaati kabul edilebilir kullar, zaten bundan başkası için kimseye şefaati etmez. Şayet bilmeyerek, Allah'ın razı olmadığı, dua edilen kimsenin hak etmediği bir istekte bulunmuşsa, bu duasından hemen vazgeçer. Çünkü şefaati izni verilebilecek kullar, caiz olmayan bir .fili yapmaya devam etmekten uzak kimselerdir.

Hz. Nuh'un duası ve Allah'ın verdiği cevapta olduğu gibi: **"Nuh Rabbine dua edip dedi ki: "Ey Rabbim, benim oğlum da şüphesiz benim Dilemdendir. Senin vaadin şüphesiz ki haktır. Ve sen hakimlerin**

hakimisin." Allah da şöyle buyurdu: "Ey Nuh. O asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı işlediği iş, bizim istemiş olduğum doğru iş değildir, tersine çok kötü bir iştir. O halde aslını bilmediğin bir şeyi benden isteme. Seni bilmez kimselerden olmaktan men ederim." Nuh: "Ey Rabbim! Ben bilmediğim bir şeyi senden istemekten yine sana sığınırım. Eğer ,beni yarlıgamazsan, esirgemezsen, hüsrana uğrayanlardan olurum!" (Hud: 45, 46. 47)

Yüce Allah'a dua eden ve şefaati dileyen herkesin, bu dua ve şefaati ancak yaratanın kazası, kaderi ve dilemesi ile olur. Duaya muhatap olacak ve kabul edecek olan ancak O'dur çünkü. Sebebi de sonuçları da yaratan O'dur. Dua da Allah'ın takdir ettiği sebeplerden biridir. Gerçek bu olunca. Allanın sebeplerine yönelmek, sadece onlara güvenmek, tevhid inancına göre şirk sayılır. Sebepleri yok bilmek sebebi müsebbip yapmaktır ki, bu da büyük bir akıl eksikliğidir. Çünkü sebeplerden uzaklaşmak, onlara tevessül etmemek şeriata göre yasaktır. Kul için vacip olan, zorunlu olan, tevekkülünü, istemesini, duasını ve itibar ve rağbetini yalnız Allah'a yöneltmesidir. Yüce Allah, kendisine sebeplerden, insanların duasından ve şefaatinde dilediğini takdir ve nasip buyurur.

Derece ve makam olarak üstün olanın duasının kabul buyrulacağı gibi, derece ve mertebesi aşağı seviyede olanın da duası kabul buyrulur. Başka bir deyimle, derecesi yüksek olan bir kişinin kendinden aşağıda olan için yaptığı dua kabul olabileceği gibi, derecesi düşük olanın kendisinden daha üst derecede olan için yapmış olduğu dua da makbul olabilir. Her Müslüman'ın başka Müslüman hakkında dua etmesi caizdir. Resulden dua etmesi istendiği gibi. Hz. Ömer ve Müslümanlar, Resulün amcasından yağmur için dua etmesini talep etmişlerdir. İnsanlar kıyamet gününde. Hazret! Resulden ve diğer Nebilerden şefaati isteyeceklerdir. Allah'ın Resulü şefaati edicilerin efendisidir.

Onun kendisine mahsus şefaati vardır.Bununla birlikte, Müslim ve Buhari'de şöyle bir nakil bulunmaktadır: **"Ezan okuyan bir müezzinin ezanını duyduğunuz zaman, siz de müezzinle birlikte dediklerini tekrarlayın. Sonra da üzerime salât okuyun. Kim bana bir salât okursa, Allah ona on rahmet gönderir. Sonra Allah'tan benim için vesile isteyin. Vesile cennette bir mertebedir. Allah'ın kullarından bir kula nasip olacaktır. Ümit ediyorum ki ben o kul olayım. Kim Allah'tan benim için bir vesile isterse, kıyamette şefaati ona helâl olur."**

Hz. Ömer Umre haccı yapmak üzere Resulle vedalaşırken, Resul ona şöyle söylemişti: **"Ey kardeşim, beni de duadan unutma!"** Anlaşıyor ki, Allah'ın Resulü ümmetinden kendisi için dua etmesini istemiştir. Fakat bu istek, ümmetin istediği biçimde bir istek değildir. Bu, ümmetin amel ettiklerinde ve sevap kazandıkları diğer emirlerde olduğu gibi, ümmetine vermiş olduğu emirlerden bir emirdir. Allah'ın Resulüne de, emirleri ile hareket eden ümmetinin kazandığı ecir kadar sevap ve mükâfat ihsan buyrulur. Bu hususta bir gerçek hadiste buyrulmaktadır: **"Bir kimse**

diğerlerini bir hidayete çağırrsa, davetine uyan kimselerin sevabı kadar sevap kazanır. Davete icabet edenlerin ecirlerinden de zerre kadar eksilmez. Bir kimse bir başka kimseyi sapıklığa davet etse, aynen sapıklığa davet ettiği kişinin günahı kadar günah kazanmış olur. Davete icabet eden kişinin günahından da zerre kadar eksilmez."

Allah'ın Resulü de insanları doğru yola, yani hidayete çağırmaktadır. Elbette ki davetine uyanların kazandığı sevap ve mükâfatlar kadar mükâfat ve sevap kazanmıştır Allah'ın Resulü... Ümmeti ona salât ve selâm eylediği zaman da durum böyledir. Bir salâtu selâm gönderene Allah on rahmet eder. Allah'ın Resulüne de bu salâtu selâm gönderenlerin sevabı kadar sevap yazılır, mükâfat ihsan edilir. Çünkü, ümmetin Allah'ın rahmetine ulaşması için gerekli çalışmayı o yapmıştır. Bir başka deyimle, ümmeti onun çalışmaları sonucu ulaştıkları İslâm'dan dolayı mükâfatına ve ihsanına lâayık bulmuştur. Böyle olunca da ümmetinin hak ettiği mükâfatın aynısı Allah'ın Resulüne de verilmektedir. Bu, Yüce Allah'ın Resulüne lâayık gördüğü bir nimetidir.

Gerçek bir hadiste Allah'ın Resulü şöyle buyurmaktadır: **"Bir insan yanında olmayan bir kardeşine dua ederse, Cenab-ı Hak ona muhakkak bir melek tayin eder ve yanına arkadaş olarak koyar ki, her dua edişte o görevli melek Amin, bir o kadar da senin için" der."** Başka bir hadisle buyrulmuştur: **"En çok kabul edilen dua, birbirinden uzak olan kişilerin birbirine ettiği duadır."** Her ne kadar dua eden kişi dua edilen kişi değilse de, başkası için yapılan dua, dua edilen kişiye de dua eden kişiye de menfaat temin eder. Bir müminin diğer mümin kardeşi için yaptığı dua, hem ona hem de kendisine fayda verir. Bir kimse diğer bir kimseye **"Bana dua et"** dese, bu istekte her ikisi de kastedilse, takva üzere birbirleriyle yardımlaşmış sayılırlar. Dua isteyen kişi, talep ettiği kişiyi hayra teşvik etmiş ve böylece her ikisine fayda sağlayacak bir iş yapılmış olur. Bir insan bir başka insanı hayra teşvik eder, o da onu yerine getirirse, yerine getirmenin sevabı kadar teşvik edilene sevap isabet eder.

Kulun edeceği dualar hakkında Yüce Allah buyurmaktadır: **"Öyleyse, fırsat elde iken şu "Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur" gerçeğini bil, hem kendinin, hem erkek hem de kadın müminlerin yarlığanmasını iste. Allah hem dolaştığınız, hem de barındığınız yeri çok iyi bilir."** (Muhammed: 19)

Allah'ın Resulü müminler için istiğfar edilmesini emrediyor ve sonra da buyuruyor: **"Biz hiçbir elçimizi, Allah'ın izni ile kendisine itaat edilmesinden başka bir hikmetle göndermedik. Onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelip de Allah'ta mağfiret dileselerdi, onlara sen de mağfiret isteseydin, elbette Allah'ı tevbeleri hakkıyla kabul edici ve çok esirgeyici bulacaklardı "** (Nisa: 64)

Yüce Allah erkek ve kadın müminlerin günahları için af dilediklerini ve Allah'ın Resulünün de onlar için istiğfar eylediğini zikrediyor. Çünkü Allah Resulünün istiğfarı Allah'ın emirlerinden bir emirdir. Allah, Resulüne, mümin ve müminatin günahlarının affı için af dilemesini ve bizzat istiğfar eylemesini emretmiştir. Allah hiçbir insana diğer bir insan için bir şey istemesini emretmemiştir. Allah'ın böyle bir emri yok. Fakat müminlerin birbirlerine dua etmesini vacip veya müstehab olarak emretmiştir. Öyleyse böyle bir emri yerine getirmek Allah'a itaat etmenin ta kendisidir. Allah'a yakınlaşmak için yapılan güzel bir iştir. Bir başkasına dua etmek, onun için iyilik istemek, insan için en büyük bir nimet ve iman göstergesidir.

Belki de böylesi bir isteyiş Allah'ın kullarını gerçek anlamda imana götürecektir zamana rastlar ve Allah da vakti denk gelen isteği yerine getirir.

İman; karar vermek, ve verilen karar yerine getirmek için çalışmaktır. Bu bakımdan kulun kararları ve bu kararlar çerçevesinde yaptıkları ne kadar çok olursa, imanı da o derece artmış olur. İşte bu, fatiha süresindeki **"Kendilerine nimet ihsan ettiklerinin yoluna"** ifadesinin ve Nisa Süresindeki 99. âyette geçen, zikredilen gerçek nimetin ta kendisidir. Dinî bir yanı olmayan salt dünya nimeti gerçek bir nimet midir, yoksa değil midir? Bu konu hakkında asrımızın alimlerinin ve evvelkilerin iki görüşü vardır. Gerçek şudur ki, tek başına dünya nimeti dört başı mamur bir nimet olmasa da, bir yönden yine de üstün bir nimettir. İstenmesi gereken dinî nimetlere gelince, onlar, farz, vacib ve müstehab gibi Allah'ın emirleridir. Bunlar bütün Müslümanların ittifakı ile, talip edilmesi gereken hayırlı nimetlerdir. Sünnet ehline göre, gerçek nimetler bunlardır. Zira ehli sünnete göre, Yüce Allah, kullarını hayırlı işler yapmaya sevk etmekle, onları nimetlendirmiş ve en büyük ihsanına mazhar etmiştir.

Söylediklerimizin maksadı şudur: Şüphesiz Yüce Allah, hiçbir yaratığın diğer yaratıktan bir şeyler istemesini emretmemiştir. Fakat mahlûkat için menfaat verici bir şey olursa, böylesi bir istek sözümüzün dışında kalır. Bu maslahat da, farz. vacib ve müstehab sayılmış olan işlerdir. Yüce Allah kulundan bundan başka bir şey istemiyor.

Gene anlatmak istediğimiz mânalardan biri de şudur: Kim hükümdar ile halkı arasında bulunan araçlar gibi bir aracı sınıfı, ya da kişileri Allah ile kulları arasında da var kabul ederse, böyle bir telakki sahibinin şirk koştuğunu vurgulamaktır. Böylesi bir inanç müşriklerin ve putperestlerin dinidir, gerçeğini anlatmak istedik...

Nitekim müşrikler "Bu heykeler nebilerin ve salih kimselerin sembolleridir. Bunlar Allah ile bizim aramızda bir vasıtadırlar. Bu vasıtalarla biz Allah'a yaklaşıyoruz." diyorlardı. Yüce Allah Hristiyanların bu kabil inançlarını şirk sayarak reddetti.

Yüce Allah bu konuda buyuruyor ki: **"Onlar Allah'ı bırakıp, bilginlerini, rahiplerini, Meryem'in oğlu Mesih'i tanrılar edindiler. Halbuki bunlar da, ancak bir olan Allah'a ibadet etmelerinden"**

başkasıyla emrolunmamıştır. O'ndan başka ilah yok. O, insanların eş tuttuğu her şeyden yüce ve münezzehtir." (Tevbe: 31)

Vasıtaya gerek yok. Çünkü Allah kuluna herkesten ve her şeyden yakındır. Cenabı Hak buyuruyor:

"Kullarım sana beni sorunca, haber ver ki, ben onlara muhakkak ki yakınımıdır. Bana dua edince dua edenin duasına icabet ederim. O halde onlar itaat ve imanla davetime icabet etsinler. Doğru yolu buluncaya kadar..." (Bakara: 186)

Yukarda ki âyette Yüce Allah, emir ve yasaklanma uymaları için onları çağırdığımda, bu davetime icabet etsinler ve bana iman eylesinler. Ben de onların, isteklerine, yakarışlarına, dualarına ve çağırılmasına icabet ederim, demek istemektedir. Aşağıdaki âyeti kerimeler de konumuz hakkında ikaz hüviyetindedir:

"O halde boş kaldın mı hemen doğrul ve her işinde ancak Rabbine sarıl." (İnşirah: 7, 8)

"Denizde size bir sıkıntı isabet ettiği zaman, O'ndan başka bütün kendinize efendi edindikleriniz kaybolup gider. Sadece gerçek efendi olan Allah'tan yardım istersiniz. Fakat O sizi kurtarıp karaya çıkarınca yine O'ndan yüz çevirirsiniz. Şu insan ne de nankördür." (İsra: 67)

"Yoksa bunalmışa, kendine dua ve iltica ettiği zaman, icabet eden, fenalığı gideren, sizi yeryüzünün efendisi ve hükümdarı kılana mı? Allah ile birlikte bir başka ilah ha? Siz ne rezilane düşünüyorsunuz!" (Nemi: 62)

"Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'ndan ister. O her an bir istedir." (Rahman: 29)

Cenab-ı zülcelal hazretleri Kur'anı Kerim'inde tevhidin bütün esaslarını pek açık bir biçimde beyan buyurmuş ve şirkin her türlüşünü söküp atmıştır. Öyle ki, hiç kimse Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmasın. O'ndan başkasından ümit beklemesin ve O'ndan başka hiçbir kuvvete tevekkül etmesin. Maide 44, Ali İmran 175 inci âyetlerde Yüce Allah bizi şeytanın dostlarından korkutur. Nisa 77, Tevbe 15, Nur 52. âyetlerinde de, itaatın sadece Allah'a ve Resulüne yapılması gerektiğini beyan eder.

Haşyet ve hayranlık da sadece Yüce Allah'a duyulur!

Buyuruyor yaratan: **"Onlar Ailen ve Resulü kendilerine ne verdiyse sadece buna razı olsalardı da "Bize yalnız Allah yeter, yakında bize kerim olan rızkından Allah da verir Resulü de. Biz yalnız Allah'a rağbet edicileriz" deselerdi."** (Tevbe: 59)

Bir başkası: **"Onlar öyle kimselerdir ki, kendilerine," düşmanlarınız olan insanlar size karşı ordu hazırladılar, o halde onlardan korkun" dediler de, bu sözler onların imanlarını artırdı ve "Bize Allah yeter. O ne güzel vekildir" dediler."** (Ali İmran: 173)

Allah'ın Resulü de bu tevhid anlayışını ümmetine telkin ve tavsiye ediyordu. Şirkin her çeşidinden ümmetini sıyırmaya ve uzaklaştırmaya çalışıyordu. Allah Resulünün bütün gayreti tevhidle ilgilidir. Her çalışmanın hedefi "La ilahe illallah" lafzının hakikatidir. Zira ilah, kalblerin bütün varlığı ile bağlandığı, bağlanacağı bir kudrettir. Onun için, kalp böyle bir kudrete, haşyet, korku ihtiram, ikram ve sonsuz ümitle bağlanmalıdır. Kısacası, insanın kulluk edebileceği kudret demektir ilah. O kadar ki, bir kısım kimseler" Maşallah ve şane Muhammed (Allah ve Muhammed böyle istedi) dediği zaman, Allah'ın Resulü "Böyle demeyin, önce Allah diledi, ondan sonra Resul diledi deyin" buyurmuştur.

"Allah ve sen diledin" diyen bir adama, Allah'ın Resulü **"Beni Allah'a şerik mi koşuyorsun, sadece Allah diledi, de"** buyurmuştur.

Bir hadis-i Şerifte şöyle buyruldu: **"Kim yemin etmek diliyorsa Allah'a yemin etsin, yahut da sussun."**

Bir başka hadiste: **"Kim Allah'tan başkası için yemin etmişse, o kişi Allah'a şirk koşmuş olur."**

İbni Abbas'a şöyle buyurmuştur: **"İstediğin zaman Allah'tan iste. İstimdat ve yardım istersen Allah'tan iste. Kalemın mürekkebi kurumuştur, sen karşılaştığın şey ilesin. Bütün yaratıklar uğraşsa, sana Allanın yazdığı faydalı şeyden başkasını veremezler ve gene bütün yaratıklar çalışsa, sana Allah'ın yazdığından başka hiçbir zarar veremezler."**

Bir başka hadiste: **"Hristiyanların İsa'yı göklere çıkardıkları gibi, onu yücelttikleri gibi beni de yüceltmeyin, uçurmayın. Ben de ancak bir kulum. Onun için bana Allah'ın kulu ve Resulü deyin."**

Allah Resulü Allah'a şöyle yalvarıyordu: **"Allah'ım! Benim kabrimi ibadet edilen bir put haline getirme."** Böyle Dua eden Allah'ın Resulü, Müslümanlara da şöyle diyordu: **"Kabrimi ziyaretgâh edinmeyin, ama bana dua ve salavat ediniz. Siz nerede olursanız olunuz, o dua ve salavat bana ulaşır."**

Allah Resulü, hastalığı sırasında şöyle buyurdu: **"Nebilerinin ve Resullerinin kabrini mescid ve secdegâh yapan Yahudi ve Hristiyanlara Allah lanet eylesin!"** Böyle ifade ederek şirkten, tevhidi anlayıştan sapmadan menetmeye çalışıyordu Allah'ın Resulü ümmetini.

Hiz. Aişe: **"Eğer Allah Resulü böyle demeseydi, kabrimi daha geniş bir hale getirirdim, şimdi yapamıyorum, çünkü o, kabrinin mescid haline getirilmesini yasaklamıştır."** diyor.

Bu konu çok geniş bir konudur. Mümin kişi her ne kadar, Allah'ın her şeyin rabbi olduğunu biliyor ve Allah'ın yarattığı sebepleri inkâr etmiyorsa da... Meselâ; Yağmuru, bitkileri yetiştirmeye sebep yaptığını (Bakara: 164) ve güneşle ayı onlar ile meydana getirdiği şeylere şefaât ile duayı onlar için icra edeceği şeye tayin buyurduğunu... Meselâ, Müslümanların cenazeye

namaz kılmaları, Allah'ın o cenazeye rahmet eylemesine bir sebep teşkil ettiğini, ayrıca cenaze namazı kılanların da cevaplandığını biliyor ve inkâr etmiyorsa da...

Sebepler konusunda üç şeyi iyice bilmek lâzımdır:

1 - Bir istenen şeyi, muayyen tek bir sebep yerine getiremez. Belki bir çok sebebin bir araya gelmesi ile istenen şey elde edilebilir. Bununla birlikte, o istenen şeyin elde edilmesine engel olacak birçok sebepler de vardır. Şayet Allah elde edilmesini mümkün kılacak sebepleri bir araya getirmez, engelleyecek sebepleri de yok etmese, maksada ulaşmanın imkânı yoktur. Mutlaka ve mutlaka, Allah'ın dilediği şey meydana gelir, insanlar istese de istemese de...

2 - İnsanların istediğini elde etmesine ancak Allah izin verirse imkân vardır... Bir şeyin diğer bir şeye sebep olduğuna itikat etmek, inanmak, ancak onu iyice bilmekle olur. Bilmeden ve şeriata muhalif olarak bir şeyi diğerine sebep tanıyan kişi batıla itikat etmiş olur. Nezir'in veya Adağın bazı belâları defetmeye, bazı nimetleri de meydana getirmeye sebep olduğunu zanneden kimseler gibi... Çünkü gerçek bir hadisede Allah'ın Resulü böyle bir itikadı yasak etmiştir: "O hiçbir hayır getirmez, ancak o, cimri olan kimseden çıkarılır."

3 - Dinî amellerden herhangi birisi ancak meşru olacak bir şeye sebep teşkil eder. Çünkü ibadetlerin temeli, vakti belli olmaktır, sabit ve değiştirilmez olmaktır. Binaenaleyh, ibadet adına insanoğlunun Allah'tan başkasına dua ve istimdat ederek, Allah'a şirk koşması asla caiz değildir. İnsan her ne kadar bazı arzularının yerine gelmesine sebep sansa da...

Bu sebepten ötürü, şeriata muhalif, sonradan icat edilmiş şeylerle Allaha ibadet edilmez Böyle bir ibadetin doğru olduğu zannedilse de, sonuç değişmez. Çünkü insan Allah'a şirk koştuğu zaman, insanın istikametini şeytan gösteriyor demek olur. Böyle kimseleri şeytan kendi maksadı için kullanır...

İnsanların maksatlarını, şayet Allah'a şirk koşuyorsa, elbette ki şeytan yönlendirecektir...

Nitekim, küfür, fasıklık ve isyan ile bazı arzular elde edilebilmektedir: Fakat bunların hiçbirisi helâl olamaz. Zira bunlarla ortaya çıkan kötülük elde edilen her şeyin üzerindedir. Kötülük ağır basar sonunda, elde edilen ne kadar faydalı görünürse görünsün. Yani, kısacası, kötü işler yapılarak elde edilmiş kârlar, zararları asla karşılamaz.

Allah'ın Resulü "Menfaatleri tahsil ve ikmâl etmek, ancak fesatları ve kötülükleri azaltmak için gönderilmiştir." buyurmaktadır. En faydalı ve en makbul olan şeyler, Allah'ın emrettiklerini yaparak elde edilen şeylerdir. Onun için bunlar tercih edilir gerçek Müslümanlar tarafından. Bu cümleleri satırlara sığmayacak kadar uzatmak mümkündür.

Her şeyin doğrusunu yalnız Yüce Allah bilir.

Velhamdulillahi Rabbil Alemin...

facebook/ücretsiz İslami e-kıtap indir